

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ» MASTER IN LAW & ECONOMICS**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ:

**Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Εξελίξεις
στην Εποχή της Πανδημίας COVID-19**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: Άννα – Μαρία Μουσαϊ ΜΔΟ 2046

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : Άγγελος Κότιος, Πρύτανης

Πειραιάς, Μάιος 2022

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, «Δίκαιο και Οικονομία» με τίτλο «Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Εξελίξεις στην Εποχή της Πανδημίας COVID-19» έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου.

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτήτριας

Όνοματεπώνυμο **ANNA – ΜΑΡΙΑ ΜΟΥΤΣΑΪ**

Ημερομηνία **16/05/2022**

Στην μητέρα και τον πατέρα μου, Του όσα είμαι ή
ελπίζω να γίνω και όσα έχω καταφέρει τα οφείλω
ς' αυτούς..

Ευχαριστίες

Αν υπάρχουν ακόμα ταξίδια που έχουν ως κίνητρο τη γνώση, τότε άλλο ένα τέτοιο ταξίδι έφτασε στο τέλος του. Σε κάθε ταξίδι υπάρχουν δυσκολίες, το μέγεθος των οποίων πάντα στο τέλος θα είναι πολύ μικρό σε σχέση με τη μαγεία του ίδιου του ταξιδιού. Άλλωστε, κάθε προορισμός έχει κάτι για να ανταμείψει τον ταξιδιώτη του.

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής μου εργασίας και το τέλος του όμορφου αυτού ταξιδιού, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλλαν στην εκπόνησή της.

Αρχικά, ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου και αξιότιμο Πρύτανη κ. Άγγελο Κότιο, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε εξ' αρχής, αναθέτοντάς μου το συγκεκριμένο θέμα, την επιστημονική του καθοδήγηση, τις υποδείξεις του, την επιμονή του, τη συμπαράστασή του, τη συνεχή του υποστήριξη και το αμείωτο ενδιαφέρον που έδειξε από την αρχή έως το τέλος. Η εμπιστοσύνη του στο πρόσωπο μου, με τιμά ιδιαίτερα.

Επιπλέον, ευχαριστώ την καθηγήτρια, κυρία Σινανιώτη – Μαρούδη Αριστέα και τον καθηγητή, κύριο Παντελίδη Παντελή, για τις εποικοδομητικές τους υποδείξεις και την πολύτιμη συμβολή τους στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας, ως μέλη της τριμελούς επιτροπής, καθώς και όλους τους αξιόλογους καθηγητές του Μεταπτυχιακού Προγράμματος που είχα την τύχη και την τιμή να γνωρίσω μέσα από αυτό το ακαδημαϊκό ταξίδι προσφέροντας μου με την εμπειρία τους, γνώσεις και δυνατότητες ώστε να εξελιχθώ ακαδημαϊκά.

Τέλος, οφείλω να εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου και ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου, στους γονείς μου και τον αδερφό μου για την αμέριστη υποστήριξη καθ' ολη τη πορεία των σπουδών μου και όχι μόνο. Ξεχωριστά, ευχαριστώ τον σύντροφο μου για την πάντα διακριτική του παρουσία δίνοντας μου δύναμη με τις πολύτιμες συμβουλές του και να μην σταματώ να αγωνίζομαι για τους στόχους μου. Σε όλους τους οικείους μου, όμως, χρωστώ και μια συγνώμη για στιγμές που πιθανόν τους στέρησα όσο καιρό είχα το λογισμό μου «αλλού», στην έρευνα και τη συγγραφή.

Περίληψη

Η εργασία αυτή ασχολείται με την τραπεζική εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και ιδιαίτερα κατά την εποχή της πανδημίας του COVID-19. Υπάρχουν πολλοί και σημαντικοί λόγοι που καθιστούν αναγκαία την τραπεζική εποπτεία και ένα ιδιαίτερο κανονιστικό πλαίσιο που όμοιο του δεν υπάρχει σε κανέναν άλλον κλάδο. Η επιτροπή της Βασιλείας αποτελεί το σχετικό κανονιστικό πλαίσιο σε παγκόσμιο επίπεδο όπου μέσα από τις διάφορες εκδόσεις της προσπαθεί να καλύψει κενά και αδυναμίες της τραπεζικής εποπτείας. Ειδικά στην ΕΕ η τραπεζική εποπτεία λαμβάνει χώρα με την ΕΚΤ να έχει ιδιαίτερα ενισχυμένο ρόλο ως τεχνοκράτης στο πλαίσιο ενός συστήματος με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης και διεξάγεται σε ένα πλαίσιο μικρό-προληπτικό και μάκρο-προληπτικό σε μια προσπάθεια να επιτυγχάνονται παράλληλα οι σχετικοί στόχοι. Ρόλο κλειδί σε όλο το εγχείρημα έχει η τραπεζική ένωση.

Όταν ξέσπασε η πανδημία του COVID-19 η ΕΚΤ ήταν αρκετά έτοιμη και έλαβε αρκετά μέτρα ώστε να στηρίξουν οι τράπεζες την βασική λειτουργία τους χρηματοδοτώντας την πραγματική οικονομία που το είχε απόλυτη ανάγκη τότε. Η κρίση αυτή βρήκε αρκετά ισχυρά κεφαλαιοποιημένες τις τράπεζες στην ΕΕ, κάτι που πιστώνεται στα μέτρα τραπεζικής εποπτείας που ίσχυαν από τις χρηματοπιστωτικές κρίσεις των περιόδων 2007-2008 και 2010-2012 έως τότε. Εντούτοις, μετά από κάποιο εύλογο διάστημα, κρίθηκε αναγκαίο να σταματήσουν τα μέτρα χαλάρωσης στο τραπεζικό σύστημα της ΕΕ, ενώ η ΕΚΤ είχε ήδη έτοιμη την ατζέντα των νέων μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας που θεωρούνται αναγκαία στην μετά την πανδημία εποχή, αλλά και σε μια πιο μακροπρόθεσμη εποχή. Κλειδί για την επιτυχία της τραπεζικής εποπτείας και στο μέλλον στην ΕΕ θεωρείται ότι έχει η ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης, αλλά και η ενοποίηση όλων των χρηματοοικονομικών αγορών.

Περιεχόμενα

Αφιερώσεις	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Ευχαριστίες	Σφάλμα! Δεν έχει οριστεί σελιδοδείκτης.
Περίληψη	iv
Περιεχόμενα	v
Καταστάσεις Πινάκων και Διαγραμμάτων.....	vii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή	1
1.1 Γενικά	1
1.2 Περιγραφή Θέματος	1
1.3 Σκοπός και Στόχοι.....	3
1.4 Δομή Εργασίας.....	3
1.5 Συμπεράσματα.....	5
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 1	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Στοιχεία Τραπεζικής Εποπτείας.....	7
2.1 Εισαγωγή.....	7
2.2 Ανάγκη για Τραπεζική Εποπτεία.....	7
2.3 Κανονιστικό Πλαίσιο Εποπτείας Τραπεζικού Συστήματος.....	9
2.4 Εποπτικό Πλαίσιο Βασιλείας.....	11
2.4.1 Βασιλεία I	11
3.4.2 Βασιλεία II	12
1.4.3 Βασιλεία III	14
2.5 Τραπεζική Εποπτεία (Κεφαλαιακές Απαιτήσεις) και Αποδοτικότητα των Τραπεζών	16
2.6 Συμπεράσματα.....	18
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 2	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση	22
3.1 Εισαγωγή.....	22
3.2 Ο Ρόλος της ΕΚΤ στην Τραπεζική Εποπτεία	22
3.2.1 Τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ πριν την χρηματοπιστωτική κρίση	23

3.2.2 Τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά την χρηματοπιστωτική κρίση: Μηχανισμοί SSM SRM	24
3.2.3 Τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά την χρηματοπιστωτική κρίση Μίκρο-προληπτική και Μάκρο-προληπτική Εποπτεία.....	27
3.3 Τραπεζική Ένωση (Banking Union)	33
3.3.1 Αναγκαιότητα ύπαρξης της Τραπεζικής Ένωσης	33
3.3.2 Ιστορική αναδρομή Τραπεζικής Ένωσης	35
3.3.3 Πυλώνες Τραπεζικής Ένωσης: SSM και SRM	37
3.3.4 Μειονεκτήματα και προκλήσεις της Τραπεζικής Ένωσης	39
3.4 Συμπεράσματα.....	40
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 3	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην Εποχή της Πανδημίας COVID- 19.....	46
4.1 Εισαγωγή.....	46
4.2 Κοινωνικές και Οικονομικές Συνέπειες της Πανδημίας COVID-19 και η Αναγκαιότητα για Ειδικά Μέτρα Τραπεζικής Εποπτείας	46
4.3 Τραπεζική Εποπτεία Κατά την Έναρξη της Πανδημίας (2020)	47
4.4 Τραπεζική Εποπτεία Μετά την Πανδημία (2021)	50
4.5 Τραπεζική Εποπτεία με Μακροχρόνιο Ορίζοντα: Ο Ρόλος της Τραπεζικής Ένωσης	53
4.6 Συμπεράσματα.....	56
Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 4	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Τελικά Συμπεράσματα.....	60
5.1 Εισαγωγή.....	60
5.2 Σύνοψη Συμπερασμάτων ως Προς την Τραπεζική Εποπτεία	60
5.3 Προτάσεις ως Προς την Τραπεζική Εποπτεία	63
5.4 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα	64
5.5 Συμπεράσματα.....	65
Βιβλιογραφία	66

Καταστάσεις Πινάκων και Διαγραμμάτων

<i>Διάγραμμα 3.1, Αλληλεπιδράσεις μεταξύ προληπτικής και νομισματικής πολιτικής και οι αντίστοιχοι στόχοι τους</i>	<i>24</i>
--	-----------

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή

1.1 Γενικά

Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή στην παρούσα διπλωματική εργασία. Πιο συγκεκριμένα παρουσιάζεται μια πλήρη περιγραφή του θέματος έτσι ώστε να κατανοήσει πλήρως ο αναγνώστης με το θέμα που θα καταπιαστεί η παρούσα εργασία και όλες τις σχετικές πτυχές του. Έπειτα, παρουσιάζεται ο βασικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας και οι επιμέρους στόχους. Το κεφάλαιο κλείνει με την παρουσίαση της δομής της παρούσας εργασίας όπου παρουσιάζονται συνοπτικά τα περιεχόμενα που αφορούν τα επιμέρους κεφάλαια που ακολουθούν και την αποτελούν.

1.2 Περιγραφή Θέματος

Το θέμα της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και ειδικότερα οι εξελίξεις πάνω σε αυτήν και στο σχετικό νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο την εποχή της πανδημίας COVID-19. Η εμφάνιση αυτού του υγειονομικού χαρακτήρα γεγονότος, το οποίο ξεκίνησε στο πρώτο τρίμηνο του 2020 και από τότε εξελίσσεται ραγδαία. Οι επιπτώσεις αυτού του γεγονότος είναι πολύπλευρες και έχουν υγειονομικό, αλλά και έντονα κοινωνικό και οικονομικό χαρακτήρα.

Πράγματι, λόγω των περιοριστικών μέτρων που αναγκάστηκαν να λάβουν οι κυβερνήσεις σχεδόν σε όλες τις χώρες επηρέασε την οικονομική δραστηριότητα σε πολλούς κλάδους κάτι το οποίο έχει άμεσο αντίκτυπο στην πραγματική οικονομία αλλά και στον δημοσιονομικό τομέα, καθώς οι κρατικοί προϋπολογισμοί έπρεπε να επιβαρυνθούν για να καλύψουν επιδόματα και άλλες καλύψεις συσχετιζόμενες με την πανδημία.

Εκτός από την πραγματική οικονομία και τον δημόσιο τομέα, είναι πολύ λογικό ένα τέτοιο σοβαρό γεγονός να έχει σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις και στις κεφαλαιαγορές και τις χρηματαγορές. Από τη μια μεριά, στις χρηματιστηριακές αγορές κυριάρχησε η νευρικότητα

από τη μεριά των επενδυτών οι οποίοι προεξοφλώντας όλες τις αρνητικές επιπτώσεις της πανδημίας στους περισσότερους κλάδους, αλλά και την έντονη αβεβαιότητα, προκαλούν πτώση στις χρηματιστηριακές τιμές των μετοχών σε διάφορες αγορές και πολύ έντονες αρνητικές μη-κανονικές αποδόσεις (abnormal returns), όπως έχει διαφανεί και από διάφορες πρόσφατες εμπειρικές έρευνες (Bash, 2020, Khatatbeh et al., 2020, Kumar Pandey & Kumari 2021).

Από την άλλη μεριά, στις χρηματαγορές, ειδικά στο τραπεζικό σύστημα, οι κίνδυνοι αυξάνονται επίσης, καθώς μειώνεται σημαντικά η πιστοληπτική ικανότητα επιχειρήσεων και νοικοκυριών όπου λόγω πτώσης της οικονομικής δραστηριότητας και των εισοδημάτων υπάρχει δυσκολία αποπληρωμής δανείων ακόμα και σε περιπτώσεις που δεν εντάσσονταν πριν την πανδημία σε προβληματικά δάνεια. Εντούτοις, σε μια τέτοια κρίσιμη εποχή το τραπεζικό σύστημα πρέπει να παραμένει σταθερό και εύρωστο, καθώς είναι πιο μεγάλη η ανάγκη να συνεχίσει απρόσκοπτα την κρίσιμη λειτουργία του στην οικονομία (Enria 2020A, European Central Bank, 2020A). Αυτό σημαίνει ότι η τραπεζική εποπτεία (banking supervision) και το γενικότερο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο (regulatory framework) που διέπει το τραπεζικό σύστημα αποκτούν πολύ σημαντικότερο ρόλο.

Η τραπεζική εποπτεία πάντα έπαιζε ένα ιδιαίτερα σπουδαίο ρόλο στον τραπεζικό κλάδο. Υπάρχουν πολλοί σημαντικοί λόγοι οι οποίοι κάνουν αναγκαία και απαραίτητη την υψηλή τραπεζική εποπτεία και ένα ιδιαίτερο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο σε αυτόν τον κλάδο και γενικότερα στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό τομέα (Πετράκης & Σαμιτάς, 2010, Συριόπουλος & Παπαδάμου, 2014, Cecchetti & Schoenholtz, 2017, Saunders & Cornett, 2019). Έτσι, σε μια σημαντική υγειονομική κρίση, όπως η τρέχουσα του COVID-19, με πολύπλευρες κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις είναι λογικό να επηρεάζει σημαντικά και τον τραπεζικό κλάδο και να αναβαθμίζει ακόμα περισσότερο το ρόλο της τραπεζικής εποπτείας, καθώς υπάρχει η ανάγκη οι τράπεζες και να μην κινδυνεύουν, αλλά και να συνεχίσουν, απρόσκοπτα στο μέτρο του δυνατού, την διοχέτευση των κεφαλαίων σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας συμβάλλοντας στην διατήρηση της οικονομικής ανάπτυξης.

Η ΕΕ έδειξε ιδιαίτερα αντανακλαστικά στο θέμα της τραπεζικής εποπτείας και του αντίστοιχου κανονιστικού και ρυθμιστικού πλαισίου, όπου μέσω της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) έλαβε συγκεκριμένα και στοχευμένα μέτρα και πολιτικές, έχοντας το διπλό στόχο να μείνουν οι τράπεζες εύρωστες αλλά να στηρίζουν την οικονομία χρηματοδοτώντας επιχειρήσεις και νοικοκυριά (Enria 2020A, Enria 2020B, European Central Bank, 2020A). Θα πρέπει, πάντως, να σημειωθεί πως τα διάφορα μέτρα και πολιτικές που έλαβε η ΕΚΤ

στηρίχθηκαν στους ήδη υπάρχοντες μηχανισμούς τραπεζικής εποπτείας και στην τραπεζική ένωση (banking union) με τις απαραίτητες προσαρμογές που επέτασσαν οι ανάγκες της εποχής.

1.3 Σκοπός και Στόχοι

Ο βασικός σκοπός της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να αναδείξει με ένα κριτικό πνεύμα τις εξελίξεις στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά την εμφάνιση της πανδημίας του COVID-19. Δηλαδή, ο σκοπός δεν είναι μόνο να αναφερθούν οι διάφορες εξελίξεις πάνω στο θέμα αυτό, μέσα από μια παρουσίαση των διαφόρων μέτρων και πολιτικών που έλαβε η ΕΕ μέσω της ΕΚΤ, αλλά και να παρουσιαστεί μια κριτική θεώρηση κατά πόσο ήταν ορθές ή μη, εάν χαρακτηρίζονται από τυχόν παραλείψεις και ανεπάρκειες, ενώ σκοπός είναι να παρουσιαστούν και διάφορες σχετικές προτάσεις.

Οι επιμέρους στόχοι της παρούσας διπλωματικής εργασίας περιλαμβάνουν την παρουσίαση σχετικά με τη γενικότερη αναγκαιότητα της τραπεζικής εποπτείας αλλά και με τους διάφορους αντίστοιχους μηχανισμούς. Περιλαμβάνουν, επίσης, την παρουσίαση του πλαισίου της επιτροπής της Βασιλείας (Basel Committee) πάνω στο οποίο στηρίζεται η τραπεζική εποπτεία σε παγκόσμιο επίπεδο. Τέλος, ένας ακόμα στόχος της παρούσας εργασίας είναι να παρουσιαστούν όλες οι επιμέρους πτυχές της τραπεζικής εποπτείας και των μέτρων και πολιτικών που λήφθηκαν από την ΕΚΤ αμέσως μετά και κατά τη διάρκεια της πανδημίας του COVID-19.

Όλοι οι παραπάνω επιμέρους στόχοι θεωρείται ότι υπηρετούν το βασικό σκοπό της παρούσας διπλωματικής εργασίας που αφορά την ανάδειξη και κριτική των εξελίξεων στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ την εποχή αυτή.

1.4 Δομή Εργασίας

Η παρούσα διπλωματική εργασία δομείται σε πέντε (5) κεφάλαια συνολικά, όπου το παρόν πρώτο κεφάλαιο αποτελεί την εισαγωγή σε αυτή. Όλα τα κεφάλαια που ακολουθούν είναι

θεωρητικά και στηρίζονται σε σύγχρονες βιβλιογραφικές αναφορές που αφορούν γενικά περί της τραπεζικής εποπτείας, αλλά και ειδικά περί των σχετικών εξελίξεων σε αυτήν στην ΕΕ την εποχή της πανδημίας του COVID-19.

Πιο συγκεκριμένα, το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στα διάφορα στοιχεία της τραπεζικής εποπτείας σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο. Αρχικά παρουσιάζεται και αναπτύσσεται η συλλογιστική και η επιχειρηματολογία για την μεγάλη ανάγκη της τραπεζικής εποπτείας και για ένα ιδιαίτερο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που όμοιο του δεν υπάρχει σε κανένα άλλο κλάδο της οικονομίας πλην του τραπεζικού και του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού τομέα. Έπειτα παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν το κανονιστικό πλαίσιο της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος, ενώ ειδικότερα παρουσιάζεται το εποπτικό πλαίσιο της επιτροπής της Βασιλείας και ως προς τις τρεις διαχρονικά εκδοχές του (Βασιλεία I, Βασιλεία II, Βασιλεία III). Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με αναφορά στο κατά πόσο η έντονη τραπεζική εποπτεία στην οποία υπόκειται οι τράπεζες, ειδικότερα μέσω των κεφαλαιακών απαιτήσεων, επηρεάζει την αποδοτικότητα τους. Η αναφορά πραγματοποιείται σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και σε εμπειρικό επίπεδο μέσα από παρουσίαση αποτελεσμάτων σχετικών εμπειρικών μελετών.

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται σε θέματα τραπεζικής εποπτείας ειδικότερα στην ΕΕ με έμφαση στο ρόλο της ΕΚΤ. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν την λεγόμενη μικρο-προληπτική και μακρο-προληπτική εποπτεία. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με παράθεση στοιχείων που αφορούν την τραπεζική ένωση.

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται σε θέματα τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ ειδικότερα στην εποχή της πανδημίας του COVID-19. Πιο συγκεκριμένα, αναφέρονται οι διάφορες κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας οι οποίες προκαλούν έντονη αναγκαιότητα για ειδικά μέτρα τραπεζικής εποπτείας. Έπειτα, αναφέρονται τα διάφορα μέτρα και πολιτικές της τραπεζικής εποπτείας σε διάφορες χρονικές περιόδους οι οποίες περιλαμβάνουν την έναρξη της πανδημίας (2020), την έναρξη του εμβολιασμού (2021), αλλά και έναν πιο μακροχρόνιο ορίζοντα.

Τέλος, το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στα τελικά συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από τις εξελίξεις στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ την εποχή της πανδημίας COVID-19. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά παρουσιάζεται μια σύνοψη των συμπερασμάτων που προέκυψαν ως προς την τραπεζική εποπτεία αυτή την περίοδο όπου θα παρουσιαστεί και μια σχετική κριτική στα διάφορα μέτρα και πολιτικές που έλαβε η ΕΕ μέσω της ΕΚΤ. Έπειτα, παρουσιάζονται

διάφορες προτάσεις ως προς την τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μέσα από την κριτική που έγινε για το ισχύον καθεστώς. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με αναφορά σε προτάσεις για μελλοντική έρευνα πάνω στο θέμα της τραπεζικής εποπτείας.

1.5 Συμπεράσματα

Στο πλαίσιο του πρώτου κεφαλαίου που αποτέλεσε την εισαγωγή στην παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάστηκε εκτενώς το θέμα της. Πιο συγκεκριμένα, το θέμα έχει να κάνει με την Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και ειδικότερα με τις εξελίξεις πάνω σε αυτήν και στο σχετικό νομικό και ρυθμιστικό πλαίσιο την εποχή της πανδημίας COVID-19. Παρουσιάστηκε, επίσης, ο βασικός σκοπός της παρούσας εργασίας ο οποίος είναι να αναδείξει με ένα κριτικό πνεύμα τις εξελίξεις στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά την εμφάνιση της πανδημίας του COVID-19. Παρουσιάστηκε, τέλος, η δομή της παρούσας εργασίας όπου αναφέρθηκε συνοπτικά τι θα περιέχει κάθε ένα από τα κεφάλαια που ακολουθούν.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 1

Ξενόγλωσση

- [1] Bash, A. (2020) International Evidence of COVID-19 and Stock Market Returns: An Event Study Analysis, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(4), 34-38
- [2] Cecchetti S.G. and Schoenholtz, K.L. (2017)*Money, Banking and Financial Markets*, 5th edition, McGraw Hill
- [3] Enria, A. (2020A) The coronavirus crisis and ECB Banking Supervision: taking stock and looking ahead, 28 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/blog/2020/html/ssm.blog200728~0bcba8b8bc.en.html>
- [4] Enria, A. (2020B) Our response to the coronavirus pandemic, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>

- [5] European Central Bank (2020A) Supervisory priorities, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/index.en.html>
- [6] Khatatbeh, I.N., Hani, M.B. and Abu-Alfoul, M.N. (2020) The Impact of COVID-19 Pandemic on Global Stock Markets: An Event Study, *International Journal of Economics and Business Administration*, 8(4), pp. 505-514
- [7] Kumar Pandey, D. and Kumari, V. (2021) Event study on the reaction of the developed and emerging stock markets to the 2019-nCoV outbreak, *International Review of Economics & Finance*, 71 (January 2021), pp. 467-483
- [8] Saunders, A. and Cornett, M.M. (2019)*Financial Markets and Institutions*, 7th Edition, McGraw Hill.

Ελληνική

- [1] Πετράκης, Π.Ε. και Σαμιτάς, Α.Γ. (2010)*Τραπεζική και η Κρίση του 2008*, QUAESTOR
- [2] Συριόπουλος Κ. & Παπαδάμου Σ. (2014)*Εισαγωγή στην Τραπεζική & τις Κεφαλαιαγορές*, Εκδόσεις Υτορία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Στοιχεία Τραπεζικής Εποπτείας

2.1 Εισαγωγή

Το δεύτερο κεφάλαιο αναφέρεται στα διάφορα στοιχεία της τραπεζικής εποπτείας σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο. Αρχικά παρουσιάζεται και αναπτύσσεται η συλλογιστική και η επιχειρηματολογία για την μεγάλη ανάγκη της τραπεζικής εποπτείας και για ένα ιδιαίτερο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που όμοιο του δεν υπάρχει σε κανένα άλλο κλάδο της οικονομίας πλην του τραπεζικού και του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού τομέα. Έπειτα παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν το κανονιστικό πλαίσιο της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος, ενώ ειδικότερα παρουσιάζεται το εποπτικό πλαίσιο της επιτροπής της Βασιλείας και ως προς τις τρεις διαχρονικά εκδοχές του (Βασιλεία I, Βασιλεία II, Βασιλεία III). Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με αναφορά στο κατά πόσο η έντονη τραπεζική εποπτεία στην οποία υπόκειται οι τράπεζες, ειδικότερα μέσω των κεφαλαιακών απαιτήσεων, επηρεάζει την αποδοτικότητα τους. Η αναφορά πραγματοποιείται σε θεωρητικό επίπεδο, αλλά και σε εμπειρικό επίπεδο μέσα από παρουσίαση αποτελεσμάτων σχετικών εμπειρικών μελετών.

2.2 Ανάγκη για Τραπεζική Εποπτεία

Η μεγάλη σημασία ενός ισχυρού τραπεζικού συστήματος για την εύρυθμη λειτουργία ολόκληρου του οικονομικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένου και του δημοσίου τομέα, μέσα, προκύπτει μέσα και από σχετικές κοινωνικές ωφέλειες που ανακύπτουν, σύμφωνα και με τον Γεωργόπουλο (2017). Στο πλαίσιο αυτό, ο Γεωργόπουλος (2017), αλλά και οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014) αναφέρουν ότι το τραπεζικό σύστημα παίζει έναν κυρίαρχο ρόλο στη χρηματοδότηση της πραγματική οικονομίας και των αναγκών του κράτους, όπου η σταθερότητα του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού συστήματος, η ομαλή λειτουργία όλων των αγορών και κλάδων, και η ανάπτυξη της οικονομίας, γενικότερα, βασίζεται σε μεγάλο βαθμό από την αντίστοιχη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος.

Στο πλαίσιο της μεγάλης σημασίας για ένα ισχυρό τραπεζικό σύστημα, οι Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Γεωργόπουλος (2017) ισχυρίζονται ότι η πτώχευση μιας επιχείρησης οποιοδήποτε μη τραπεζικού κλάδου δεν πρόκειται να επιφέρει τόσες αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, όσο η πτώχευση μιας τράπεζας. Αυτό συμβαίνει διότι σε περίπτωση που πτωχεύσει μια τράπεζα, αυτό θα δημιουργήσει πολλαπλές και συνεχόμενες επιπτώσεις αρχικά στον κλάδο, λόγω υψηλής συστημικότητας που υφίσταται, και έπειτα σε ολόκληρο το οικονομικό σύστημα, λόγω της σημασίας του τραπεζικού κλάδου.

Πράγματι, λόγω ύπαρξης της διατραπεζικής αγοράς, όπως αναφέρουν οι Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders & Cornett (2019), η πτώχευση μιας τράπεζας σημαίνει ότι δε θα αδυνατεί να ανταπεξέλθει και σε υποχρεώσεις που έχει σε άλλες τράπεζες οι οποίες με τη σειρά τους θα αρχίσουν και αυτές να έχουν αντίστοιχα προβλήματα με συνέπεια να αντιμετωπίζουν χρηματοοικονομικές δυσχέρειες (financial distresses) που μπορεί να φτάσουν έως και την πτώχευση, συμπαρασύροντας και άλλες τράπεζες στον ίδιο δρόμο.

Επιπλέον, η απώλεια που θα υποστούν οι καταθέτες μιας πτωχευμένης τράπεζας, θα δημιουργήσει αίσθημα υψηλής ανασφάλειας στους καταθέτες των άλλων τραπεζών, κάτι που θα έχει ως συνέπεια ένα λεγόμενο «τραπεζικό πανικό» και μαζικές αποσύρσεις καταθέσεων από το τραπεζικό σύστημα (bank run), σύμφωνα με τους Cecchetti & Schoenholtz (2017). Καθώς, όμως, το ενεργητικό των τραπεζών χρηματοδοτείται σε πολύ μεγάλο βαθμό από καταθέσεις, αυτό θα προκαλέσει έντονη μείωση της ρευστότητας τους εντείνοντας τις όποιες χρηματοοικονομικές δυσχέρειες.

Ένας ακόμα λόγος που οι τράπεζες κινδυνεύουν να έχουν χρηματοοικονομικές δυσχέρειες είναι ότι αντιμετωπίζουν, όπως η κάθε επιχείρηση, προβλήματα ηθικού κινδύνου (moral hazard), σύμφωνα με τους Πετράκη & Σαμιτά (2010). Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχει πίεση από τους μετόχους στη διοίκηση των τραπεζών να αναλάβουν υψηλότερα επιχειρηματικά ρίσκα, ειδικά σε καλές χρονιές, προκειμένου να επιτύχουν υψηλότερες αποδόσεις για τους πρώτους, αδιαφορώντας, όμως, ποιες θα είναι οι επιπτώσεις εάν το υψηλό ρίσκο συνδυαστεί με υψηλή αρνητική απόδοση. Σύμφωνα με το ρόλο μιας τράπεζας στην οικονομία, τα ρίσκα που θα πρέπει να αναλαμβάνει θα πρέπει να είναι λελογισμένα.

Στο ίδιο πλαίσιο, οι Πετράκης και Σαμιτάς (2010), επισημαίνουν ότι ειδικά οι τράπεζες αντιμετωπίζουν πιο έντονα και καθημερινά το πρόβλημα της δυσμενούς επιλογής (adverse selection) το οποίο δημιουργείται από την ασυμμετρία πληροφόρησης (information asymmetry) μεταξύ τραπεζών και πελατών τους. Πράγματι, δεν είναι ένα απλό εγχείρημα η

ορθή αξιολόγηση του κάθε υποψήφιου τραπεζικού πελάτη κάτι που έχει ως συνέπεια δύο ειδών σφαλμάτων. Το ένα είναι να απορρίπτον «καλούς» πελάτες, ενώ το άλλο, πιο σοβαρό, να αποδέχονται «κακούς», διότι αυτοί είναι πιο πιθανό να μην μπορούν στο να αποπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους, αποτελώντας τη ρίζα της εμφάνισης χρηματοοικονομικών δυσχερειών.

Από όλα τα παραπάνω προκύπτει ότι οι τράπεζες είναι εκτεθειμένες στο να εμφανίσουν χρηματοοικονομικές δυσχέρειες, όπου λόγω της συστημικότητας τους και της μαζικής απόσυρσης καταθέσεων, το σύνολο του τραπεζικού συστήματος ταχύτατα θα έχει τόσα προβλήματα ώστε να μειωθεί σημαντικά η δανειοδοτική του δυναμικότητα, με μοιραία συνέπεια να μην μπορούν να αντλούν εύκολη και σε λογικό κόστος χρηματοδότηση επιχειρήσεις και νοικοκυριά, κάτι που με τη σειρά του θα σημαίνει μείωση επενδύσεων και ενεργού ζήτησης σε πολλούς κλάδους και αγορές και άρα επιβράδυνση έως και μείωση της οικονομικής ανάπτυξης αλλά και αντίστοιχη μείωση στα φορολογικά και τα διάφορα έσοδα του κράτους, άρα οικονομικά προβλήματα και στον δημόσιο τομέα.

Οι κίνδυνοι που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες, λοιπόν, λόγω του ηθικού κινδύνου και της δυσμενούς επιλογής, σε συνδυασμό με τις μεγάλες αρνητικές επιπτώσεις στο σύνολο της πραγματικής οικονομίας και του δημοσίου τομέα που θα επιφέρει μια αρνητική εξέλιξη σε λίγες μόνο τράπεζες, αναδεικνύουν την αναγκαιότητα που υπάρχει για ένα ισχυρό και αποτελεσματικό κανονιστικό πλαίσιο, έτσι ώστε να ελέγχονται αυστηρά και να προστατεύονται, έτσι, και οι τράπεζες, αλλά να προστατεύεται, παράλληλα, και οικονομία και κράτος.

2.3 Κανονιστικό Πλαίσιο Εποπτείας Τραπεζικού Συστήματος

Η φύση που διέπει το κανονιστικό πλαίσιο εποπτείας του τραπεζικού συστήματος είναι ξεκάθαρα προληπτική, όπως αναφέρουν οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014) και Saunders&Cornett (2019). Το πλαίσιο αυτό έχει απώτερο σκοπό την ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος, προκειμένου να συμβάλει σε μια καλή οικονομική πορεία των νοικοκυριών, επιχειρήσεων και του κρατικού τομέα, μέσα από την απόλυτη διασφάλιση της έννοιας της πίστης (credit) στο τραπεζικό σύστημα, με την έννοια ότι όλοι οι τραπεζικές

πελάτες θα αισθάνονται σιγουριά ότι θα απολαμβάνουν όλες τις τραπεζικές υπηρεσίες, ειδικότερα, δε, οι καταθέτες να αισθάνονται απόλυτα ασφαλείς για τις αποταμιεύσεις τους.

Το κράτος παίζει έναν ιδιαίτερο ρόλο στην εύρυθμη λειτουργία του τραπεζικού συστήματος σε κάθε χώρα, καθώς, όπως αναφέρουν οι Cecchetti & Schoenholtz (2017), αποτελεί, θεσμικά, τον απόλυτο εγγυητή του, μέσα από ανάπτυξη ενός δίκτυ ασφαλείας, το οποίο θα του επιτρέπει να επέμβει, σε περίπτωση ανάγκης, για να βοηθήσει τράπεζες με χρηματοοικονομικές δυσχέρειες. Το κράτος αποτελεί, ουσιαστικά τον «έσχατο δανειστής έκτακτης ανάγκης» (Lender of last resort), σύμφωνα με τον Kindleberger (2011). Παρόλο που διαφαίνεται μια μεροληψία του κράτους στο να προστατεύει τις τράπεζες πολύ περισσότερο από ότι επιχειρήσεις άλλων κλάδων, δε θα πρέπει να λησμονείται, όπως αναφέρει οι Τριαντόπουλος (2008) και Cecchetti & Schoenholtz (2017), ότι το κοινωνικό κόστος από την πτώχευση μιας τράπεζας είναι πολύ υψηλότερο από το αντίστοιχο ιδιωτικό, που θα υποστούν οι μέτοχοι της δηλαδή, κάτι που δικαιολογεί απόλυτα τη σχετική μεροληψία στην κρατική παρέμβαση.

Εκτός της προστασίας σε κάθε χώρα, ακόμα σε υψηλότερο επίπεδο, δηλαδή σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, κρίθηκε απολύτως αναγκαίο ένα ολοκληρωμένο κανονιστικό πλαίσιο τραπεζικής εποπτείας, με επιπλέον κίνητρα την ακόμα πιο υψηλή συστημικότητα, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, που επιφέρει το ευρώ, αλλά και τις έντονες αλληλεξαρτήσεις μεταξύ των ευρωπαϊκών τραπεζών λόγω της απελευθέρωσης στην κίνηση κεφαλαίων, εργασίας και πολλών αγορών, σύμφωνα με τους Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders&Cornett (2019). Επιπλέον, δε, η κρίση χρέους στην Ευρωζώνη, από το 2010, έδωσε και αυτή με τη σειρά επιπλέον κίνητρα για να ισχυροποιηθεί η τότε, όπως αποδείχθηκε, ανεπαρκής τραπεζική εποπτεία, προς μια αποτελεσματική διαχείριση τέτοιων κρίσεων και προς τη διασφάλιση της επιθυμητής χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Για όλα τα παραπάνω, όπως αναφέρουν και οι Saunders&Cornett (2019), δημιουργήθηκαν μια σειρά από μηχανισμοί, πάντα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι οποίοι περιλαμβάνουν τον Ενιαίο Εποπτικό Μηχανισμό (Single Supervisory Mechanism, SSM), την Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements, BIS) και το Συμβούλιο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Financial Stability Board, FSB). Όλοι οι παραπάνω θεσμοί έχουν κοινούς στόχους που περιλαμβάνουν τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την ενίσχυση της πίστης στο ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα.

2.4 Εποπτικό Πλαίσιο Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) αποτελεί το κατεξοχήν παράδειγμα του κανονιστικού πλαισίου στο τραπεζικό σύστημα σε παγκόσμιο επίπεδο. Ξεκίνησε να υφίσταται από πολύ παλιά, όταν και έγινε αντιληπτή η αναγκαιότητα εποπτικού πλαισίου και, καθώς τα δεδομένα αλλάζουν με τα χρόνια, δημιουργήθηκαν κατά καιρούς διάφορες εκδόσεις της, όπου γινόταν προσπάθεια να καλυφθούν κενά και παραλείψεις και να γίνει καλύτερη προσαρμογή στα τότε δεδομένα (Συριόπουλος & Παπαδάμου, 2014, Cecchetti & Schoenholtz, 2017 και Saunders&Cornett, 2019). Παρακάτω παρουσιάζονται συνοπτικά τα τρία, έως τώρα πάντα, σχετικά εποπτικά πλαίσια.

2.4.1 Βασιλεία I

Σύμφωνα, λοιπόν, με τους Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014), το πρώτο εποπτικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας εισήχθη το 1974 με στόχο τη δημιουργία και επίσημη θέσπιση διεθνών προτύπων εποπτείας ομοιόμορφα εφαρμόσιμων σε ένα ενιαίο πλαίσιο παγκοσμίως που θα εγγυώνται την ομαλή λειτουργία του τραπεζικού συστήματος.

Η Βασιλεία I, λοιπόν, εστίαζε κατά κύριο λόγο στην αποτελεσματική αντιμετώπιση του σημαντικότερου κινδύνου που διατρέχουν οι τράπεζες, του πιστωτικού κινδύνου (credit risk), όπως επισημαίνουν οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014) και Cecchetti & Schoenholtz (2017). Η αντιμετώπιση αυτή πραγματοποιούνταν, βάσει του πλαισίου τότε, με την θέσπιση συγκεκριμένων ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων που πρέπει να τηρούν οι τράπεζες, για να μπορούν να έχουν διαθέσιμα κεφάλαια για να απορροφήσουν τυχόν ζημιές, έτσι ώστε να μην τεθούν σε κίνδυνο οι καταθέσεις τους, σε περιπτώσεις χρηματοοικονομικών δυσχερειών.

Μετά από πάνω από 10 χρόνια ζυμώσεων, η Βασιλεία I θεσπίστηκε πια επίσημα το 1988 με το σύνολο των διεθνών προτύπων που αφορούσαν την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών. Βάσει, λοιπόν, αυτών, η κάθε τράπεζα σε κάθε χώρα παγκοσμίως υποχρεούται να διατηρεί ένα θεσπισμένο ελάχιστο επίπεδο ιδίων κεφαλαίων (equity capital), ανάλογα και με το επίπεδο κινδύνου που είναι εκτεθειμένη, ως προς το ενεργητικό που διαθέτει.

Η Βασιλεία I, λοιπόν, περιείχε μια σειρά από επίσημους κανόνες που είχαν να κάνουν με το πώς αξιολογείται και κατηγοριοποιείται ο κίνδυνος των στοιχείων του ενεργητικού που

διαθέτει η κάθε τράπεζα, αλλά το πώς αξιολογείται και κατηγοριοποιείται η ποιότητα των διαθέσιμων ιδίων κεφαλαίων.

Στο πλαίσιο της κατηγοριοποίησης των στοιχείων που αποτελούσαν τα ίδια κεφάλαια, θεσπίστηκε, τότε, το πρωτογενές εποπτικό κεφάλαιο (TIER1) που αποτελείται από λογαριασμούς όπως κοινό μετοχικό κεφάλαιο, αδιανέμητα κέρδη, υβριδικό μετοχικό κεφάλαιο και άλλους αντίστοιχους λογαριασμούς. Θεσπίστηκε, επίσης, το συνολικό εποπτικό κεφάλαιο (TIER1+TIER2) που αποτελείται, επιπλέον, από λογαριασμούς όπως ειδικές εκδόσεις ομολογιακού δανείου, με λήξη το διηνεκές (perpetual bond) και άλλους διάφορους.

ε βάση, λοιπόν, τη Βασιλεία I, οι τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να διατηρούν ένα ελάχιστο πρωτογενές κεφάλαιο TIER1 στο 4% του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικού και ένα συνολικό κεφάλαιο TIER1+TIER2 σε ποσοστό 8%. Οι δείκτες αυτοί υπολογίζονταν ως εξής:

$$\text{TIER1 Ratio} = \frac{\text{Εποπτικά κεφάλαια TIER1}}{\text{Σταθμισμένο Ενεργητικό}} \quad (2.1)$$

$$\text{TIER2 Ratio} = \frac{\text{Εποπτικά κεφάλαια TIER1+TIER2}}{\text{Σταθμισμένο Ενεργητικό}} \quad (2.2)$$

Αν και η Βασιλεία I αποτέλεσε μια ουσιαστική αρχή προς ένα αποτελεσματικό κανονιστικό πλαίσιο εποπτείας του τραπεζικού συστήματος, δεν της έλλειπαν διάφορες αδυναμίες και ελλείψεις και για αυτό είχε δεχτεί και αρκετή κριτική, όπως επισημαίνουν οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014) και Cecchetti & Schoenholtz (2017). Μια βασική αδυναμία της, λοιπόν, ήταν ότι είχε θεσπίσει κανόνες που αφορούσαν μόνο τον πιστωτικό κίνδυνο (credit risk) και τον κίνδυνο αγοράς (market risk), αλλά όχι και άλλους σημαντικούς κινδύνους όπως ο λειτουργικός (operational risk) στους οποίους ήταν εκτεθειμένες οι τράπεζες.

3.4.2 Βασιλεία II

Δεκατέσσερα χρόνια μετά την θέσπιση της Βασιλείας I, θεσπίστηκε, το 2002, η Βασιλεία II που είχε σκοπό να συνεχίσει από εκεί που άρχισε η Βασιλεία I, αλλά και να καλύψει τις αδυναμίες

και τα κενά της πρώτης, όπως αναφέρουν οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014), Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders&Cornett (2019). Η Βασιλεία II διατήρησε τα όρια κεφαλαιακής επάρκειας στο 4% και 8% για το πρωτογενές εποπτικό (TIER1) και συνολικό εποπτικό κεφάλαιο (TIER1+TIER2) και πρόσθεσε αρκετά νέα στοιχεία. Στο πλαίσιο, μάλιστα, μιας πιο άρτιας θέσπισης των κανόνων η Βασιλεία II σχηματίστηκε μέσα από τρεις βασικούς πυλώνες.

Πυλώνας I: καθορισμός δεικτών κεφαλαιακής επάρκειας

Οι αναθεωρημένοι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας λάμβαναν, βάσει της Βασιλείας II, υπόψη τον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς, όπως και στη Βασιλεία I, αλλά και τον λειτουργικό κίνδυνο, στο πλαίσιο του υπολογισμού του σταθμισμένου ως προς τον κίνδυνο ενεργητικό που ήταν ο παρανομαστής, όπως φαίνεται και από τις σχέσεις (2.1), (2.2).

Ένα ακόμα νέο στοιχείο της Βασιλείας II, όπως επισημαίνουν οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014), Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders&Cornett (2019), είναι η ευελιξία που δίνεται στις τράπεζες να αποτιμήσουν τον πιστωτικό κίνδυνο μέσα από τα εσωτερικά μοντέλα αποτίμησης των τραπεζών. Ο κίνδυνος αγοράς υπολογίζεται μέσα από την προηγμένη στατιστική μεθοδολογία «Αξία σε Κίνδυνο (Value at Risk, VaR). Ο λειτουργικός κίνδυνος υπολογίζεται με βάση την τυποποιημένη προσέγγιση (standardized approach).

Πυλώνας II: διαδικασίες διαρκούς έλεγχου της κεφαλαιακής επάρκειας

Στο πλαίσιο του πυλώνα αυτού, θεσπίστηκαν εσωτερικοί μηχανισμοί ελέγχου παρακολούθησης και αξιολόγησης, ανά τακτά διαστήματα, και της τρέχουσας κατάστασης όσον αφορά την κεφαλαιακή επάρκεια, αλλά και της εγκυρότητας των μεθόδων υπολογισμού της, έτσι ώστε να διασφαλίζεται η αντίστοιχη αξιοπιστία. Ο πυλώνας αυτός, λοιπόν, σύμφωνα και με τους Συριόπουλο & Παπαδάμου (2014), Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders&Cornett (2019), θεωρείται ότι αποτελεί, κατά κάποιο τρόπο, το κανονιστικό πλαίσιο του πυλώνα I, παρέχοντας σημαντικές κανονιστικές βελτιώσεις.

Πυλώνας III: αποτελεσματική χρήση της δημόσιας γνωστοποίησης

Στο πλαίσιο του πυλώνα αυτού, θεσπίστηκαν κοινά πρότυπα δημοσίευσης (public disclosure) αναλυτικότερων οικονομικών στοιχείων των τραπεζών μέσα στις επίσημες οικονομικές εκθέσεις (financial report), όπως αναφέρουν οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014), Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders&Cornett (2019). Στο πλαίσιο, λοιπόν, αυτών των προτύπων, οι οικονομικές εκθέσεις θα πρέπει να περιλαμβάνουν ενότητες που αφορούν την εταιρική διακυβέρνηση (corporate governance) και το διοικητικό έλεγχο (corporate control). Ο στόχος του πυλώνα αυτού είναι η ενίσχυση της πειθαρχίας της αγοράς (market discipline) και η ενθάρρυνση υγιών και ηθικών τραπεζικών πρακτικών.

1.4.3 Βασιλεία III

Οχτώ χρόνια μετά και από την θέσπιση της Βασιλείας II, θεσπίστηκε, το 2010, και η Βασιλεία III, η πρόσφατη έκδοση του κανονιστικού πλαισίου εποπτείας των τραπεζών η οποία ισχύει έως και τις ημέρες μας.

Κύριο γνώρισμα ήταν, όπως και στις άλλες εκδόσεις, οι δείκτες και οι κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας. Εντούτοις, σύμφωνα με τους Συριόπουλο & Παπαδάμου (2014), Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders&Cornett (2019), η Βασιλεία III περιείχε και επιπλέον κανόνες που αφορούσαν τη ρευστότητα των τραπεζών. Θα πρέπει να τονιστεί, επίσης, ότι ένας βασικός σκοπός της Βασιλείας III είναι η δημιουργία ενός ευέλικτου και ασφαλούς τραπεζικού συστήματος, έχοντας την αφορμή για αυτό την, τότε πρόσφατη, χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2008 που ξεκίνησε από την Αμερική και πέρασε ταχύτατα και στην Ευρώπη.

Ένα ευέλικτο και ασφαλές τραπεζικό σύστημα εκτιμάται ότι μπορεί να αποτελέσει πραγματικότητα μέσα από πραγματοποίηση δύο στόχων, όπως επισημαίνουν οι Saunders&Cornett (2019). Ο ένας στόχος αφορά στην ενίσχυση της μικρο-προληπτικής (micro-prudential) παρέμβασης στη λειτουργία των τραπεζών, ενώ ο δεύτερος αφορά στην αντιμετώπιση του συστημικού κινδύνου των τραπεζών μέσω μακρο-προληπτικών (macro-prudential) πολιτικών. Στο πλαίσιο, λοιπόν, της Βασιλείας III, έχουν θεσπιστεί ακόμα πιο αυστηροί κανόνες προς την προστασία της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, τη δυνατότητα απορρόφησης ζημιών που θα προκαλούνται από κρίσεις, αλλά και τη διασφάλιση ότι το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν καταρρεύσει όπως την περίοδο 2007-2008.

Στην Βασιλεία III, η ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση για πρωτογενές εποπτικό κεφαλαίο (TIER1), ως ποσοστό των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων αυξάνεται στο 6% από το 4%, ενώ η ελάχιστη απαίτηση για συνολικό κεφάλαιο (TIER1+TIER2) παραμένει στο 8%, όπως και στις δύο προηγούμενες εκδόσεις. Εντούτοις, θεσπίζονται πιο αυστηροί κανόνες ως προς το πώς θα καθορίζεται το εποπτικό κεφάλαιο, όπως επισημαίνουν και οι Saunders&Cornett (2019).

Ένας νέος κανόνας της Βασιλείας III είναι η θέσπιση ενός νέου δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, του δείκτη δείκτης μόχλευσης (Leverage Ratio), όπου σκοπό έχει να τεθεί και ένα κατώτατο όριο στη χρήση δανειακής μόχλευσης στις τράπεζες το οποίο είναι το 3%. Οι Συριόπουλος & Παπαδάμου (2014) και Saunders&Cornett (2019) αναφέρουν ότι η χρήση του νέου αυτού δείκτη μπορεί να περιορίσει τις δραστηριότητες των τραπεζών με υψηλό ρίσκο. Ο σχετικός αυτός δείκτης υπολογίζεται ως εξής:

$$\text{Leverage Ratio} = \frac{\text{Εποπτικά κεφάλαια TIER1}}{\text{Ενεργητικό}} \quad (2.3)$$

Ένας ακόμα νέος κανόνας που θέσπισε η Βασιλεία III, όπως αναφέρουν οι Saunders&Cornett (2019), αποτελεί η υιοθέτηση από μέτρα που αφορούν το σχηματισμό ειδικών σταθεροποιητικών κεφαλαιακών αποθεμάτων (buffers) τα οποία, μάλιστα, έχουν υποχρέωση οι τράπεζες να δημιουργούν στις «καλές» περιόδους που έχουν πιο μεγάλη δυνατότητα ώστε να αποτελέσουν ένα «μαξιλάρι» ασφαλείας σε ενδεχόμενες μελλοντικές «κακές» περιόδους. Το σχετικό όριο που έχει θεσπιστεί βρίσκεται σε επίπεδο πάνω από το 2,5% σε σχέση με τα όρια των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων. Τα κεφάλαια αυτά αποτελούνται από κοινές μετοχές.

Στο ίδιο πλαίσιο, ένας ακόμα νέος κανόνας της Βασιλείας III, σύμφωνα με τους Saunders&Cornett (2019), είναι η θέσπιση ενός αντί-κυκλικού πλεονάσματος κεφαλαίου μεταξύ 0% και 2,5% για περιπτώσεις υπερβολικής πιστωτικής επέκτασης, με σκοπό τη διόρθωση της επίτασης κυκλικών διακυμάνσεων που θα επέφερε η Βασιλείας II, σε περιόδους οικονομικής ανόδου, κατά κύριο λόγο.

Τέλος, ένας ακόμα νέος κανόνας της Βασιλείας III, όπως αναφέρουν οι Saunders&Cornett (2019), είναι η θέσπιση ενός ελαχίστου επιπέδου ρευστότητας για τράπεζες που

δραστηριοποιούνται σε διεθνές επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, έχουν προταθεί και υλοποιηθεί δύο νέοι δείκτες ρευστότητας: ο βραχυπρόθεσμος δείκτης κάλυψης ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio - LCR) και ο μακροπρόθεσμος δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης (Net Stable Funding Ratio - NSFR), οι οποίοι απαιτούνται να ξεπερνούν το όριο του 100%.

Εύκολα μπορεί να παρατηρηθεί ότι η Βασιλεία III εισήγαγε αρκετούς νέους κανόνες και θέσπισε αυστηροποίηση παλαιότερων. Πράγματι, όπως επισημαίνουν οι Cecchetti & Schoenholtz (2017) και Saunders&Cornett (2019), ο κύριος σκοπός όλων αυτών είναι να αποθαρρύνει τις τράπεζες να αναλαμβάνουν υπέρμετρα υψηλά ρίσκα, για να μην κινδυνεύσουν να βρεθούν σε δύσκολη θέση αυτές και κατ' επέκταση η οικονομία ολόκληρη και ο δημόσιος τομέας.

2.5 Τραπεζική Εποπτεία (Κεφαλαιακές Απαιτήσεις) και Αποδοτικότητα των Τραπεζών

Το γεγονός το ότι οι τράπεζες υπόκεινται σε ένα έντονο και ιδιαίτερο ρυθμιστικό και κανονιστικό πλαίσιο μέσα από ένα αυστηρό καθεστώς τραπεζικής εποπτείας είναι λογικό να επηρεάζει και την αποδοτικότητα που επιτυγχάνουν ως επιχειρήσεις. Το ενδιαφέρον, μάλιστα, όσον αφορά την επίδραση της τραπεζικής εποπτείας, ειδικότερα ως προς την τήρηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων, πάνω στην αποδοτικότητα των τραπεζών είναι ότι υπάρχουν θεωρίες, αλλά και αντίστοιχη εμπειρική επαλήθευση, που υποστηρίζουν περί θετική αλλά και αρνητική επίδραση, η κάθε μια με τα δικά της επιχειρήματα προφανώς.

Η μία θεωρία, αυτή που υποστηρίζει τη θετική σχέση, αναφέρει ότι οι τράπεζες που επιτυγχάνουν υψηλούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας πιστεύουν ότι διαθέτουν εκείνους τους απαιτούμενους πόρους και τη σχετική ασφάλεια για να αναλάβουν επενδυτικά εγχειρήματα με υψηλό, αντίστοιχα, ρίσκο. Μάλιστα, όπως υποστηρίζουν σχετικά και οι Holmstrom & Tirole (1997) και Mehran & Thakor (2011), οι τράπεζες που έχουν υψηλότερη κεφαλαιακή επάρκεια, νιώθουν ασφαλείς να λάβουν επενδυτικά σχέδια με ρίσκο λόγω και των κρατικών εγγυήσεων που υφίστανται θεσμικά, ενώ αισθάνονται και σίγουρες, έτσι και αλλιώς, ότι θα καταφέρουν να επιτύχουν υψηλές αποδόσεις, αφού καταφέρνουν και επιτυγχάνουν και μια ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια.

Θα πρέπει να σημειωθεί, επίσης, ότι η θεωρία περί θετικής σχέσης είναι απολύτως συμβατή και με την κλασική χρηματοοικονομική θεωρία για την θετική σχέση μεταξύ κινδύνου και απόδοσης, σύμφωνα και με τους Βασιλείου & Ηρειώτη (2008), όπου ακούγεται λογικό τράπεζες με υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας να αναλαμβάνουν επενδύσεις με υψηλότερο ρίσκο, για λόγους που αναφέρθηκαν παραπάνω, και άρα, μοιραία, με υψηλότερη απόδοση.

Μπορεί να υποστηριχθεί, επίσης, ότι το υψηλό ρίσκο που έχουν αναλάβει οι τράπεζες με χαμηλή κεφαλαιακή επάρκεια, για αυτό και έχουν αξιολογηθεί τέτοιες, συνδέεται με ζημιές, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης, και, άρα, με χαμηλή (αρνητική) αποδοτικότητα. Με την ίδια λογική, τράπεζες με υψηλή κεφαλαιακή επάρκεια έχουν αναλάβει χαμηλού ρίσκου επενδύσεις, για αυτό έχουν αξιολογηθεί και ως τέτοιες, με συνέπεια να έχουν τη δυνατότητα να αποφεύγουν ζημιές, ιδιαίτερα σε περιόδους κρίσης, και έτσι να έχουν μια υψηλότερη αποδοτικότητα σε σχέσεις με τις τράπεζες που έχουν χαμηλή κεφαλαιακή επάρκεια και, πιθανόν, ζημιές. Όλα αυτά είναι απολύτως συμβατά με την ύπαρξη θετικής σχέσης ανάμεσα σε κεφαλαιακή επάρκεια και αποδοτικότητα.

Αυτή η θεωρία, λοιπόν, για θετική σχέση ανάμεσα σε κεφαλαιακή επάρκεια και σε αποδοτικότητα των τραπεζών έχει επιβεβαιωθεί και εμπειρικά, μέσα από διάφορες σχετικές έρευνες και μελέτες, όπως αυτές των Kosmidou (2008), Saona (2011), Perera et al. (2013) και Umoru & Osemwegie (2016).

Η δεύτερη θεωρία, αυτή που υποστηρίζει την αρνητική σχέση, αναφέρει ότι οι τράπεζες με υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας έχουν αξιολογηθεί ως τέτοιες διότι δεν έχουν αναλάβει υψηλά ρίσκα στις επενδύσεις τους και, επομένως, σύμφωνα και με την κλασική χρηματοοικονομική θεωρία, δεν μπορεί να απαιτούν και αντίστοιχα υψηλές αποδόσεις. Με την ίδια λογική, οι τράπεζες με χαμηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας έχουν αξιολογηθεί ως τέτοιες διότι έχουν αναλάβει υψηλά ρίσκα στις επενδύσεις τους και, συνεπώς, απαιτούν υψηλές αποδόσεις.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της θεωρίας περί αρνητικής επίδρασης των ιδίων κεφαλαίων στην αποδοτικότητα, οι τράπεζες με υψηλούς δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας έχουν υψηλότερη, αντίστοιχα, δυνατότητα επιβολής αποτελεσματικότερης πειθαρχίας προς στη διοίκηση να μην αναλαμβάνουν επενδύσεις με υψηλό ρίσκο, όπως έχουν υποστηρίξει οι Berger & Patti (2006). Ουσιαστικά, υποστηρίζεται ότι η κεφαλαιακή επάρκεια αποτελεί έναν ισχυρό περιορισμό

όσον αφορά την ανάληψη υψηλού ρίσκου και, μοιραία, αποτελεί έναν αντίστοιχο περιορισμό και στην υψηλή αποδοτικότητα.

Η δεύτερη θεωρία, λοιπόν, για αρνητική σχέση ανάμεσα σε κεφαλαιακή επάρκεια και σε αποδοτικότητα των τραπεζών έχει επιβεβαιωθεί και εμπειρικά μέσα από διάφορες έρευνες και μελέτες. Πιο συγκεκριμένα, πράγματι έχει διαπιστωθεί και εμπειρικά πως οι υψηλότεροι δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας συνδυάζονται με ανάληψη επενδύσεων χαμηλότερου ρίσκου και αποδοτικότητας, σύμφωνα με τους Ho & Hsu (2010), Dore (2013) και (Riaz & Mehar, 2013).

Το γεγονός ότι υπάρχουν δύο αντικρουόμενες θεωρίες για την επίδραση της τραπεζικής εποπτείας στην αποδοτικότητα των τραπεζών, η κάθε μια με τα ισχυρά επιχειρήματα της, ίσως και να σημαίνει το εξής. Από τη μια μεριά, οι τράπεζες που δεν τηρούν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις σημαίνει ότι έχουν λάβει αλόγιστα ρίσκα τα οποία οδηγούν συνήθως σε σημαντικές απώλειες και, άρα, χαμηλή αποδοτικότητα. Από την άλλη μεριά, όμως, οι τράπεζες οι οποίες τηρούν υπέρ του δέοντος τις κεφαλαιακές απαιτήσεις χάνουν πολλές επενδυτικές ευκαιρίες μέσα από μια ακραία συντηρητική πολιτική.

Όλα τα παραπάνω υπονοούν ότι οι τράπεζες θα πρέπει μεν να τηρούν τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, θεωρώντας τις μάλιστα ως ένα απαραίτητο περιορισμό που πρέπει να τηρούν στο πλαίσιο των αποφάσεων τους που θα μεγιστοποιούν την αποδοτικότητά τους, αλλά ως ένα συγκεκριμένο όριο. Δηλαδή δε χρειάζεται να δεσμεύουν υπέρ του δέοντος πολλά κεφάλαια πολύ πάνω από τα όρια που έχουν τεθεί από το κανονιστικό και τραπεζικό πλαίσιο. Συνεπώς, οι τράπεζες φαίνεται ότι θα πρέπει να αναζητούν ένα βέλτιστο, πάνω σαφώς από τα όρια που θέτει το πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας, επίπεδο κεφαλαιακής επάρκειας ώστε να είναι και σύμφωνοι με το ρυθμιστικό και κανονιστικό πλαίσιο, αλλά και να προσφέρουν ικανοποιητικές αποδόσεις στους μετόχους τους συνεχίζοντας απρόσκοπτα την σημαντική λειτουργία τους για την χρηματοδότηση νοικοκυριών και επιχειρήσεων και την στήριξη της ανάπτυξης της πραγματικής οικονομίας.

2.6 Συμπεράσματα

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν διάφορα στοιχεία της τραπεζικής εποπτείας σε ένα ευρύτερο θεωρητικό πλαίσιο. Πιο συγκεκριμένα αναπτύχθηκε η συλλογιστική και η

επιχειρηματολογία για την μεγάλη ανάγκη της τραπεζικής εποπτείας και για ένα ιδιαίτερο κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο που όμοιο του δεν υπάρχει σε κανένα άλλο κλάδο της οικονομίας. Έπειτα παρουσιάστηκαν στοιχεία σχετικά με το κανονιστικό πλαίσιο της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος με έμφαση το εποπτικό πλαίσιο της επιτροπής της Βασιλείας και ως προς τις τρεις διαχρονικά εκδοχές του (Βασιλεία I, Βασιλεία II, Βασιλεία III). Το κεφάλαιο αυτό έκλεισε με μια αναφορά στο κατά πόσο η έντονη τραπεζική εποπτεία (ειδικότερα μέσω των κεφαλαιακών απαιτήσεων) επηρεάζει την αποδοτικότητα τους όπου βρέθηκαν μικτά αποτελέσματα τα οποία επιβεβαιώνουν τις σχετικές αντικρουόμενες θεωρίες.

Πράγματι, με βάση την επιχειρηματολογία υπέρ της ύπαρξης τραπεζικής εποπτείας και ενός ιδιαίτερου κανονιστικού πλαισίου στ ο τραπεζικό σύστημα, προκύπτει εύλογα πως υπάρχουν μια σειρά από πολύ ισχυρά κίνητρα τα οποία καθιστούν αναγκαία την αυξημένη τραπεζική εποπτεία. Παρόλο που οι εμπορικές τράπεζες είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες αναλαμβάνουν (πολλές φορές υπέρμετρα) ρίσκα για να επιτύχουν υψηλές αποδόσεις, όπως επιθυμούν οι μέτοχοι τους, εντούτοις παίζουν πολύ σπουδαίο ρόλο στο συνολικό οικονομικό σύστημα και έτσι εάν μια τράπεζα αντιμετωπίσει χρηματοοικονομικές δυσχέρειες ή φτάσει στη χρεοκοπία δημιουργείται ένα μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κόστος το οποίο, μάλιστα, βάσει νόμων και θεσμών καλείται να πληρώσει το κράτος, δηλαδή οι φορολογούμενοι. Έτσι, οι τράπεζες, εντέλει, κατά κάποιο τρόπο πρέπει να είναι κοινωνικά και οικονομικά υπεύθυνες και να μην αναλαμβάνουν υπέρμετρα ρίσκα. Άλλωστε δεν είναι δίκαιο όταν αναλαμβάνουν τέτοια να καρπώνονται τα οφέλη οι μέτοχοι τους και τις ζημιές να τις αναλαμβάνουν άλλοι. Καθώς, όμως, οι τράπεζες χαρακτηρίζονται από έντονη συστημικότητα και, γενικά, από αρκετούς κινδύνους, η ύπαρξη στενής τραπεζικής εποπτείας και λειτουργίας τους κάτω από ένα ιδιαίτερο κανονιστικό καθεστώς κρίνεται επιβεβλημένη.

Η επιτροπή της Βασιλείας κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή της στενής τραπεζικής εποπτείας θεσμοθετώντας ένα στιβαρό κανονιστικό πλαίσιο, από όταν ξεκίνησε να υπάρχει. Μάλιστα, καθώς περνούσε ο χρόνος και είτε μεταβάλλονταν οι συνθήκες, είτε προέκυπταν νέα μαθήματα λόγω εμπειρίας, η κάθε μια έκδοση που δημοσιεύονταν (Βασιλεία II, Βασιλεία III) είχε στόχο μια ακόμα αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία. Έτσι, οι όποιες αδυναμίες της κάθε έκδοσης, από την αρχή, αποτέλεσαν αφορμή και αιτία για σχεδιασμό και δημιουργία επόμενης για να καλύπτονται τα κενά για να υπάρχει μια ολοένα και πιο αναγκαία στιβαρή εποπτεία στο τραπεζικό σύστημα.

Οι μελέτες που συνέδεαν την τραπεζική εποπτεία, ειδικά ως προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, με την αποδοτικότητα των τραπεζών και έδειξαν ότι υπάρχουν μικτά

αποτελέσματα, ανέδειξαν, ουσιαστικά, ότι οι τράπεζες πρέπει να αποσυνδέσουν την αποδοτικότητα τους από το εάν τηρούν ή όχι τις απαιτήσεις και ότι πρέπει να βλέπουν τις απαιτήσεις αυτές ως ένα αναγκαίο περιορισμό και βάσει αυτού να λειτουργούν ως οικονομικές μονάδες που επιθυμούν να βελτιστοποιήσουν την οικονομική απόδοση τους.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 2

Ξενόγλωσση

- [1] Berger, A.N., and di Patti, E.B.(2006) Capital structure and performance in the US banking industry, *European Financial Management*, 4, 49–70
- [2] Cecchetti S.G. and Schoenholtz, K.L. (2017)*Money, Banking and Financial Markets*, 5th edition, McGraw Hill
- [3] Dore, M. (2013) An Empirical Analysis of Bank Profitability in Ghana: Evidence from Bank Specific and Macroeconomic Factors, *Working Paper*, Eastern Mediterranean University, EMU.
- [4] Ho, S.J. and Hsu, S.C. (2010) Leverage, Performance and Capital Adequacy ratio in Taiwan’s Banking Industry”, *Japan and the World Economy*, 22, 264–272
- [5] Holmstrom, B. and Tirole, J. (1997) Financial intermediation, loan-able funds, and the real sector, *Quantitative Journal of Economics*, 112, 663–91
- [6] Kindleberger, C. (2011) *Manias, panics and crashes: a history of financial crises*, Palgrave Macmillan.
- [7] Kosmidou, K. (2008) The Determinants of Banks' Profits in Greece during the Period of EU Financial Integration, *Managerial Finance*, 34, 3, 146-159
- [8] Mehran, H. and Thakor, A. (2011) “Bank capital and value in the cross-section, *Review of Financial Studies*, 24, 1019–67
- [9] Perera, S., Skully, M., and Chaudrey, Z. (2013) Determinants of Commercial Bank Profitability: South Asian Evidence, *Asian Journal of Finance and Accounting*, 5, 1, 365-380
- [10] Riaz, S., and Mehar, A. (2013) The Impact of Bank Specific and Macroeconomic Indicators on the Profitability of Commercial banks, *Romanian Economic Journal*, 16, 47, 91-110

- [11] Rochet, J.C. (2009) *Why Are There So Many Banking Crises? The Politics and Policy of Bank Regulation*, Princeton University Press
- [12] Saona, P.H. (2011) Determinants of the Profitability of the US Banking Industry, *International Journal of Business and Social Science*, 2, 22,, 255 – 269
- [13] Saunders, A. and Cornett, M.M. (2019) *Financial Markets and Institutions*, 7th Edition, McGraw Hill.
- [14] Umoru, D. and Osemwegie, J.O. (2016) Capital Adequacy and Financial Performance of Banks in Nigeria: Empirical Evidence Based on the Fgls Estimator, *European Scientific Journal September*, 12, 25, 295-305

Ελληνική

- [1] Βασιλείου, Δ. & Ηρειώτης, Ν. (2008) *Χρηματοδοτική Διοίκηση: Θεωρία και Πρακτική*, Εκδόσεις Rosili.
- [2] Γεωργόπουλος, Α. (2017) *Παραδόσεις Μαθήματος Τραπεζική Ανάλυση και Χρηματοδότηση*, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Πανεπιστήμιο Πατρών
- [3] Πετράκης, Π.Ε. και Σαμιτάς, Α.Γ. (2010) *Τραπεζική και η Κρίση του 2008*, QUAESTOR
- [4] Συριόπουλος Κ. & Παπαδάμου Σ. (2014) *Εισαγωγή στην Τραπεζική & τις Κεφαλαιαγορές*, Εκδόσεις Υτορία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση

3.1 Εισαγωγή

Το τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται σε θέματα τραπεζικής εποπτείας ειδικότερα στην ΕΕ με έμφαση στο ρόλο της ΕΚΤ. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται στοιχεία που αφορούν τον ενισχυμένο ρόλο της ΕΚΤ στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά τις κρίσεις, μια αναφορά στην τραπεζική εποπτεία πριν τις κρίσεις και μια πιο εκτεταμένη αφορά στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά τις κρίσεις όπου παρουσιάζονται οι μηχανισμοί SSM και SMR. Οι έννοιες «μίκρο-προληπτική» και «μάκρο-προληπτική» εποπτεία. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με παράθεση στοιχείων που αφορούν την τραπεζική ένωση, όπως η αναγκαιότητα ύπαρξης της, οι πυλώνες της, καθώς και τα μειονεκτήματα που ενέχει και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει.

3.2 Ο Ρόλος της ΕΚΤ στην Τραπεζική Εποπτεία

Το ρόλο της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ τον παίζει η ΕΚΤ, όπως άλλωστε συμβαίνει σε κάθε οικονομικό και τραπεζικό σύστημα. Συνεπώς, η ΕΚΤ είναι η κεντρική τράπεζα που έχει αναλάβει όλα τα θέματα της τραπεζικής εποπτείας των εμπορικών τραπεζών που δραστηριοποιούνται στα γεωγραφικά όρια των κρατών μελών της ΕΕ.

Ο ρόλος της ΕΚΤ ως προς την τραπεζική εποπτεία ενισχύθηκε, μάλιστα, με αφορμή την κρίση του δημοσίου χρέους στην Ευρωζώνη την περίοδο 2010-2012. Πράγματι, όπως αναφέρουν και οι Amrudiá et al (2019), από την αρχή της σχετικής κρίσης, οι ηγέτες της ΕΕ έλαβαν σχετικές αποφάσεις προς ενίσχυση του ρόλου και της ευθύνης της ΕΚΤ πάνω στην τραπεζική εποπτεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Προς τούτο, το έτος 2012 σχηματίστηκε μια νέα πιο διευρυμένη, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πανευρωπαϊκή εποπτική αρχή (pan-European supervisory authority) υπό την αιγίδα της ΕΚΤ. Επιπλέον, δύο έτη πιο μετά, το έτος 2014, μια πιο ευθεία τραπεζική εποπτεία, αλλά και ένα σύνολο αυξημένων αρμοδιοτήτων πάνω σε θέματα που άπτονταν της χρηματοοικονομικής σταθερότητας ήρθαν να προστεθούν πάνω

στο πλέγμα των αποφάσεων περί νομισματικής πολιτικής που ασκούσε έτσι και αλλιώς η ΕΚΤ, σύμφωνα με τους Cassola et al (2019).

Θεωρείται πως δεν είναι καθόλου τυχαίο πως οι αρμοδιότητες και ευθύνες που είχε αναλάβει ΕΚΤ αυξήθηκαν σε μεγάλο βαθμό μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση (περίοδος 2007-2009) και κατά κύριο λόγο μετά την κρίση δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη (περίοδος 2010-2012). Η λογική που υπήρχε για την αύξηση των αρμοδιοτήτων και ευθυνών της ΕΚΤ είχε να κάνει με τις ιδιαίτερα σημαντικές επιπτώσεις αυτών των κρίσεων σε οικονομία και τραπεζικό σύστημα. Ουσιαστικά οι κρίσεις αυτές ανέδειξαν την ανάγκη για λήψη έγκαιρων και αποτελεσματικών αποφάσεων και πολιτικών από τεχνοκράτες και γνώστες περί οικονομικών και τραπεζικών θεμάτων οι οποίοι ήταν στελέχη της ΕΚΤ, παρά μέλη κατά τόπους κυβερνήσεων και άλλων πολιτικών θεσμών σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3.2.1 Τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ πριν την χρηματοπιστωτική κρίση

Η τραπεζική εποπτεία, αλλά και η νομισματική πολιτική συνηθίζονταν, πριν την χρηματοπιστωτική κρίση της περιόδου 2007-2008, σε πολλές οικονομίες να διαμορφώνεται και να ασκείται από διαφορετικές αρχές, όπως αναφέρουν σχετικά οι Melecky & Rodriera (2013). Το ίδιο συνέβαινε και στην ΕΕ. Το γεγονός, όμως, ότι η τραπεζική εποπτεία αποτελούνταν από διαφορετικές εποπτικές πρακτικές και αντίστοιχα κανονιστικά πλαίσια είχε ως αποτέλεσμα μια σχετικά ανεπαρκή ανταλλαγή και διάχυση πληροφοριών σε άμεσα και έμμεσα ενδιαφερόμενους, σύμφωνα με τους Cassola et al (2019).

Αυτές οι ανεπάρκειες ως προς την πληροφόρηση η οποία προέρχονταν από την ετερογένεια στις εποπτικές πρακτικές και στα κανονιστικά πλαίσια πιστεύεται ότι ενίσχυσε τις επιπτώσεις της κρίσης. Η λογική κάτω από αυτό είναι ότι λόγω της ανεπαρκούς πληροφόρησης δημιουργούνταν μεγάλη έλλειψη εμπιστοσύνης κάτι που σαφώς και δεν βοηθούσε σε μια αποτελεσματική αντιμετώπιση της κρίσης και έκανε, έτσι, πιο αργή την ζητούμενη ανάκαμψη. Πράγματι, οι Schoenmaker (2009) και Shambaugh (2012) επεσήμαναν ότι η ετερογένεια των εποπτικών πρακτικών και των ρυθμιστικών πλαισίων δημιούργησαν μια συνεχόμενη δυσμενή ανταλλαγή πληροφοριών ιδίως ανάμεσα σε λιγότερο δυνατές τράπεζες, σε χώρες με υψηλό δείκτη χρέους και γενικά σε χώρες με ευάλωτες οικονομίες.

Έτσι παρατηρήθηκε ότι ορισμένες χώρες της Ευρωζώνης είχαν ξαφνικά επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης τους, όπου τραπεζικό τους σύστημα συνετέλεσε σε όλο αυτό. Η

οικονομική επιβράδυνση, όμως, συνετέλεσε με τη σειρά της σε μια σημαντική πιστωτική επιβράδυνση αντίστοιχα, όπου νοικοκυριά και επιχειρήσεις είχαν να αντιμετωπίσουν μειωμένη πιστοδοτική ικανότητα από τη μεριά των εμπορικών τραπεζών. Η λογική είναι ότι οι περισσότεροι δανειολήπτες έγιναν λιγότερο φερέγγυοι με συνέπεια οι τράπεζες να μην μπορούν να τους δανείζουν πια με ένα λογικό κόστος όπως τα χρόνια πριν την κρίση.

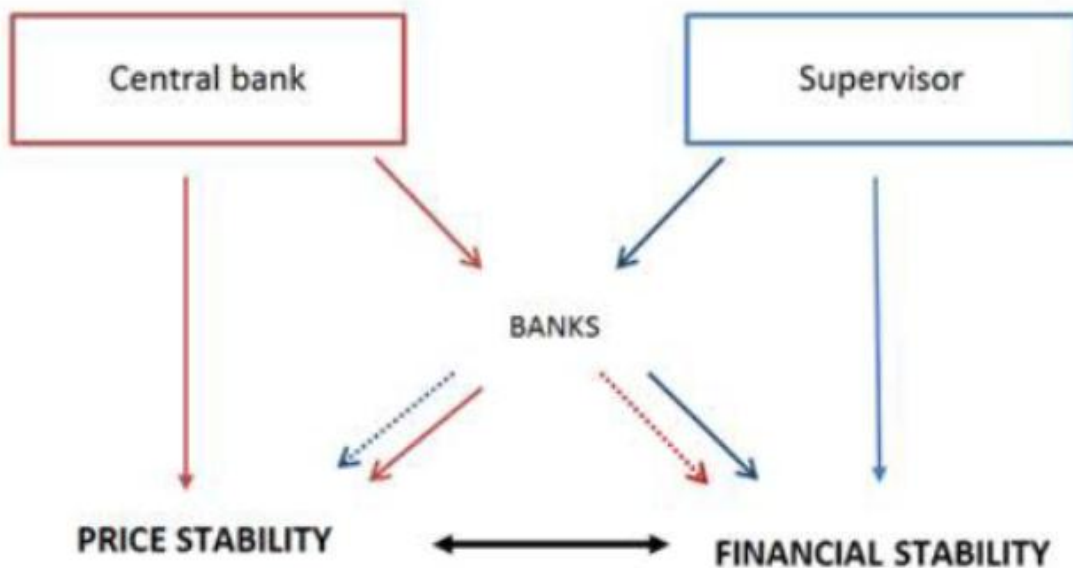
Παρόλο που η χρηματοπιστωτική κρίση ήταν η κύρια αιτία για όλα αυτά τα προβλήματα, δεν παραβλέφθηκε ότι οι ανεπάρκειες που χαρακτήριζαν την τραπεζική εποπτεία έκανα τα προβλήματα και πιο έντονα αλλά και καθυστερούσαν την λύση τους. Έτσι, η κρίση αυτή αποτέλεσε μια αφορμή για σκέψεις προς αναβάθμιση του ρόλου της ΕΚΤ ως κύριου εκφραστή της τραπεζικής εποπτείας σε επίπεδο ΕΕ.

3.2.2 Τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά την χρηματοπιστωτική κρίση: Μηχανισμοί SSM SRM

Μετά την χρηματοπιστωτική κρίση της περιόδου 2007-2008, η τάση που υπήρχε για χάραξη και άσκηση νομισματικής πολιτικής και τραπεζικής εποπτείας από διαφορετικές αρχές άρχισε να μειώνεται σημαντικά. Στη θέση αυτών των πρακτικών είχε ξεκινήσει μια τάση για στενότερη συνεργασία μεταξύ εποπτικών αρχών των διαφόρων χωρών, όπως έχουν αναφέρει οι Melecky & Rodriera (2013). Πράγματι, όπως επισημαίνουν και οι Ampudia et al (2019), η χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε ότι τόσο η νομισματική πολιτική όσο και η προληπτική πολιτική χαρακτηρίζονται από έντονη αλληλεπίδραση επηρεάζοντας και οι δύο τους τόσο τη νομισματική όσο και την χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Αυτή η επίδραση πραγματοποιείται μέσα από διάφορα κανάλια, όπως απεικονίζεται στο διάγραμμα 3.1.

Για την ακρίβεια, η κεντρική τράπεζα σε κάθε οικονομία επηρεάζει την χρηματοπιστωτική σταθερότητα μέσα από το κανάλι της λήψης κινδύνου, χαράζοντας και ασκώντας νομισματική πολιτική και έχοντας άμεση σχέση με το δίκτυο της χρηματοοικονομικής ασφάλειας λειτουργώντας, μεταξύ άλλων, και ως έσχατος δανειστής (Lender of Last Resort), όταν πρόκειται να διασώσει τράπεζες οι οποίες έχουν τέτοια ανάγκη, όπως αναφέρουν σχετικά οι Dell'Arriccia et al (2014) και Jimenez et al (2014). Παράλληλα, όμως, η τραπεζική εποπτεία επιδρά άμεσα και στη νομισματική πολιτική, με τη λογική ότι η τραπεζική σταθερότητα νοείται ως η αναγκαία συνθήκη για μια αποτελεσματική μετάδοση της νομισματικής πολιτικής στην οικονομία, όπως επισημαίνουν οι Ampudia et al (2019).

Διάγραμμα 3.1, Αλληλεπιδράσεις μεταξύ προληπτικής και νομισματικής πολιτικής και οι αντίστοιχοι στόχοι τους

Πηγή: Ampudia et al (2019)

Όλες οι παραπάνω αλληλεπιδράσεις και τα αντίστοιχα κανάλια που συνδέουν την νομισματική πολιτική και την τραπεζική εποπτείας τα οποία παρατηρήθηκαν πιο έντονα μετά την χρηματοπιστωτική κρίση αποτέλεσαν τις πλέον σημαντικές αφορμές ώστε να εκχωρηθούν οι αντίστοιχες αρμοδιότητες σε μια ενιαία αρχή.

Το έτος 2012, περίοδος που ολοκληρώνονταν η κρίση δημοσίου χρέους στην Ευρωζώνη, αποφασίστηκε από την ηγεσία της ΕΕ εκχωρηθούν περισσότερες αρμοδιότητες και ευθύνες σε τεχνοκράτες και άτομα με τεχνογνωσία και πρακτική εμπειρία περί των οικονομικών και τραπεζικών θεμάτων. Στο πλαίσιο αυτό, λοιπόν, θεσμοθετήθηκε μια ενιαία πανευρωπαϊκή εποπτική αρχή στα πλαίσια της ΕΚΤ, όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη παράγραφο.

Ένα έτος αργότερο, το 2013, όπως αναφέρουν οι Ampudia et al (2019) και Cassola et al (2019), επήλθε η οριστική συμφωνία όπως μέσου αυτής δημιουργήθηκε ο *Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός (Single Supervising Mechanism – SSM)*. Την ίδια στιγμή το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφωνούσε και άρχιζε να γίνεται πράξη η έναρξη ενός πραγματικού σχηματισμού μιας Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Ένωσης, βασισμένου πάνω σε σχετική πρόταση που είχε κατατεθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ένας ακόμα θεσμός που δημιουργήθηκε εκείνη την περίπτωση και θεωρήθηκε ευνοϊκός ως προς την συνεργασία των κατά τόπους εθνικών εποπτικών αρχών μεταξύ των χωρών ήταν και ο Ενιαίος Μηχανισμός Εξυγίανσης (Single Resolution Mechanism – SRM). Όπως επισημαίνουν οι Beck et al (2018) με βασική αρμοδιότητα αυτού του θεσμού είναι να επεμβαίνει σε περίπτωση που μια εμπορική τράπεζα η οποία δραστηριοποιείται εντός ΕΕ καταστεί προβληματική, εμφανίζοντας σημαντικές χρηματοοικονομικές δυσχέρειες. Μέσα από τη σχετική επέμβαση ο σκοπός είναι η παροχή αποτελεσματικών λύσεων έτσι ώστε η προβληματική τράπεζα είτε να είναι σε θέση να εξυγιάνει τον ισολογισμό της, είτε να απορροφηθεί από άλλη τράπεζα ώστε να πάψει να είναι προβληματική. Μέσα και από τις δύο λύσεις ο τελικός στόχος είναι μια προβληματική τράπεζα να αλλάξει προς το καλύτερο την κατάσταση της και να πάψει να τροφοδοτεί με αντίστοιχα προβλήματα ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα το οποίο χαρακτηρίζεται, εκ φύσεως άλλωστε, από έντονη συστημικότητα.

Η εμπειρία από την εφαρμογή του SSM εκείνη την περίοδο έδειξε ότι οι πιο σημαντικές και μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες επηρεάστηκαν περισσότερο από τις μεταρρυθμίσεις στην τραπεζική εποπτεία. Οι τράπεζες αυτές μείωσαν πιο πολύ τις δανειοδοτικές τους δραστηριότητες, άρα μοιραία, και τη σχετική ανάληψη κινδύνων. Έτσι, ως αποτέλεσμα ήταν να βελτιωθεί περισσότερο και η κεφαλαιακή τους επάρκεια, όπως διαπίστωσαν οι Fiordelisi et al (2017). Στο ίδιο πλαίσιο οι Eber& Minoiu (2016) διαπίστωσαν και αυτοί ότι οι πιο σημαντικές τράπεζες στην Ευρώπη έχουν μειώσει και το μέγεθος τους, αλλά και την έντονη εξάρτηση τους από την διατραπεζική αγορά. Όλα αυτά ήταν απολύτως αναμενόμενα, καθώς μόνο οι μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες εντάσσονταν στο πλαίσιο της εφαρμογής του SSM. Οι μικρότερες ευρωπαϊκές τράπεζες παρέμεναν στο παλαιότερο καθεστώς εποπτείας και έτσι ήταν λογικό να επηρεαστούν πολύ λιγότερο έως και καθόλου.

Ο SSM αποτέλεσε, λοιπόν, μια ιδιαίτερα κομβικής σημασίας μεταβολή στην αρχιτεκτονική της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ, όπως επισημαίνουν οι Amprudia et al (2019). Η λογική κάτω από αυτό είναι ότι ο μηχανισμός αυτός θεωρείται περισσότερο συμβατός οικονομικά, ενώ λαμβάνει υπόψη του και αρκετούς συμβιβασμούς. Πράγματι, μέσα από την σχετική υλοποίηση του σε επίπεδο ΕΕ έγινε προσπάθεια να βρεθεί ένα σημείο σύγκλισης ανάμεσα σε ευρωπαϊκά ενοποιημένες και ξεχωριστές θετικά νομισματικές πολιτικές, ανάμεσα σε τοπική εθνικού χαρακτήρα και κεντρική ευρωπαϊκού χαρακτήρα εποπτεία, αλλά και ανάμεσα σε κεντροποιημένα και από-κεντροποιημένα άντληση πληροφοριών, λήψη αποφάσεων και θέσπιση κανονισμών και σχετικών κανονιστικών πλαισίων.

Δύο χρόνια αργότερα, το έτος 2014, και αφού έλαβαν χώρα όλες οι απαραίτητες ενέργειες, προετοιμασίες και σχετικές ζυμώσεις, πραγματοποιήθηκε και επίσημα η έναρξη της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ με ενισχυμένο ρόλο της ΕΚΤ και μέσα από τους μηχανισμούς SSM και SRM.

3.2.3 Τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά την χρηματοπιστωτική κρίση Μίκρο-προληπτική και Μάκρο-προληπτική Εποπτεία

Θα πρέπει να τονιστεί στο σημείο αυτό ότι η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ πραγματοποιούνται σε επίπεδο *μίκρο-προληπτικό (micro-prudential)*, το οποίο είχε να κάνει με την άμεση τραπεζική εποπτεία, και σε επίπεδο *μάκρο-προληπτικό (macro-prudential)* το οποίο είχε να κάνει με την χρηματοπιστωτική σταθερότητα, όπως αναφέρουν οι Cassola et al (2019).

Οι επιπλέον αρμοδιότητες και ευθύνες της ΕΚΤ στο πεδίο της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ, αλλά και του διευρυμένου ρόλου της περί της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, θεωρείται πως είχε αρκετά οφέλη, όπως υποστηρίζουν θερμά οι Amrudia et al (2019) και Cassola et al (2019).

Λόγω των παραδοσιακών λειτουργιών της ως κεντρική τράπεζα, η ΕΚΤ είχε επιτύχει να κατέχει υψηλές ικανότητες περί διαφόρων θεμάτων πάνω στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό τομέα. Επιπλέον, η στενή σύνδεση που υφίσταται ανάμεσα στις μικρο-προληπτικές πολιτικές τραπεζικής εποπτείας και στην αποτίμηση των κινδύνων του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού συστήματος αφήνει μεγάλο χώρο αποτελεσματικών συνεργιών. Σημαντικές και αποτελεσματικές, αναμένεται, επίσης, να είναι οι συνέργιες μεταξύ τραπεζικής εποπτείας και συστημάτων πληρωμών. Στο ίδιο πλαίσιο οι Cassola et al (2019) επισημαίνουν την ύπαρξη ισχυρών λειτουργικών λόγων που αποτέλεσαν αιτία της δημιουργίας του SSM κάτω από την ΕΚΤ. Για την ακρίβεια, η ΕΚΤ είχε ήδη ετοιμάσει όλες τις απαραίτητες υποδομές για αποτελεσματική λειτουργία της ενιαίας νομισματικής πολιτικής, είχε αποσπάσει την εμπιστοσύνη των αγορών και είχε οργανώσει και λειτουργήσει αποτελεσματικά ένα δίκτυο τεχνικών επιτροπών μέσα στο Ευρώ-σύστημα.

Οι Carrillo et al (2017) ισχυρίζονται ότι η ενοποίηση της νομισματικής πολιτικής και τραπεζικής εποπτείας υπό μια ενιαία αρχή, όπως αυτή της ΕΚΤ, θα συμβάλει αποφασιστικά στη μείωση έως και εξάλειψη αποτυχημένων συνεργασιών λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη την στενή αλληλεξάρτηση των δύο σχετικών λειτουργιών. Ένα ακόμα όφελος της σχετικής

ενοποίησης, το οποίο και είχαν αναφέρει πολλά χρόνια πριν οι Peek et al (1999), είναι ότι οι κατά τόπους εθνικές κεντρικές τράπεζες έχουν τη δυνατότητα να ωφεληθούν από τις διάφορες εποπτικές πληροφορίες που κατέχουν όταν αξιολογούν αποφάσεις νομισματικής πολιτικής. Η λογική κάτω από αυτό είναι ότι μειώνονται σημαντικά τα αντίστοιχα κόστη πληροφόρησης. Ένα ακόμα όφελος, όπως αναφέρουν οι Amrudia et al (2019), είναι ότι μια πιο διευρυμένη κεντρική αρχή, όπως είναι η ΕΚΤ χαρακτηρίζεται από μια αντίστοιχα ισχυρή φήμη και ανεξαρτησία. Συνεπώς, εκτιμάται ότι θα περιορίζονται σημαντικά και ουσιαδώς οι πολιτικοί και οι κανονιστικοί κίνδυνοι όταν ΕΚΤ ασχολείται πιο στενά και με την τραπεζική εποπτεία.

Εκτός από τα σαφή πλεονεκτήματα που ενέχει η αύξηση των αρμοδιοτήτων της ΕΚΤ στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής και τραπεζικής εποπτείας, οι ίδιοι οι Amrudia et al (2019), Cassola et al (2019), που τα ανέφεραν, αλλά και ο Tucker (2018) επισημάνουν παράλληλα ότι υπάρχουν διάφοροι κίνδυνοι για τη φήμη της ΕΚΤ, αλλά και για ύπαρξη διαφόρων συγκρούσεων συμφερόντων που μπορεί τυχόν να ανακύψουν, όπως διάφοροι ειδικοί επί του θέματος της τραπεζικής εποπτείας έχουν προειδοποιήσει.

Η διπλή λειτουργία της ΕΚΤ πάνω σε νομισματική πολιτική και τραπεζική εποπτεία (που γίνεται επί της ουσίας τριπλή, καθώς η τραπεζική λειτουργία διαχωρίζεται σαφώς σε μακρο-προληπτική και μικρο-προληπτική εποπτείας) ωφελεί μεν ως προς την ύπαρξη συνεργιών και συμπληρωματικότητας, αλλά παράλληλα είναι δυνατό να οδηγήσει ακόμα και σε συγκρούσεις συμφερόντων, όπως επισημαίνουν οι Amrudia et al (2019) και Cassola et al (2019). Θα πρέπει να αναφερθεί στο σημείο αυτό πως όλα αυτά μπορούν να παρατηρηθούν σε τέσσερα επίπεδα.

Πράγματι, σε ένα πρώτο επίπεδο, μπορεί να παρατηρηθεί πως οι μικρο-προληπτικές και μακρο-προληπτικές πολιτικές συμπληρώνονται μεταξύ τους με τη λογική ότι στηρίζουν τις αποφάσεις της νομισματικής πολιτικής, καθώς μειώνουν τις προ-κυκλικές τάσεις του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αυτό συμβαίνει διότι καθώς οι εμπορικές τράπεζες είναι υποχρεωμένες, βάσει κανονιστικού πλαισίου, να λειτουργούν με πιο συντηρητικό και συνετό τρόπο ακόμα και σε καλούς οικονομικούς καιρούς ώστε να δημιουργούν «μαξιλαράκια ασφαλείας» (buffers) τα οποία θα έχουν τη δυνατότητα να αξιοποιούν σε κακούς οικονομικούς καιρούς. Επιπλέον, έχουν τη δυνατότητα οι τράπεζες να διαχειρίζονται πιο οικονομικά ορθολογικά τη ρευστότητα που παρέχει σε αυτές κατά καιρούς η ΕΚΤ.

Σε ένα δεύτερο επίπεδο, μπορεί να πραγματοποιηθεί με πιο αποτελεσματικό τρόπο η επίβλεψη της οικονομικής κατάστασης όλων των πιθανών δανειοληπτών (νοικοκυριών, επιχειρήσεων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών), έτσι ώστε να αξιολογείται πιο ορθά και πιο έγκαιρα η πιστοληπτική τους ικανότητα και, άρα, οι αναλαμβανόμενοι κίνδυνοι από τη μεριά των δανειοδοτών τραπεζών.

Σε ένα τρίτο επίπεδο, υπάρχει η δυνατότητα καθορισμού της φύσης των διαφόρων αρνητικών επιπτώσεων στην οικονομία από μια κρίση, έτσι ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί πιο αποτελεσματική λήψη αποφάσεων σχετικά με το καταλληλότερο σύνολο μέτρων και πολιτικών που θα αντιμετωπίσουν μια κρίση έγκαιρα και πιο αποτελεσματικά.

Σε ένα τέταρτο επίπεδο, τέλος, μπορεί να στηρίξει την αποφυγή πολώσεων σε αντιδράσεις είτε υπερβολικά μηχανικές και βιαστικές, είτε, στο άλλο άκρο, σε υπερβολικά αργές. Έτσι, με την αποφυγή αυτή αυξάνονται οι πιθανότητες για λήψη περισσότερο ορθολογικών αποφάσεων.

Σε συνέχεια, όσον αφορά τα μειονεκτήματα της τριπλής λειτουργίας της ΕΚΤ σε επίπεδο νομισματικής πολιτικής και τραπεζικής εποπτείας, και σύμφωνα με τους Amrudia et al (2019), τονίζεται ότι η φήμη, η αξιοπιστία καθώς και η αποτελεσματικότητα μιας κεντρικής τράπεζας, ως εποπτικής αρχής, είναι δυνατό να πληγεί λόγω των αρνητικών επιπτώσεων που θα φέρει η χρηματοοικονομική αποτυχία μιας τράπεζας. Στο ίδιο πλαίσιο, πρέπει να τονιστεί επίσης και το ενδεχόμενο στρεβλώσεων στη λήψη των αποφάσεων. Πιο συγκεκριμένα, ένα τέτοιο ενδεχόμενο μπορεί να αφορά απόκλιση από μια βέλτιστη νομισματική πολιτική στο πλαίσιο προσπάθειας για σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Μπορεί, επίσης, να αφορά μια επιείκεια από τη μεριά της ΕΚΤ, ως εποπτική αρχή, ώστε να ελαχιστοποιήσει ενδεχόμενες απώλειες της στο πλαίσιο της λειτουργία της ως έσχατος δανειστής.

Παρά τα όποια μειονεκτήματα που συνοδεύουν την απόφαση για τριπλή λειτουργία της ΕΚΤ, δεν θεωρείται ότι είναι τόσο σοβαρά ώστε να αποτρέψουν την σχετική απόφαση περί ενοποίησης σε μια ενιαία αρχή (την ΕΚΤ) των πολιτικών που αφορούν τη νομισματική πολιτική και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα. Πράγματι, σταθμίζοντας τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα μιας τέτοιας κίνησης και αξιολογώντας ότι τα πλεονεκτήματα βαρύνον πολύ περισσότερο, δεν είναι τελικά τυχαίο πως μετά την κρίση έλαβε χώρα η σχετική ενοποίηση μέσα από την αύξηση των αρμοδιοτήτων και ευθυνών που είχε η ΕΚΤ. Θα πρέπει, δε, να τονιστεί στο σημείο αυτό, πως η σχετική πραγματοποίηση της ενοποίησης σε επίπεδο

Ευρωζώνης, ήταν ένα αποτέλεσμα συμβιβασμών ανάμεσα στη διάκριση των σχετικών αρμοδιοτήτων και στην τελική ενοποίηση. Για την ακρίβεια, ο ενιαίος εποπτικός μηχανισμός (SSM) αποτελεί μεν ένα βασικό κομμάτι της ενοποιημένης αρχής, δηλαδή της ΕΚΤ, αλλά υπάρχουν, δε, ξεκάθαροι ρόλοι. Αυτό το δεύτερο συμβαίνει διότι οι στόχοι της τραπεζικής εποπτείας και της νομισματικής πολιτικής είναι αρκετά διακριτοί, όπως άλλωστε είναι οι αρχές αποφάσεων και οι αντίστοιχες λειτουργικές μονάδες.

Ο βαθμός συγκέντρωσης και αποκέντρωσης αρμοδιοτήτων της ΕΚΤ ώστε να επιτελεστεί αποτελεσματική η τριπλή λειτουργία της είναι διαφορετικός ανάλογα με την λειτουργία, όπως επισημαίνουν οι Amrudia et al (2019) και Cassola et al (2019). Η λογική είναι ότι υπάρχουν επιχειρήματα υπέρ και κατά για υψηλό ή χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης των αρμοδιοτήτων.

Τα επιχειρήματα υπέρ ενός χαμηλού βαθμού συγκέντρωσης της τραπεζικής εποπτείας περιλαμβάνουν μια αρτιότερη διαθεσιμότητα πληροφοριών μεταξύ τοπικών εθνικών εποπτικών αρχών που βρίσκονται κοντά γεωγραφικά και σε κουλτούρα, από μια παρόμοια εμπειρία από τις ΗΠΑ, όπως επισημαίνουν σχετικά οι Goralan et al (2017). Περιλαμβάνουν, επίσης, και μια αρτιότερη γνώση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των κατά τόπους εθνικών πιστωτικών αγορών.

Τα επιχειρήματα υπέρ ενός υψηλού βαθμού συγκέντρωσης της τραπεζικής εποπτείας περιλαμβάνουν την επίτευξη οικονομικών κλίμακας, όπως ισχυρίζονται οι Eisenbach et al (2016). Περιλαμβάνουν την επίτευξη εξωτερικότητας των αποτυχιών των τραπεζών που βρίσκονται εκτός της σφαίρας της τοπικής αρμοδιότητας, όπως ισχυρίζονται οι Beck et al (2013). Περιλαμβάνουν, επίσης, και μια λιγότερη επιείκεια στις προβληματικές τράπεζες, σε σύγκριση με την επιείκεια που θα έδειχναν οι τοπικές λιγότερο συγκεντρωμένες εποπτικές αρχές, όπως έχουν αναδείξει σχετικές εμπειρικές μελέτες στις ΗΠΑ (Agarwal et al, 2014).

Σταθμίζοντας, λοιπόν, τα σχετικά επιχειρήματα, αποφασίστηκε ο βαθμός συγκέντρωσης στις διάφορες λειτουργίες της ΕΚΤ. Στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής, πιο συγκεκριμένα, η λήψη των αποφάσεων λαμβάνεται κάτω από πολύ υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, σε επίπεδο ΕΚΤ. Έτσι, οι κατά τόπους εθνικές κεντρικές τράπεζες δεν λαμβάνουν αποφάσεις και απλά εκτελούν τις εντολές που λαμβάνουν από την ΕΚΤ και εκτελούν τις καθημερινές τακτικές λειτουργίες μέσα στο πλαίσιο που καθορίζει το ευρώ-σύστημα.

Σε ένα πλαίσιο *μικρο-προληπτικής εποπτείας* πρέπει να εφαρμόζεται μια μίξη υψηλού βαθμού συγκέντρωσης με προσέγγιση εναρμόνισης των κατά τόπους κεντρικών τραπεζών

στους γενικούς κανόνες, αλλά και με στενή συνεργασία ανάμεσα στις μεγάλες τράπεζες. Η ανάγκη για μια τέτοια μίξη αποτελεί ένα θέμα αρχής το οποίο έχει την αιτία του στην ανάγκη για ύπαρξη συνέπειας, ίσων αποστάσεων και ίδιων κανόνων για όλους τους συμμετέχοντες στο τραπεζικό σύστημα.

Σε ένα πλαίσιο *μάκρο-προληπτικής εποπτείας* και αντίστοιχης διακυβέρνησης, τα πράγματα δεν είναι, πάντως, τα ίδια. Πράγματι, όπως ισχυρίζονται οι Constâncio et al (2019), οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες μοιράζονται αναλόγως στις κατά τύπους εθνικές αρχές, στην ΕΚΤ και σε άλλες δι-εθνικές αρχές, στο πλαίσιο ενός χαμηλού βαθμού συγκέντρωσης. Για την ακρίβεια, οι εθνικές αρχές κατέχουν την δυνατότητα να χαράζουν και να εφαρμόζουν *μάκρο-προληπτικά* φύσης μέτρων. Η ΕΚΤ από τη μεριά της κατέχει την δυνατότητα να εφαρμόζει τέτοια μέτρα, αλλά με περισσότερη αυστηρότητα, όπου κάτι τέτοιο κρίνεται αναγκαίο.

Οι αναλύσεις που έχουν να κάνουν με την αποτίμηση των διαφόρων χρηματοοικονομικών κινδύνων λαμβάνουν χώρα πότε με χαμηλό βαθμό συγκέντρωσης, σε εθνικό επίπεδο, πότε με υψηλό, σε επίπεδο ευρωζώνης. Σε κάθε περίπτωση αποτιμώνται οι επιδράσεις των κινδύνων αυτών ανάμεσα στις διάφορες χώρες της ΕΕ. Υπάρχει οργάνωση μέσω τακτικών αναφορών και συζητήσεων μέσα στην Επιτροπή για την Χρηματοπιστωτική Σταθερότητας (Financial Stability Committee). Οι τοπικές εθνικές αρχές, διαθέτουν, συνεπώς, ένα ικανό εύρος από απαραίτητα εργαλεία ώστε να υλοποιούν *μάκρο-προληπτικές* πολιτικές σε ένα καθημερινό-τακτικό επίπεδο. Η ΕΚΤ, από την άλλη μεριά κατέχει μια ισχυρή θέση μόνο για εργαλεία που περιλαμβάνουν οδηγίες που έχουν να κάνουν με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις των τραπεζών (Capital Requirement Directive– CRDIV) και το κανονιστικό πλαίσιο κεφαλαιακών απαιτήσεων (Capital Requirements Regulation– CRR).

Όσον αφορά τη λήψη πολιτικών αποφάσεων στο πλαίσιο του ευρώ-συστήματος, τη σχετική αρμοδιότητα κατέχει το Κυβερνητικό Συμβούλιο (Governing Council), σύμφωνα με τους Cassola et al (2019). Για την ακρίβεια, το Εκτελεστικό Συμβούλιο (Executive Board) έχει την αρμοδιότητα να προετοιμάσει τη λήψη των αποφάσεων που έχουν να κάνουν με τη νομισματική πολιτική οι οποίες λαμβάνονται από το Κυβερνητικό Συμβούλιο. Το Εποπτικό Συμβούλιο του SSM είναι αρμόδιο για να προετοιμάσει τη λήψη των αποφάσεων που έχουν να κάνουν με την τραπεζική εποπτεία οι οποίες και δεν υπόκεινται σε καμία διαδικασία ένστασης.

Το πλέον κλασικό πεδίο στο οποίο μπορούν να παρατηρηθούν έντονες συνέργειες και συμπληρωματικότητες, ανάμεσα σε *μάκρο-προληπτική* πολιτική και *μίκρο-προληπτική*

εποπτεία, αλλά και, σε ένα βαθμό, ανάμεσα και στην νομισματική πολιτική, είναι οι έλεγχοι χρηματοοικονομικής αντοχής(stress tests) στα οποία είναι υποχρεωμένες να υποβάλλονται σε τακτά διαστήματα οι εμπορικές τράπεζες και οι διάφοροι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ, όπως ισχυρίζονται οι Cassola et al(2019). Για την ακρίβεια, τα αποτελέσματα αυτών των ελέγχων διερευνούν τη διάχυση κινδύνων ως προς όλο το τραπεζικό και το ευρύτερο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ώστε να εξασφαλιστεί επαρκές επίπεδο κεφαλαίων και ρευστότητας σε όλους τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των κινδύνων, καθώς και ένα πλέγμα συντηρητικών και συνετών εσωτερικών πολιτικών μέσα σε κάθε χρηματοπιστωτικό οργανισμό, ώστε να μην εκτίθενται σε υπέρμετρους κινδύνους στο μέλλον οι οποίοι και θα βλάψουν ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Στο πλαίσιο των ελέγχων χρηματοοικονομικής αντοχής, οι Cassola et al (2019) ισχυρίζονται ότι η προσέγγιση των ελέγχων αυτών σε ένα μακρο-προληπτικό επίπεδο περιλαμβάνει τέσσερις συνιστώσες οι οποίες επεκτείνουν και συμπληρώνουν με αρμονικό τρόπο τις αντίστοιχες συνιστώσες αντίστοιχων ελέγχων σε ένα μικρο-προληπτικό επίπεδο. Για την ακρίβεια, οι έλεγχοι χρηματοοικονομικής αντοχής χαρακτηρίζονται από μια διάσταση δυναμικής φύσης η οποία λαμβάνει υπόψη τις αντιδράσεις των τραπεζών ένα εμφανιστεί ένα πιθανό κακό σενάριο. Χαρακτηρίζονται, επίσης, από μια ολοκληρωμένη αλληλεπίδραση μεταξύ τραπεζικού συστήματος και πραγματικής οικονομίας η οποία παρατηρείται μέσα από σχετικές προσαρμογές των ισολογισμών των εμπορικών τραπεζών λόγω μακροοικονομικών εξελίξεων, κάτι που συμβάλει στην αξιολόγηση της φερεγγυότητας των τραπεζών. χαρακτηρίζονται, επίσης, από το ότι αξιολογούν την επίδραση της μετάδοσης κρίσεων ανάμεσα στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, η οποία παρατηρείται λόγω της στενής σύνδεσης τους. Τέλος, οι έλεγχοι αυτοί χαρακτηρίζονται από το ότι ολοκληρώνουν την σχέση ανάμεσα στην ρευστότητα και την φερεγγυότητα των τραπεζών.

Ως προς την πιθανή ύπαρξη συγκρούσεων, στο πλαίσιο της τριπλής λειτουργίας της ΕΚΤ, εκτός του ότι μπορεί να ανακύψουν συγκρούσεις συμφερόντων ανάμεσα στη νομισματική πολιτική και την τραπεζική εποπτεία, είναι δυνατό να ανακύψουν συγκρούσεις συμφερόντων και ανάμεσα σε μακρο-προληπτική πολιτική και μικρο-προληπτική εποπτεία. Η λογική για αυτό το τελευταίο είναι ότι και οι δύο παραπάνω λειτουργίες λαμβάνουν χώρα μέσα από χρήση παρόμοιων εργαλείων (π.χ. κεφαλαιακές απαιτήσεις, κάτω όρια κινδύνου, όρια έκθεσης, κτλ), όπως τονίζουν οι Constâncio (2016) και Schoenmaker & Véron (2016).

Θα πρέπει να σημειωθεί, πως παρόλο την αύξηση των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών που έχουν εκχωρηθεί στην ΕΚΤ μετά την κρίση και αφορούν την αναβάθμιση του ρόλου της στην τραπεζική εποπτεία, ο κυρίαρχος της ρόλος της ΕΚΤ, ως κεντρική τράπεζα, που αφορά στην σταθεροποίηση των τιμών παραμένει ως είχε και πριν την κρίση, χωρίς να έχει καθόλου υποβαθμιστεί, όπως τονίζουν σχετικά οι Cassola et al (2019). Με άλλα λόγια, μετά την κρίση οι αρμοδιότητες και ευθύνες, άρα και οι λειτουργίες της ΕΚΤ έχουν αυξηθεί κατά πολύ χωρίς να υπάρχει τυχόν περιορισμός ευθυνών στον αρχικό παραδοσιακό ρόλο της ΕΚΤ, ως κεντρικής τράπεζας.

3.3 Τραπεζική Ένωση (Banking Union)

Η τραπεζική ένωση (Banking Union) έχει να κάνει με μια προσπάθεια περαιτέρω συγκέντρωσης του ευρωπαϊκού τραπεζικού συστήματος γενικότερα και της τραπεζικής εποπτείας ειδικότερα. Για την ακρίβεια, η τραπεζική ένωση θεωρείται ότι αποτελεί μια μεταφορά τραπεζικών πολιτικών ευθυνών από ένα τοπικό-εθνικό σε ένα περισσότερο ευρωπαϊκό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό θεωρείται ως ένα ιδιαίτερα σημαντικό βήμα για μια γενικότερη ουσιαστική και πλέον αποτελεσματική Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Πράγματι, υπό από μια τραπεζική ένωση εκτιμάται ότι θα είναι πιο συνεπής η εφαρμογή ενός ενιαίου τραπεζικού εποπτικού πλαισίου σε ευρωπαϊκό επίπεδο με έναν ομοιόμορφο τρόπο σε όλες τις τράπεζες των κρατών μελών της ΕΕ. Επιπλέον, κάτω από μια ισχυρή τραπεζική ένωση εκτιμάται ότι θα υπάρχει η δυνατότητα υιοθέτησης νέων διαδικασιών και νέων μέσων λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο μιας ενοποιημένης ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς. Δύο είναι τα πολύ βασικά και κυρίαρχα χαρακτηριστικά της τραπεζικής ένωσης: 1) μεγαλύτερη διαφάνεια και 2) ισχυρότερη ασφάλεια.

3.3.1 Αναγκαιότητα ύπαρξης της Τραπεζικής Ένωσης

Η αναγκαιότητα ύπαρξης της τραπεζικής ένωσης προέκυψε μετά τις κρίσεις των περιόδων 2007-2009 και 2011-2012. Μάλιστα θεωρήθηκε ότι η αναγκαιότητα για μια τραπεζική ένωση ήταν ένα από τα (πολλά) μαθήματα που δίδαξαν αυτές οι κρίσεις. Πράγματι, και οι δύο αυτές συνεχόμενες κρίσεις ανέδειξαν με τον πιο σαφή τρόπο την στενή αλληλεξάρτηση μεταξύ δημοσίου τομέα και τραπεζικού συστήματος τομέα η οποία ξεπερνούσε τα τοπικά-εθνικά

σύνορα του κάθε κράτους μέλους της ΕΕ. Κατέδειξαν, επίσης, την ύπαρξη καναλιών μετάδοσης των κρίσεων τα οποία επιταχύνουν δραματικά το ρυθμό μετάδοσης τους προς και από τον κάθε τομέα και αντίστροφα όχι μόνο μέσα σε κάθε οικονομία, αλλά και ανάμεσα στις διάφορες ευρωπαϊκές οικονομίες. Αυτές οι στενές αλληλεξαρτήσεις, λοιπόν, τις οποίες ανέδειξαν τόσο έντονα οι παραπάνω κρίσεις αποτέλεσαν το πλέον ισχυρό κίνητρο για την ιδέα σύστασης μιας τραπεζικής ένωσης.

Πράγματι, σε περίπτωση που δεν ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα και οι σχετικές μεταρρυθμίσεις στο τραπεζικό σύστημα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το πλέον πιθανό είναι να συνεχίσουν και στο μέλλον να δημιουργούνται παρόμοια προβλήματα από κρίσεις που θα συμβαίνουν σε κακούς οικονομικούς καιρούς οι οποίοι αναπόφευκτα θα έρθουν κάποια στιγμή λόγω του φαινομένου του οικονομικού-επιχειρηματικού κύκλου (Business cycle), όπως υποστήριξε ο Véron (2011). Ουσιαστικά, μόνο μέσω μιας συλλογικής αντιμετώπισης του όλου προβλήματος θα προκύπτει εντέλει μια μακροχρόνια αξιόπιστη λύση. Η συλλογική αντιμετώπιση, όμως, μπορεί να λάβει χώρα μόνο στο πλαίσιο ενός περισσότερο ενοποιημένου, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καθεστώτος. Αυτή η ιδέα περί συλλογικής αντιμετώπισης γέννησε, ουσιαστικά και την ιδέα περί της Τραπεζικής Ένωσης, όπως έχει αναφέρει σχετικά και ο Véron (2011).

Επιπρόσθετα, οι κρίσεις κατέδειξαν ακόμη περισσότερο και την αυξημένη αναγκαιότητα να υπάρχει στο τραπεζικό σύστημα περισσότερη διαφάνεια, ενοποίηση και ασφάλεια.

Πράγματι, η τραπεζική ένωση εκτιμάται ότι έχει τη δυνατότητα να ισχυροποιήσει σημαντικά και ουσιαστικά το επίπεδο της διαφάνειας, κάτω από μια αρκετά συνεπής και αμερόληπτη εφαρμογή ενιαίων κανονισμών και διοικητικών προτύπων πάνω σε θέματα τραπεζικής εποπτείας, αλλά και διάσωσης, ανάκαμψης και εξυγίανσης των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ, σύμφωνα με τον Véron (2011).

Η τραπεζική ένωση εκτιμάται, επίσης, ότι έχει τη δυναμική να αυξήσει ουσιαστικά και το βαθμό ενοποίησης του τραπεζικού συστήματος από εθνικό-τοπικό σε ένα περισσότερο ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό πιστεύεται, όπως αναφέρει και ο Véron (2011), ότι μπορεί να επιτευχθεί κάτω από μια ισότιμη μεταχείριση εθνικών και διακρατικών τραπεζικών εργασιών και, κυρίως, κάτω από μια αποσύνδεση της οικονομικής αποδοτικότητας και ευρωστίας των τραπεζών με την κατάσταση του δημοσιονομικού τομέα των χωρών στις οποίες δραστηριοποιούνται. Αυτή η αποσύνδεση, εκτιμάται ότι θα διακόψει σε ένα πολύ υψηλό

βαθμό ένα σημαντικό κανάλι μετάδοσης οικονομικών κρίσεων μεταξύ τραπεζικού συστήματος και δημοσίου τομέα.

Η τραπεζική ένωση εκτιμάται, τέλος, ότι έχει και τη δυνατότητα να παρέχει υψηλότερο επίπεδο ασφάλειας στο τραπεζικό σύστημα. Πράγματι, αυτό μπορεί να επιτευχθεί κάτω από κατάλληλες και έγκαιρες ενέργειες και κάτω από θέσπιση αντιστοίχων μέτρων και πολιτικών σε προβληματικές τράπεζες έτσι ώστε να μειώνεται σημαντικά το ενδεχόμενο πτώχευσης τους και να αυξάνεται η πιθανότητα να οδηγούνται σε μια αποτελεσματική διαδικασία εξυγίανσης.

3.3.2 Ιστορική αναδρομή Τραπεζικής Ένωσης

Η ιδέα για τη δημιουργία τραπεζικής ένωσης στο πλαίσιο της ευρύτερης ευρωπαϊκής ενοποίησης υπήρχε από την δεκαετία του 1990 όταν και έμπαιναν τα θεμέλια για την σύσταση ΕΕ. Πράγματι, από τότε αρκετοί αρμόδιοι περί της ένωσης, αλλά και διάφοροι αναλυτές είχαν τονίσει την ανάγκη μιας τραπεζικής ένωσης, ως τραπεζικής ενοποίησης, η οποία θα λειτουργούσε ως ένα απαραίτητο συμπλήρωμα στην ενοποίηση των κεφαλαιαγορών η οποία λάμβανε χώρα τότε. Παρόλα αυτά, σύμφωνα με τους Cihak & Decressin (2007) τα εμπόδια για να πραγματοποιηθεί κάτι τέτοιο ήταν πολλά και σημαντικά. Πιο συγκεκριμένα επρόκειτο για εμπόδια κυρίως πολιτικής φύσεως που λειτούργησαν εντελώς αποτρεπτικά για την υλοποίηση, τότε, αυτού εγχειρήματος.

Μετά από αρκετά χρόνια, στις αρχές του 21ου αιώνα, οι συζητήσεις περί τραπεζικής ένωσης αναζωπυρώθηκαν έχοντας ως αφορμή ορισμένες διασυνοριακές εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν τότε στον τραπεζικό τομέα, όπως ανέφεραν οι Cihak & Decressin (2007). Οι συζητήσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα τη σύσταση της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Τραπεζικής Εποπτείας, το 2004, η οποία και αποτέλεσε έναν προάγγελο της δημιουργίας της τραπεζικής ένωσης.

Η ορολογία «Τραπεζική Ένωση» εμφανίστηκε δημοσίως για πρώτη φορά στο άρθρο του Véron (2011), ενός Γάλλου οικονομολόγου, ο οποίος έθετε σε παράλληλη τροχιά τη δημιουργία της τραπεζικής ένωσης με την δημοσιονομική ένωση για την οποία επίσης γινόταν, τότε, πολύ κουβέντα. Θεωρούσε, λοιπόν, ο Véron (2011) για την περίοδο αυτή, όπου ξεσπούσε η κρίση δημοσίου χρέους στην Ευρωζώνη, πως μια Τραπεζική Ένωση ήταν πλέον αναγκαία προς μια απρόσκοπτη συνέχεια αυτής κάθε αυτής της Νομισματικής Ένωσης. Τόνιζε, μάλιστα, πως μια τραπεζική ένωση είναι σε θέση να λειτουργήσει αρκετά

αποτελεσματικά, υπενθυμίζοντας, παράλληλα, το μοντέλο των ΗΠΑ όπου το εκεί τραπεζικό σύστημα λειτουργεί υπό ένα παρόμοιο ενοποιημένο καθεστώς.

Καθόλου τυχαία, λοιπόν, η έναρξη για τη σύσταση της τραπεζικής ένωσης πραγματοποιήθηκε το έτος 2012, πάνω στο τέλος της κρίσης δημοσίου χρέους στην ευρωζώνη. Πράγματι, η σύσταση αυτή θεωρήθηκε, τότε, ως η πλέον κατάλληλη ιδέα για μια αποτελεσματική και μακροχρόνια αντιμετώπιση ενδεχόμενων μελλοντικών κρίσεων. Επίσης, τότε έγινε ακόμα πιο ξεκάθαρη η στενή σύνδεση μεταξύ τραπεζικών πολιτικών, χρηματοπιστωτικής ολοκλήρωσης και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας η οποία απαιτεί, όμως, μια ακόμα πιο ισχυρή εποπτεία υπό από έναν πιο ισχυρό και ενιαίο θεσμό που θα ήταν αρμόδιος ακόμα και για την εξυγίανση προβληματικών τραπεζών και την εγγύηση των τραπεζικών καταθέσεων, όπως είχε επισημανθεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) (International Monetary Fund, 2012).

Η επισήμανση του ΔΝΤ κατά την άνοιξη του 2012 συνάντησε άμεση και έγκαιρη ανταπόκριση και από την ΕΚΤ. Η ανταπόκριση αυτή ήταν και από τον πρόεδρο της ΕΚΤ Μάριο Νράγκι (European Central Bank, 2012A), από διάφορους υψηλά ιστάμενων αξιωματούχων χωρών (Γαλλία, Ιταλία, Γερμανία) ακόμα και από την ίδια την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Presidency of the European Council, 2012, EurActiv, 2012). Οι απόψεις όλων των προαναφερόμενων πλευρών συμφωνούσαν περί της αναγκαιότητας της δημιουργίας ενός περισσότερο ενοποιημένου, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πλαισίου για το τραπεζικό σύστημα. Λίγους μήνες μετά, το καλοκαίρι του ίδιου έτους, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρότεινε και αυτό με τη σειρά του μια περαιτέρω ενοποίηση της Ευρωζώνης εξαγγέλλοντας σημαντικές μεταρρυθμίσεις που αφορούσαν τέσσερα σημεία, μεταξύ άλλων και του τραπεζικού τομέα. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Van Rompuy (2012), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πρότεινε τη σύσταση μιας τραπεζικής ένωσης η οποία θα παρείχε δυνατότητα για απευθείας ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, όποτε αυτή κρινόταν αναγκαία, υπό τον Μηχανισμό Ευρωπαϊκής Σταθερότητας (European Stability Mechanism – ESM), ο οποίος είχε μια τριπλή λειτουργία 1) μιας ενιαίας εποπτικής αρχής, 2) ενός ενιαίου μηχανισμού εξυγίανσης προβληματικών τραπεζών και 3) ενός ταμείου εγγυήσεων των καταθέσεων. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο ESM δεν ενεργοποιήθηκε ποτέ ουσιαστικά και ότι στη θέση αυτού συστήθηκε και άμεσα ενεργοποιήθηκε ο SSM.

Η τραπεζική ένωση, λοιπόν, θεωρούνταν, τότε ως ο πλέον κατάλληλος θεσμός που θα διασφαλίζει σε μεγάλο βαθμό την συνεπή εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου του τραπεζικού συστήματος σε επίπεδο Ευρωζώνης, αρχικά, αλλά ακόμα και σε άλλες συμμετέχουσες σε αυτήν χώρες. Επιπλέον, αρκετοί αρμόδιοι περί άσκησης νομισματικής πολιτικής θεωρούσαν την τραπεζική ένωση ως την πλέον σημαντική μεταρρύθμιση και ισχυρή

απάντηση στην αντιμετώπιση μελλοντικών κρίσεων στην Ευρωζώνη (European Central Bank, 2012).

3.3.3 Πυλώνες Τραπεζικής Ένωσης: SSM και SRM

Η τραπεζική ένωση αποτελείται από δύο βασικούς πυλώνες οι οποίοι είναι οι δύο βασικοί μηχανισμοί της τραπεζικής εποπτείας: 1) ο ενιαίος εποπτικός μηχανισμός (Single Supervisory Mechanism– SSM) και 2) ο ενιαίος μηχανισμός εξυγίανσης (Single Resolution Mechanism– SRM) οι οποίοι συστήθηκαν το 2014 (Official Journal of the European Union, 2013, European Commission, 2014) και το 2015 αντιστοίχως (European Commission, 2015A). Οι δύο αυτοί πυλώνες έχουν τη βάση τους σε ένα ενιαίο πλαίσιο κανονισμών οι οποίοι εφαρμόζονται με απόλυτο τρόπο ισότιμα και ομοιόμορφα σε όλες ανεξαιρέτως τις χώρες της ΕΕ.

Όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ο SSM είναι ένα νέο σύστημα τραπεζικής εποπτείας, σε παν-ευρωπαϊκό επίπεδο. Το σύστημα αυτό περιλαμβάνει, ως κεντρικό πυρήνα, την ΕΚΤ και όλες τις κατά τόπους εθνικές εποπτικές αρχές των κρατών μελών, δηλαδή όλες τις τοπικές εθνικές κεντρικές τράπεζες (European Commission, 2012). Ο μηχανισμός αυτός περικλείει τις μεγάλες τράπεζες, όπως αυτές ορίζονται μέσα από σχετικούς επίσημους κανόνες νομικά κατοχυρωμένους, οι οποίες βρίσκονται κάτω την εποπτεία της ΕΚΤ. Οι μικρότερες τράπεζες παραμένουν κάτω την εποπτεία των τοπικών εθνικών κεντρικών τραπεζών (European Commission, 2013A). Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτού του μηχανισμού, η ΕΚΤ είναι η καθ' ύλη αρμόδια να λαμβάνει απόφαση διεξαγωγής, όποτε κρίνεται κάτι τέτοιο σκόπιμο, για ελέγχους χρηματοοικονομικής αντοχής ώστε να αξιολογείται η οικονομική κατάσταση των τραπεζών που βρίσκονται κάτω από την εποπτεία της και να λαμβάνονται έγκαιρα τα αναγκαία μέτρα για όποιες τράπεζες κρίνεται σκόπιμο.

Επίσης, όπως έχει ήδη αναφερθεί, ο κύριος και βασικός σκοπός του μηχανισμού SRM είναι η εξασφάλιση της αποτελεσματικής εξυγίανσης των προβληματικών τραπεζών οι οποίες βρίσκονται πολύ κοντά στη χρεοκοπία. Μια τέτοια αποτελεσματική εξυγίανση αφορά, επίσης, και την ελαχιστοποίηση του κόστους που θα κληθούν πληρώσουν οι φορολογούμενοι και η πραγματική οικονομία όταν είναι να λάβει χώρα κάτι τέτοιο. Αυτό πρόκειται να χαλαρώσει έως και να σπάσει το κανάλι μετάδοσης κρίσεων μεταξύ τραπεζικού συστήματος και δημοσίου τομέα (European Commission, 2013B). Πράγματι, στο πλαίσιο της λειτουργίας του Ενιαίου Συμβουλίου Εξυγίανσης (Single Resolution Committee), η λήψη των αποφάσεων

εκτιμάται ότι θα είναι πολύ πιο άμεση, όπου η εξυγίανση μιας προβληματικής τράπεζας θα διαρκεί μόνο μερικές ημέρες (European Commission, 2014).

Ως η πλέον βασική εποπτική αρχή, η EKT εκτιμάται ότι θα παίζει κομβικό ρόλο στην αξιολόγηση σχετικά με το κατά πόσο μια τράπεζα είναι πολύ κοντά στη χρεοκοπία ή όχι. Στο πλαίσιο του μηχανισμού SRM, το κόστος διάσωσης και εξυγίανσης μιας τράπεζας θα χρηματοδοτείται από το Ενιαίο Ταμείο Εξυγίανσης (Single Resolution Fund - SRF) το οποίο αντλεί τα σχετικά κεφάλαια από τις τράπεζες που δραστηριοποιούνται σε κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Commission, 2013B). Το ταμείο αυτό είναι, κατά κάποιο τρόπο, κάτι ανάλογο του ΔΝΤ το οποίο αντίστοιχα χρηματοδοτείται από τα κράτη μέλη του. Το ταμείο SRF έχει στόχο να στηρίζει τις τράπεζες από τα κράτη μέλη του, όπως το ΔΝΤ έχει στόχο να στηρίζει το δημοσιονομικό τομέα των κρατών μελών.

Η απρόσκοπτη και αποτελεσματική λειτουργία των δύο πυλώνων της τραπεζικής ένωσης περνάει μέσα μια σειρά από νομικών και διοικητικών προτύπων τα οποία αποσκοπούν σε μια ένα πιο εύρυθμο και αποτελεσματικό κανονιστικό και εποπτικό πλαίσιο και σε μια αντίστοιχη διαχείριση του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε κάθε κράτος μέλος της ΕΕ. Οι κανόνες οι οποίοι εφαρμόζονται ομοιόμορφα σε όλα τα κράτη-μέλη περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, 1) κεφαλαιακές απαιτήσεις, 2) διαδικασίες ανάκαμψης και εξυγίανσης, και 3) ένα πλήρες και εναρμονισμένο σύστημα εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων του κοινού.

Αν και καλύπτουν σημαντικό μέρος των αναγκών της τραπεζικής εποπτείας και της προστασίας των τραπεζών, οι δύο πυλώνες της τραπεζικής ένωσης κρίνεται πως δεν αποτελούν μια πλήρη μορφή της βάσει των στόχων που είχαν εξαρχής τεθεί και των κινήτρων που ώθησαν στη δημιουργία της. Για την ακρίβεια κρίνεται ως απολύτως απαραίτητος και ένας τρίτος πυλώνας ο οποίος έχει να κάνει με την προστασία των τραπεζικών καταθέσεων του κοινού σε ένα παν-ευρωπαϊκό επίπεδο. Από το έτος 2012, κιόλας, είχε τονιστεί η αναγκαιότητα θεσμοθέτησης ενός Ευρωπαϊκού συστήματος προστασίας των καταθέσεων το οποίο θεωρείται πως θα ήταν αρκετά ικανό να σπάσει το κανάλι μετάδοσης οικονομικών κρίσεων μεταξύ τραπεζικού συστήματος και δημοσίου τομέα (Lagarde, 2012).

Το έτος 2015, κατά τη διάρκεια δημιουργίας του δεύτερου πυλώνα της τραπεζικής ένωσης (SRM), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έφερε προς συζήτηση μια πρόταση νομοθετικού περιεχομένου η οποία είχε να κάνει με ένα Ευρωπαϊκό Σχήμα Ασφάλισης Καταθέσεων (European Deposit Insurance Scheme– EDIS). Αυτή η πρόταση δεν υλοποιήθηκε ποτέ, τότε, ενώ ακόμα και τώρα δεν έχει καν υιοθετηθεί από την ΕΕ. Έτσι, παρόλο που έχει κριθεί απολύτως αναγκαίο, αυτή η

πρόταση έτσι δεν αποτέλεσε, τότε, εκείνον τον τρίτο πυλώνα της τραπεζικής ένωσης (European Commission, 2015B). Ούτε το έτος 2017 δεν προέκυψε έστω και κάποια μερική υλοποίηση, όπως είχε αιτηθεί και τότε, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (European Commission, 2018). Το έτος 2019 κατατέθηκε για συζήτηση μια αρκετά ανανεωμένη πρόταση, με σκοπό την υλοποίηση, επιτέλους, του οράματος που είχε να κάνει με την προστασία των τραπεζικών καταθέσεων σε ένα παν-ευρωπαϊκό επίπεδο, σύμφωνα με τον Strupczewski (2019). Παρόλο την αναγκαιότητα του, όμως, τα σχετικά εμπόδια τελικής σύστασης αυτού του τρίτου πυλώνα φαίνεται πως εξακολουθούν να υπάρχουν, καθώς ούτε έως και τα μέσα του έτους 2020 δεν έχει πραγματοποιηθεί κάποιο ουσιαστικό βήμα.

3.3.4 Μειονεκτήματα και προκλήσεις της Τραπεζικής Ένωσης

Παρόλο την μεγάλη αναγκαιότητα για τη δημιουργία της τραπεζικής ένωσης και τα οφέλη που εκτιμάται ότι θα παρέχει, το όλο εγχείρημα δεν είναι χωρίς κάποια μειονεκτήματα. Εντούτοις, υπάρχουν και μια σειρά από προκλήσεις που έχει να αντιμετωπίσει μέχρι την οριστική υλοποίηση της.

Ένα μειονέκτημα που χαρακτηρίζει την τραπεζική ένωση, όπως αναφέρει ο Mayes (2018), είναι οι δυσκολίες που υπάρχουν στο συνδυασμό των δύο πυλώνων της. Η λογική είναι ότι κάτω από το Ενιαίο Μηχανισμό Εποπτείας βρίσκονται οι μεγάλες τράπεζες, τη στιγμή που τα θέματα εξυγίανσης παρουσιάζονται, συνηθέστερα, σε μικρότερες τράπεζες οι οποίες, όμως, δεν βρίσκονται υπό την σκέπη της τραπεζικής ένωσης. Επιπροσθέτως, το γεγονός πως Τραπεζική Ένωση περιλαμβάνει μόνο με τις μεγάλες τράπεζες δεν σπάει το κανάλι μετάδοσης κινδύνων μεταξύ προβληματικών τραπεζών και αντίστοιχα προβληματικών (υπερ-χρεωμένων) κυβερνήσεων.

Ανάμεσα στα μειονεκτήματα της τραπεζικής ένωσης βρίσκονται και η έλλειψη ανεξαρτησίας σε εποπτικό και κανονιστικό επίπεδο, όπως αναφέρει η Ekholm (2012). Αυτό συμβαίνει διότι η κάθε τράπεζα οφείλει να λογοδοτεί στην τραπεζική ένωση και να λαμβάνει αποφάσεις περί των διαφόρων επενδύσεων της σε ένα σαφώς πιο περιορισμένο πλαίσιο.

Ένα ακόμα μειονέκτημα της τραπεζικής ένωσης έχει να κάνει με μια χειρότερης ποιότητας διακυβέρνηση ειδικά σε περιπτώσεις εξυγίανσης. Η λογική είναι πως οι αποφάσεις είναι να λαμβάνονται σε μεγάλο βαθμό από την τραπεζική ένωση και σε μικρότερο από την ίδια την

τράπεζα. Συνεπώς, σε πολλές περιπτώσεις δεν λαμβάνονται οι βέλτιστες αποφάσεις για τις ίδιες τις τράπεζες.

Ένα ακόμα μειονέκτημα της τραπεζικής ένωσης έχει να κάνει με την ύπαρξη αυξημένης έκθεσης κινδύνου για τους φορολογούμενους. Πράγματι, όσο παραμένουν οι τράπεζες να εκτίθενται σε υψηλούς τραπεζικούς κινδύνους σε κάποια κράτη μέλη, οι φορολογούμενοι των κρατών αυτών είναι που θα κληθούν άμεσα ή εμμέσως να καλύψουν το κόστος διάσωσης μιας προβληματικής τράπεζας.

Μια πρόκληση που αντιμετωπίζει η τραπεζική ένωση είναι η πλήρης ολοκλήρωση της, σχετικά με τους δύο υπάρχοντες βασικούς πυλώνες, ενώ μια ακόμα πρόκληση είναι η οριστική σύσταση του τρίτου πυλώνα, σύμφωνα με την Machado (2016). Πράγματι, είναι σπουδαία πρόκληση για την τραπεζική ένωση να ενοποιήσει όλες τις τοπικές εθνικές εποπτικές αρχές και όλους τους εθνικούς μηχανισμούς εξυγίανσης, παρόλο που ανακύπτουν συγκρούσεις συμφερόντων, μιας και οι εθνικές αρχές είναι απολύτως λογικό να επιθυμούν να υπερασπίζονται τα συμφέροντα των τοπικών τραπεζών. Πιο σπουδαία πρόκληση θεωρείται πάντως, όπως έχει ήδη αναφερθεί, η δημιουργία του τρίτου πυλώνα που έχει να κάνει με το παν-ευρωπαϊκό σύστημα προστασίας των τραπεζικών καταθέσεων.

Μια ακόμα σημαντική πρόκληση για την τραπεζική ένωση, σύμφωνα με την Fallesen (2015), αποτελεί η τήρηση ίσων αποστάσεων, η αποτελεσματικότητα και αντικειμενικότητα σε επίπεδο τραπεζικής εποπτείας και εξυγίανσης για όλες τις μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες που βρίσκονται υπό τη σκέπη της.

Όμως, η πιο σημαντική πρόκληση για την τραπεζική ένωση είναι να καταφέρει να ενώσει και να επιτύχει πολιτική βούληση και συναίνεση ανάμεσα στους εταίρους της ΕΕ, με σκοπό την αποτελεσματικής αντιμετώπιση μιας νέας ενδεχόμενης μελλοντικής κρίσης.

3.4 Συμπεράσματα

Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν διάφορα στοιχεία της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκε ο ενισχυμένος ρόλος της ΕΚΤ στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά τις κρίσεις. Παρουσιάστηκε, έπειτα, μια μικρή αναφορά στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ πριν τις κρίσεις και μια πιο εκτεταμένη αναφορά στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μετά τις

κρίσεις μέσα από τους μηχανισμούς SSM και SMR, καθώς και τις έννοιες «μίκρο-προληπτική» και «μάκρο-προληπτική» εποπτεία. Το τρίτο κεφάλαιο έκλεισε με παράθεση στοιχείων που αφορούν την τραπεζική ένωση, όπως η αναγκαιότητα ύπαρξης της, οι πυλώνες της, καθώς και τα μειονεκτήματα που ενέχει και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζει.

Ενώ πριν τις κρίσεις το σύστημα τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ ήταν περισσότερο αποκεντρωμένο, τα μαθήματα από τις κρίσεις ανέδειξαν την αναγκαιότητα να γίνει το σύστημα πιο συγκεντρωμένο με αυξημένες ευθύνες και αρμοδιότητες στην ΕΚΤ ώστε να περάσει η τραπεζική εποπτεία από περισσότερο πολιτικό πλαίσιο, όπως ήταν σε επίπεδο τοπικών – εθνικών κεντρικών τραπεζών, σε ένα περισσότερο τεχνοκρατικό πλαίσιο, σε επίπεδο ΕΚΤ. Επίσης, η μεγάλη αλληλεξάρτηση που εντοπίστηκε πάνω σε νομισματική πολιτική και τραπεζική εποπτεία επέτειναν ακόμα περισσότερο την ανάγκη να είναι όλες αυτές οι αρμοδιότητες κάτω από μια κοινή σκέπη. Συνεπώς, παρόλο τα μειονεκτήματα που υπήρξαν θεωρήθηκε αναγκαίο να υπάρξει ένας μεγαλύτερος βαθμός συγκέντρωσης στην τραπεζική εποπτεία όπου οι μηχανισμοί (SSM&SRM) που δημιουργήθηκαν υπηρετούσαν αυτή την κατεύθυνση, όπως το ίδιο έκανε και η διπλή, ουσιαστικά, λειτουργία της τραπεζικής εποπτείας η οποία διαχωρίστηκε σε μίκρο-προληπτική και μάκρο-προληπτική εποπτεία.

Επίσης, η δημιουργία της τραπεζικής ένωσης βρισκόταν και αυτή στην ίδια κατεύθυνση, όσον αφορά τον υψηλότερο βαθμό συγκέντρωσης που επιζητείται. Μάλιστα ο στόχος της τραπεζικής ένωσης για μείωση του αριθμού των εμπορικών τραπεζών που θα λειτουργούν στην ΕΕ και την αντικατάστασή τους με ένα μικρό αριθμό μεγάλων τραπεζών είναι απόλυτα ευθυγραμμισμένος με τον μηχανισμό SSM που αφορά μόνο μεγάλες τράπεζες και προσπαθεί να αμβλύνει το μειονέκτημα του μηχανισμού SRM ο οποίος κατά κανόνα ασχολείται με μικρότερες τράπεζες.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 3

- [1] Agarwal, S, D Lucca, A Seru, and F Trebbi, (2014) Inconsistent regulators: Evidence from banking, *Quarterly Journal of Economics*, 129(2).
- [2] Ampudia, M., Beck, T., Beyer, A., Colliard, J.E., Leonello, A., Maddaloni, A., and Marques-Ibanez, D. (2019) The new supervisory architecture in Europe, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://voxeu.org/article/new-supervisory-architecture-europe>

- [3] Beck, T, R Todorov, and W Wagner (2013) Supervising cross-border banks: theory, evidence and policy, *Economic Policy*, 28(73).
- [4] Carrillo, J A, E G Mendoza, V Nuguer, and J Roldán-Peña (2017) Tight money-tight credit: Coordination failure in the conduct of monetary and financial policies, *NBER working paper* 23151.
- [5] Cassola, N., Kok, C., Mongelli, F.P. (2019) The ECB after the crisis: Existing synergies among monetary policy, macro-prudential policies, and banking supervision, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://voxeu.org/article/ecb-after-crisis>
- [6] Cihak, M. and Decressin, J. (2007) The Case for a European Banking Charter, *IMF Working Paper*, WP/07/173
- [7] Constâncio, V (2016) “Principles of Macroprudential Policy”, *speech given at the ECB-IMF Conference on Macroprudential Policy*, Frankfurt am Main, 26 April.
- [8] Constâncio V, I Cabral, C Detken, J Fell, J Henry, P Hiebert, S Kapadia, S NicolettiAltimari, F Pires and C Salleo (2019) Macro-prudential policy at the ECB: Institutional framework, strategy, analytical tools and policies, *ECB Occasional Paper*, No. 227.
- [9] Dell’Ariccia, G., Laeven, L. and Marquez, R. (2014) Monetary policy, leverage, and bank risk-taking, *Journal of Economic Theory*, 149, 65–99.
- [10] Eber. M and Minoiu C. (2016) How Do Banks Adjust to Stricter Supervision?, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2662502> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2662502>
- [11] Eisenbach, T M, D O Lucca, and R M Townsend (2016) The economics of bank supervision, *NBER Working Papers* 22201
- [12] Ekholm, K. (2012) Pros and cons of taking part of the banking union, *Financial Regulation and Macroeconomic Stability*, Helsinki 12 December 2012
- [13] EurActiv (2012) Merkel warms up to EU banking union, 4 June 2012, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.euractiv.com/section/euro-finance/news/merkel-warms-up-to-eu-banking-union/>
- [14] European Central Bank (2012) Hearing at the Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament: Introductory statement by Mario Draghi, President of the ECB, 9 October 2012, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp121009.en.html>
- [15] European Commission (2012) Commission proposes new ECB powers for banking supervision as part of a banking union, 12 September 2012, [Online], Διαθέσιμοσε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_12_953

- [16] European Commission (2013A) Legislative package for banking supervision in the Eurozone – frequently asked questions, 12 September 2013, [Online], Διαθέσιμοσε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_13_780
- [17] European Commission (2013B) Commission proposes Single Resolution Mechanism for the Banking Union, 10 July 2013, [Online], Διαθέσιμοσε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_13_674
- [18] European Commission (2014) A Single Resolution Mechanism for the Banking Union – frequently asked questions, 15 April 2014, [Online], Διαθέσιμοσε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_14_295
- [19] European Commission (2015A) Commission welcomes the successful ratification of the Intergovernmental Agreement on the Single Resolution Mechanism by Greece and calls on Luxembourg to follow suit, 7 Δεκεμβρίου 2015, [Online], Διαθέσιμοσε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_15_6258
- [20] European Commission (2015B) A stronger Banking Union: New measures to reinforce deposit protection and further reduce banking risks, 24 November 2015, [Online], Διαθέσιμοσε: https://en.wikipedia.org/wiki/Banking_union#cite_note-EDIS-3
- [21] European Commission (2018) Commission calls for the completion of all parts of the Banking Union by 2018, 11 Οκτώβρη 2017, [Online], Διαθέσιμοσε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_3721
- [22] Fallesen, I.M. (2015) The Challenges of the EU Banking Union - will it succeed in dealing with the next financial crisis?, *Bruges European Economic Policy Briefings* 36 / 2015, College of Europe, Department of European Economic Studies.
- [23] Fiordelisi, F, O Ricci, and S Lopes (2017) The unintended consequences of the launch of the single supervisory mechanism in Europe, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 52(6), 2809-2836
- [24] Gopalan, Y, A Kalda and A Manela (2017) Hub-and-spoke regulation and bank leverage, *Discussion paper*
- [25] International Monetary Fund (2012) MF/CFP Policy Roundtable on the Future of Financial Regulation: Opening Remarks by Christine Lagarde, 17 April 2012, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp041712>
- [26] Jimenez, G., Ongena, S. Peydro, J.L. and Saurina, J. (2014) Hazardous times for monetary policy: What do 23 million loans say about the impact of monetary policy on credit risk-taking? *Econometrica*, 82, 463–505.

- [27] Lagarde, C. (2012) Global Challenges in 2012 By Christine Lagarde, Managing Director, International Monetary Fund, 23 Ιανουαρίου 2012, International Monetary Fund, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp012312>
- [28] Machado, C.D. (2016) The benefits and challenges of the European Banking Union, *Conferência Luzes e Sombras da União Europeia 30 anos Portugal na União Europeia*, 15 November 2016
- [29] Mayes, D.G. (2017) Banking union: the disadvantages of opportunism, *Journal of Economic Policy Reform*, 21(2)
- [30] Melecky, M. and Podpiera, A.M. (2013) Institutional structures of financial sector supervision, their drivers and historical benchmarks, *Journal of Financial Stability*, 9(3):428-444.
- [31] Official Journal of the European Union (2013) COUNCIL REGULATION (EU) No 1024/2013 of 15 October 2013 conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions, *Official Journal of the European Union*, (287):63–89, 29 October 2013, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R1024>
- [32] Peek, J, E S Rosengren and G M B Tootell (1999) Is Bank Supervision Central to Central Banking?, *Quarterly Journal of Economics*, 114(2), 629-653.
- [33] Presidency of the European Council (2012) Remarks by President of the European Council Herman Van Rompuy following the informal dinner of the members of the European Council, 24 May 2012, [Online], Διαθέσιμοσε: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/130376.pdf
- [34] Schoenmaker, D (2009) The financial crisis: Financial trilemma in Europe, *VoxEU.org*, 19 Decvember.
- [35] Schoenmaker, D. and N Véron (2016) European banking supervision: Compelling start, lingering challenges, *VoxEU.org*, 25 June.
- [36] Shambaugh, J (2012) The Euro's Three Crises, *Brookings Papers on Economic Activity*, Spring.
- [37] Strupczewski, J. (2019), EU executive open to making new proposal to push deposit guarantee idea forward, Reuters, 12 Ιουνίου 2019, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.reuters.com/article/us-eurozone-integration-edis/eu-executive-open-to-making-new-proposal-to-push-deposit-guarantee-idea-forward-idUSKCN1TD18F>

- [38] Tucker, P (2018) *Unelected Power: The Quest for Legitimacy in Central Banking and the Regulatory State*, Princeton University Press.
- [39] Van Rompuy, H. (2012) Towards a Genuine Economic and Monetary Union, 26 Ιουνίου 2012, [Online], Διαθέσιμισε: <http://s3.documentcloud.org/documents/373846/towards-a-genuine-economic-and-monetary-union.pdf>
- [40] Véron, N. (2011) Europe must change course on banks, [Online], Διαθέσιμισε: <https://voxeu.org/article/europe-must-change-course-banks>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Τραπεζική Εποπτεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην Εποχή της Πανδημίας COVID-19

4.1 Εισαγωγή

Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται σε θέματα τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ ειδικότερα στην εποχή της πανδημίας του COVID-19. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται οι διάφορες κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας οι οποίες προκαλούν έντονη αναγκαιότητα για ειδικά μέτρα τραπεζικής εποπτείας. Έπειτα, παρουσιάζονται τα διάφορα μέτρα και πολιτικές της τραπεζικής εποπτείας σε διάφορες χρονικές περιόδους οι οποίες περιλαμβάνουν την έναρξη της πανδημίας (2020), την έναρξη του εμβολιασμού (2021), αλλά και έναν πιο μακροχρόνιο ορίζοντα.

4.2 Κοινωνικές και Οικονομικές Συνέπειες της Πανδημίας COVID-19 και η Αναγκαιότητα για Ειδικά Μέτρα Τραπεζικής Εποπτείας

Οι συνέπειες της πανδημίας COVID-19 είναι πολύπλευρες. Πράγματι, εκτός από την προφανή υγειονομική κρίση έχει προκύψει και μια σημαντική οικονομική κρίση. Η λογική είναι ότι εξαιτίας των διαφόρων περιοριστικών μέτρων στην κυκλοφορία και στις μετακινήσεις και στον εγκλεισμό (lockdown) που λήφθηκαν ταυτόχρονα σχεδόν σε όλο τον κόσμο, αρκετοί κλάδοι της οικονομίας είχαν πληγεί σημαντικά. Αυτό είχε ως συνέπεια την πρόσκαιρη ή και πιο μόνιμη απώλεια πολλών θέσεων εργασίας, αλλά και μείωση έως και παύση της οικονομικής δραστηριότητας.

Αυτή η απότομη άνοδος της ανεργίας επέτεινε, όμως, και την οικονομική αλλά και την κοινωνική κρίση. Επιπλέον, πολλά νοικοκυριά και επιχειρήσεις έχουν ανάγκη από μετρητά για να μπορούν να καλύπτουν τις καθημερινές ανάγκες διαβίωσης τους, με τη λογική ότι ενώ τα εισοδήματά τους μειώνονται έως και μηδενίζονται, τα έξοδα συνεχίζουν να τρέχουν. Η κρατική ενίσχυση, μέσα από επιδόματα και άλλα επιπλέον έκτακτα βοηθήματα είναι, σε πολλές περιπτώσεις ανεπαρκής. Εντούτοις, καθώς όλα τα κράτη αναγκάζονται να διοχετεύουν

άμεσα μετρητά σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά χωρίς, προφανώς, να αυξάνονται τα φορολογικά έσοδα, λόγω μείωσης της οικονομικής δραστηριότητας, αναμένεται να προκληθούν και επιπρόσθετα δημοσιονομικά προβλήματα.

Παρατηρείται, λοιπόν, ότι αυτή η ξαφνική υγειονομική κρίση μετατρέπεται άμεσα και παράλληλα σε οικονομική και ότι υπάρχει αυξημένη ανάγκη χρηματοδότησης νοικοκυριών, επιχειρήσεων και του δημοσίου τομέα, δηλαδή όλου του πλέγματος της οικονομίας. Αυτό σημαίνει πως ο ευρύτερος χρηματοπιστωτικός κλάδος και πιο συγκεκριμένα το τραπεζικό σύστημα καλούνται να παίξουν έναν κρίσιμο ρόλο στην αποφασιστική στήριξη της όλης κατάστασης.

Η ΕΚΤ αντιλήφθηκε αρκετά έγκαιρα τον σημαντικό και ουσιώδη θεσμικό ρόλο της. Έτσι, ανταποκρίθηκε χαράζοντας και υλοποιώντας διάφορα πακέτα μέτρων που αφορούσαν, μεταξύ άλλων, θέματα τραπεζικής εποπτείας, έσχατου δανειστή και νομισματικής πολιτικής. Ο στόχος της ΕΚΤ ήταν η στήριξη των εμπορικών τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ ώστε αυτές με τη σειρά τους να στηρίξουν την πραγματική οικονομία, χρηματοδοτώντας όσα νοικοκυριά και επιχειρήσεις χρειάζονται επιπρόσθετες εναλλακτικές πηγές άμεσης ρευστότητας και πιο μόνιμης χρηματοδότησης. Δεν είναι τυχαίο ότι είχε ειπωθεί τότε από τη μεριά της ΕΚΤ πως «*οι έκτακτες περιστάσεις απαιτούν και έκτακτα μέτρα*» (European Central Bank, 2020F).

Εκτός από την ουσία του πράγματος, στο άκουσμα και μόνο των ανακοινώσεων της ΕΚΤ που αφορούσαν τα διάφορα μέτρα και πακέτα στήριξης προκαλούνταν σημαντικές ευεργετικές επιδράσεις στις ευρωπαϊκές αγορές ομολόγων, όπως τονίζουν οι Delatte & Guillaume (2020). Αυτό το γεγονός δείχνει την υψηλή ισχύ που κατέχει η ΕΚΤ στο να βοηθήσει ουσιαστικά την κατάσταση.

4.3 Τραπεζική Εποπτεία Κατά την Έναρξη της Πανδημίας (2020)

Ο στόχος της ΕΚΤ, στο πλαίσιο και της τραπεζικής εποπτείας η οποία θα υπάρχει κατά την περίοδο της έναρξης της πανδημίας, είναι η απρόσκοπτη λειτουργία των εμπορικών τραπεζών ως προς τον χρηματοδοτικό τους ρόλο, όπως επισημαίνει ο Enria (2020A). Η λογική είναι ότι επιθυμείται να συνεχίσουν να είναι ικανές οι εμπορικές τράπεζες να δανειοδοτούν

νοικοκυριά και επιχειρήσεις, δηλαδή την πραγματική οικονομία η οποία έχει πληγεί εκείνη την περίοδο.

Σύμφωνα με τον Enria (2020B), το τραπεζικό σύστημα στο πλαίσιο της οικονομικής κρίσης που είχε δημιουργηθεί την εποχή αυτή δεν αποτελεί μέρος του προβλήματος, όπως συνέβαινε στις άλλες κρίσεις των περιόδων 2007-2008 και 2010-2012, καθώς η κρίση το 2020 οφείλεται σε έναν εξωγενή παράγοντα όπως είναι ο ιός COVID-19, όπως αναφέρουν οι Eich et al (2020). Αντίθετα, οι εμπορικές τράπεζες είναι δυνατό να αποτελέσουν μέρος της ζητούμενης λύσης.

Για να επιτευχθεί, λοιπόν, ο ζητούμενος στόχος, σύμφωνα με τον Enria (2020B), η ΕΚΤ έθεσε επιμέρους στόχους οι οποίοι περιλαμβάνουν: 1) την εξασφάλιση πρόσβασης σε τραπεζικά δάνεια για νοικοκυριά και επιχειρήσεις, 2) τη μείωση του επιπέδου των κινδύνων που αναλαμβάνουν οι εμπορικές τράπεζες, 3) την ενίσχυση της δανειοδοτικής τους ικανότητας, 4) την στήριξη στις εμπορικές τράπεζες ώστε να μπορούν να εγκρίνουν δάνεια σε κρίσιμους τομείς της οικονομίας που έχουν άμεση ανάγκη, 5) την ενθάρρυνση ακόμα και την ισχυρή σύσταση στις εμπορικές τράπεζες να παίξουν τον κρίσιμο ρόλο που τους αναλογεί, καθώς και 6) την αναγκαία στήριξη στην οικονομία ώστε να μπορεί να απορροφήσει τους αναπόφευκτους κραδασμούς μέσα από αγορά περιουσιακών στοιχείων και έγκριση μακροχρόνιων πιστώσεων στις εμπορικές τράπεζες.

Στο πλαίσιο, λοιπόν, της υπηρετήσης των επιμέρους αυτών στόχων, Ο Enria (2020A) τονίζει πως τα αναπόφευκτα μέτρα χαλάρωσης στο πλαίσιο των κεφαλαιακών απαιτήσεων και της ρευστότητας έχουν χαραχθεί και υλοποιηθεί εξαιτίας των ιδιαίτερα εκτάκτων συνθηκών που έφερε η πανδημία COVID-19. Έτσι, δεν εκτιμάται ότι θα έχουν μόνιμο χαρακτήρα, ούτε καν κάποια ιδιαίτερα μεγάλη χρονική διάρκεια.

Κατά την περίοδο της έναρξης της πανδημίας COVID-19, έχουν ληφθεί αποφάσεις από τη μεριά της ΕΚΤ να είναι η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ πιο χαλαρή από το συνηθισμένο. Θα επιτρέπεται, μάλιστα, οι εμπορικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ να λειτουργούν ακόμα και κάτω από τα όρια των κεφαλαιακών απαιτήσεων και τα όρια ρευστότητας, εάν κάτι τέτοιο είναι αναγκαίο ώστε να μπορούν να χρηματοδοτούν απρόσκοπτα κρίσιμους τομείς της οικονομίας οι οποίοι έχουν έντονη ανάγκη (European Central Bank, 2020B). Έτσι και αλλιώς, σύμφωνα με τους Eichetal (2020), η πανδημία COVID-19 είναι λογικό να έχει αρνητικές επιπτώσεις και στις τράπεζες, όπως σε διάφορες άλλες επιχειρήσεις, και έτσι ήδη αρκετές τράπεζες να αναγκάζονται να λειτουργούν εκ των

πραγμάτων κάτω από χαμηλότερους από το συνηθισμένο δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας. Αυτό αποτελεί μια ακόμα αιτία που έπρεπε να κάνει την τραπεζική εποπτεία να είναι κάπως πιο χαλαρή ως προς την αυστηρή τήρηση των σχετικών κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας.

Στο πλαίσιο ενός ακόμα μέτρου χαλάρωσης, δεν υποχρεώνονται καν οι εμπορικές τράπεζες στην ΕΕ να διατηρούν τα σχετικά όρια κεφαλαιακής επάρκειας που αφορούν τα λεγόμενα «μαξιλαράκια ασφαλείας» (buffers) (Enria, 2020B, European Central Bank, 2019). Η λογική είναι ότι κρίνεται πως εκείνη την περίοδο, την έναρξη της πανδημίας, είναι μια κατάλληλη ώρα να χρησιμοποιηθούν τα σχετικά κεφάλαια των τραπεζών τα οποία είχαν συσσωρευτεί τους προηγούμενους καλούς οικονομικούς καιρούς στο πλαίσιο εφαρμογής της προ-κυκλικής πολιτικής η οποία ακριβώς είχε σχεδιαστεί πάνω στη λογική να συγκεντρώνουν οι εμπορικές τράπεζες τα απαραίτητα κεφάλαια, όταν υπάρχει τέτοια δυνατότητα, ώστε να τα διαθέσουν σε κρίσιμες περιστάσεις όπως αυτή.

Θα πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι η σχετική χαλάρωση των μέτρων που αφορούν την τραπεζική εποπτεία, ειδικότερα όσον αφορά το επίπεδο των κεφαλαιακών απαιτήσεων και της ρευστότητας, δεν είναι και πλέον υπερβολική. Πιο συγκεκριμένα, η οδηγία της ΕΚΤ αναφέρει πως οι εμπορικές τράπεζες πρέπει να εξακολουθήσουν να είναι ιδιαίτερα συνετές τόσο για την έγκριση χορήγησης νέων δανείων όσο και για την επίβλεψη των παλαιών χωρίς να αναλαμβάνουν υπέρμετρα ρίσκα. Αυτό σημαίνει πως όσο και να υπάρχει μια σχετική ευελιξία ως προς τη χορήγηση νέων δανείων και επίβλεψη παλαιών, εξαιτίας των ιδιαίτερων συνθηκών, εντούτοις, δε θα πρέπει οι τράπεζες να πάνε στο άλλο άκρο (European Central Bank, 2020C).

Πάντως,, όπως τονίζει ο Enria (2020B), θα πρέπει να χαλαρώσουν και τα κριτήρια που θα αξιολογούν ένα δάνειο ως μη εξυπηρετούμενο (non-performing loan). Η λογική είναι ότι ένα δάνειο μπορεί να αξιολογηθεί ως τέτοιο όχι εξαιτίας πραγματικής κακής οικονομικής κατάστασης του δανειολήπτη που σημαίνει μόνιμη αδυναμία εξυπηρέτησης του, αλλά εξαιτίας των ειδικών συνθηκών που φέρει η πανδημία COVID-19, κάτι που υπονοεί ότι αυτό μπορεί να είναι πρόσκαιρο και όχι μόνιμου χαρακτήρα. Έτσι, η ΕΚΤ είχε συστήσει τότε στις εμπορικές τράπεζες, εκτός του να είναι λίγο πιο χαλαρές ως προς την αξιολόγηση ενός δανείου, να προβαίνουν, όσο είναι αυτό δυνατό και σε μια ποιοτική αξιολόγηση σχετικά με το κατά πόσο ενδεχόμενες δυσκολίες στην εξυπηρέτηση του έχουν πρόσκαιρο χαρακτήρα, εξαιτίας των ειδικών συνθηκών, ή πιο μόνιμο, εξαιτίας πραγματικών οικονομικών θεμάτων που αντιμετωπίζει ο δανειολήπτης άσχετα από την ύπαρξη ή όχι της πανδημίας.

Ένα επιπρόσθετο μέτρο χαλάρωσης της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ έχει να κάνει με την χαλάρωση ορισμένων προθεσμιών στις οποίες υπόκειται οι εμπορικές τράπεζες όσον αφορά διάφορες διαδικαστικές συμβατικές υποχρεώσεις που διατηρούν ως προς στις εποπτικές αρχές (Enria, 2020B, European Central Bank, 2020C). Η λογική αυτού του μέτρου αποσκοπεί στο να δοθεί η δυνατότητα στις εμπορικές τράπεζες στην ΕΕ να αφοσιωθούν πλήρως αυτή την περίοδο στην κυρίαρχη και βασική λειτουργία τους, δηλαδή στην χρηματοδότηση εκείνων των οικονομικών μονάδων οι οποίες χαρακτηρίζονται από μεγάλη τέτοια ανάγκη εξαιτίας των συνεπειών της πανδημίας του COVID-19.

Τέλος, ένα ακόμα μέτρο τραπεζικής εποπτείας είχε να κάνει με την ισχυρή σύσταση από μεριάς των εποπτικών αρχών προς τις εμπορικές τράπεζες ως προς τη μερισματική πολιτική τους (Enria, 2020B, European Central Bank, 2020D, European Central Bank, 2020E). Πιο συγκεκριμένα, η οδηγία της ΕΚΤ περιλαμβάνει τη μη καταβολή μερισμάτων και τη μη επαναγορά ιδίων μετοχών κατά το έτος 2020. Η λογική της οδηγίας αυτής είναι να έχουν τη δυνατότητα οι εμπορικές τράπεζες να έχουν και επιπλέον διαθέσιμα κεφάλαια τα οποία θα μπορούν να τα αξιοποιήσουν χορηγώντας επιπλέον δάνεια, αυξάνοντας την δανειοδοτική ικανότητα τους. Όπως ισχυρίζεται ο Enria (2020B), μέσα και από αυτό το μέτρο οι εμπορικές τράπεζες στην ΕΕ θα καταφέρουν να αποτελέσουν μέρος της λύσης του προβλήματος που έχει προκαλεί η πανδημία COVID-19 στην πραγματική οικονομία.

4.4 Τραπεζική Εποπτεία Μετά την Πανδημία (2021)

Σύμφωνα με σχετική ανακοίνωση της ΕΚΤ, τα έκτακτα μέτρα τραπεζικής εποπτείας στις τράπεζες της ΕΕ παύουν να ισχύουν πιο νωρίς από ότι είχε αρχικά σχεδιαστεί. Για την ακρίβεια ενώ είχε συμφωνηθεί η ισχύς του έως και το τέλος του 2022, λαμβάνεται απόφαση για παύση τους από το Μάρτη του 2022 (European Central Bank, 2022). Πράγματι, όπως τονίζουν αρμόδιο αξιωματούχοι των εποπτικών αρχών της ΕΚΤ, δεν υπάρχει πια λόγος οι τράπεζες στην ΕΕ να λειτουργούν κάτω από πιο χαλαρά όρια σε κεφαλαιακές απαιτήσεις, μόχλευση και ρευστότητα και ότι ήρθε η ώρα για επιστροφή στην κανονικότητα στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ. Τα τραπεζικά κεφάλαια, δημιούργημα της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ, έδωσαν την ευκαιρία να χρηματοδοτηθούν απρόσκοπτα επιχειρήσεις και νοικοκυριά εν μέσω της κρίσης που έφερε η πανδημία COVID-19. Από εκεί και πέρα, όμως, δεν φαίνεται να υπάρχει λόγος να συνεχίσουν οι τράπεζες στην ΕΕ να λειτουργούν υπό ένα πιο χαλαρό

καθεστώς. Πάντως, εκτός από την επιστροφή στην κανονικότητα της τραπεζικής εποπτείας, η κρίση της πανδημίας COVID-19 έφερε ορισμένες προκλήσεις αλλά και κάποιες γενικότερες σκέψεις που αφορούσαν στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ όχι μόνο στην μετά πανδημίας εποχή, αλλά και σε ένα πιο μακροχρόνιο πλαίσιο.

Σε σχετική ομιλία του ο Jochnick (2021) αναγνώρισε τον κίνδυνο που υπάρχει όταν ολοκληρωθούν τα μέτρα στήριξης από τα κράτη που λήφθηκαν με αφορμή την πανδημία COVID-19 σε επιχειρήσεις αλλά και τράπεζες. Πιο συγκεκριμένα, τότε θα εμφανίζονταν τα όποια πραγματικά προβλήματα αντιμετώπιζαν οι διάφοροι δανειολήπτες τα οποία θα μετέφεραν στις τράπεζες. Όλο αυτό σαφώς και είναι γνωστό από τη μεριά της τραπεζικής εποπτείας που ασκεί η ΕΚΤ και για αυτό έχουν σταλεί οδηγίες ως προς το πώς να δράσουν εκ των προτέρων οι τράπεζες για μια αποτελεσματική διαχείριση των πιστωτικών κινδύνων που πρόκειται να αντιμετωπίσουν, αλλά και έχουν μελετηθεί σε βάθος οι πρακτικές διαχείρισης αυτών των κινδύνων από τη μεριά των τραπεζών.

Ο Jochnick (2021) αναγνώρισε επίσης και τον κίνδυνο που φέρει το περιβάλλον χαμηλών επιτοκίων το οποίο ίσχυε πριν την πανδημία και συνεχίζονταν και κατά τη διάρκεια της. Πιο συγκεκριμένα, σε ένα τέτοιο περιβάλλον όπου τα περιθώρια κερδοφορίας για τις τράπεζες είναι αρκετά πιο μικρά, είναι λογικό οι τράπεζες να αναζητούν περιουσιακά στοιχεία με υψηλότερες αποδόσεις, για να ενισχύσουν την κερδοφορία τους. Εντούτοις, αυτά, ενέχουν και υψηλότερους κινδύνους. Όπως ισχυρίστηκε ο Jochnick (2021), η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ αναγνώρισε αυτόν τον κίνδυνο και για αυτό σκόπευε να ελέγχει ιδιαίτερα αυστηρά τις τράπεζες ως προς αυτό το πεδίο.

Σε ανάλογη ομιλία του ο Fernandez-Bollo (2021) ως προς τις προτεραιότητες της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ στην εποχή μετά την πανδημία COVID-19 αναφέρει ότι τα τρία κύρια μηνύματα που θέλει να επικοινωνήσει η ΕΚΤ είναι 1) η αποφυγή του εφησυχασμού ως προς την διαχείριση κινδύνων, 2) η αποτελεσματική ενσωμάτωση κλιματικών παραγόντων στην διακυβέρνηση του κινδύνου και 3) αντιμετώπιση δομικών προκλήσεων για τη βιωσιμότητα των επιχειρηματικών μοντέλων των τραπεζών που λειτουργούν στην ΕΕ.

Ως προς το πρώτο μήνυμα, ο Fernandez-Bollo (2021) τόνισε ότι τα τεστ αντοχής που διεξήχθησαν μέσα στην περίοδο του ξεσπάσματος της πανδημίας έδειξαν ότι οι Ευρωπαϊκές τράπεζες χαρακτηρίζονται από μια πολύ υψηλή ανθεκτικότητα στην κρίση αυτή, αρκετά υψηλότερη από τις παλαιότερες χρηματοπιστωτικές κρίσεις. Ο λόγος που οι τράπεζες στην ΕΕ επέδειξαν τέτοια υψηλή ανθεκτικότητα, η οποία μάλιστα ήταν τόσο υψηλή που εκτιμάται ότι

θα άντεχαν οι τράπεζες και σε εντονότερη κρίση, ήταν, σύμφωνα με τον Fernandez-Bollo (2021), αλλά και με τον Jochnick (2021), η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ και το ειδικό κανονιστικό πλαίσιο που επέτρεψε στις ευρωπαϊκές τράπεζες να διαθέτουν ισχυρή κεφαλαιακή βάση και να μπορούν να απορροφήσουν τις ζημιές και τους σχετικούς κραδασμούς. Ένας ακόμα λόγος για αυτό ήταν, επίσης, η από κοινού συνεργασία και ανταπόκριση στις συνέπειες της πανδημίας του COVID-19 από νομισματικές, εποπτικές, ρυθμιστικές και δημοσιονομικές αρχές η οποία διατήρησε ανοιχτό το κανάλι της τραπεζικής πίστωσης στην ανοιχτή οικονομία. Εντούτοις, έχει παρατηρηθεί το φαινόμενο αρκετές τράπεζες να υποεκτιμούν τους κινδύνους που αναλαμβάνουν. Πράγματι, όπως αναφέρει σχετικά ο Fernandez-Bollo (2021), επειδή πολλές επιχειρήσεις οι οποίες έλαβαν από το κράτος στήριξη στο πλαίσιο των σχετικών μέτρων με την συγκυρία της πανδημίας εμφάνισαν πλασματικά μια βελτιωμένη οικονομική εικόνα, τότε βρέθηκε να υποεκτιμάται για αυτές ο κίνδυνος χρεοκοπίας. Για αυτό, δεν πρέπει οι τράπεζες να εφησυχάζοντα και πρέπει η τραπεζική εποπτεία να εξασφαλίσει ότι οι τράπεζες δε θα υποεκτιμούν τα ρίσκα σήμερα, ώστε να αντιμετωπίσουν προβλήματα αύριο.

Ως προς το δεύτερο μήνυμα, ο Fernandez-Bollo (2021), αλλά και ο Jochnick (2021) ανέφεραν πως οι ευρωπαϊκές τράπεζες οφείλουν να κάνουν πρόοδο στην ενσωμάτωση κλιματικών και περιβαλλοντικών κινδύνων στην στρατηγική διακυβέρνηση των κινδύνων τους. Σχετική διερεύνηση των ευρωπαϊκών εποπτικών αρχών έδειξε ότι ναι μεν οι ευρωπαϊκές τράπεζες αναγνωρίζουν την σημασία του κλιματικού και περιβαλλοντικού παράγοντα ολοένα και περισσότερο, αλλά, έχουν, δε, μακρύ δρόμο να διαβούν ώστε να τον συμπεριλάβουν αποτελεσματικά στις καθημερινές τους λειτουργίες στο πλαίσιο της στρατηγικής διαχείρισης των κινδύνων τους. Στο θέμα αυτό έχει παίξει σημαντικό ρόλο η τραπεζική ένωση, όπου έχει αναγκάσει πολλές ευρωπαϊκές τράπεζες να ζητούν σχετικά περιβαλλοντικά δεδομένα από τους πελάτες τους για να αξιολογούν και με βάση τους σχετικούς κινδύνους επικείμενες δανειοδοτήσεις. Καθώς, λοιπόν, απαιτείται ουσιαστικά πρόοδο στο θέμα αυτό, ο Fernandez-Bollo (2021) αναφέρει ότι η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ θα διεξάγει ειδική έρευνα για να διαπιστώσει πόσο καλά οι τράπεζες θα ενσωματώσουν τους κλιματικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, ενώ από εδώ και πέρα τα γνωστά τεστ αντοχής των τραπεζών στην ΕΕ θα διεξάγονται λαμβάνοντας υπόψη και τους σχετικούς κινδύνους. Είναι φανερό από όλα τα παραπάνω πως η επιθυμία της τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ είναι να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη κλιματικοί και περιβαλλοντικοί παράγοντες κινδύνου όπως κάθε άλλος παράγοντας κινδύνου και ότι έχει έρθει η ώρα να γίνει αυτό πιο σοβαρά και πιο αποτελεσματικά.

Τέλος, ως προς τρίτο μήνυμα, ο Fernandez-Bollo (2021) ανέφερε ότι η αντιμετώπιση των δομικών προκλήσεων προς την βιωσιμότητα και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος ήταν μια πάγια και εκ των ουκ άνευ ανάγκη η οποία έγινε ακόμα μεγαλύτερη με την συγκυρία της πανδημίας COVID-19. Παρόλο που οι τράπεζες στην ΕΕ εμφάνιζαν, ακόμα και προ πανδημίας, χαμηλότερη κερδοφορία σε σύγκριση με άλλα μεγάλα τραπεζικά συστήματα, όπως πχ των ΗΠΑ, η τεχνολογία και η ψηφιοποίηση θεωρείται ότι μπορεί να αποτελέσει το κλειδί για την επιτυχία, όπως υποστηρίζουν οι Fernandez-Bollo (2021) και Jochnick (2021). Πράγματι, εκμεταλλευόμενες την ενιαία αγορά και την ολοένα και περισσότερη ενοποίηση, οι τράπεζες που λειτουργούν στην ΕΕ μπορούν να εκμεταλλευτούν την ψηφιακή τεχνολογία και να μειώσουν κατά πολύ τα κόστη τους. Παρόλο που τα αποτελέσματα τέτοιων επενδύσεων θα φανούν μακροπρόθεσμα, πρέπει οι τράπεζες στην ΕΕ να αρχίσουν από τώρα κάτι τέτοιο.

Ο Restoy (2021) αναφέρει πως ο ρόλος της τραπεζικής εποπτείας στην σταθεροποίηση της οικονομίας σε μακροοικονομικό επίπεδο είναι καθόλα αποδεκτός. Πράγματι, αναγνωρίστηκε, στο πλαίσιο των μαθημάτων που προέκυψαν από την υγειονομική κρίση της πανδημίας COVID-19, ότι οι εποπτικές αρχές δεν θα πρέπει μόνο να φροντίζουν την ασφάλεια του τραπεζικού συστήματος και την βιωσιμότητα των τραπεζών, αλλά να εξασφαλίζουν την ροή της τραπεζικής πίστης στην πραγματική οικονομία σε όλες τις φάσεις του οικονομικού κύκλου, δηλαδή όχι μόνο στους καλούς, αλλά και τους κακούς οικονομικούς καιρούς.

Στο ίδιο πλαίσιο, ο Jochnick (2021) ισχυρίστηκε ότι η υλοποίηση όλων των κανόνων της Βασιλείας III δε θα πρέπει να αναβληθεί άλλο, κάτι που ίσχυε εξαιτίας της συγκυρίας του COVID-19. Μάλιστα, η συμμόρφωση και με αυτό το τραπεζικό κανονιστικό πλαίσιο αποτέλεσε την αιτία που οι τράπεζες αποτέλεσαν μέρος της λύσης του προβλήματος που δημιούργησε η συγκυρία της πανδημίας και όχι και αυτές μέρος του ίδιου του προβλήματος. Μάλιστα, ο Jochnick (2021) κατέληξε στο ότι ένα τέτοιο ισχυρό κανονιστικό και εποπτικό πλαίσιο θα είχε μεγάλα και μακροχρόνια οφέλη για το τραπεζικό σύστημα και κατ' επέκταση για τις οικονομίες στην ΕΕ.

4.5 Τραπεζική Εποπτεία με Μακροχρόνιο Ορίζοντα: Ο Ρόλος της Τραπεζικής Ένωσης

Σύμφωνα με τον Bassani(2021), η πανδημία του COVID-19 και η οικονομική κρίση που προκάλεσε, έστω και ως εξωγενής παράγοντας, ήταν η πρώτη δυσμενής συγκυρία μετά την

ολοκλήρωση των μεταρρυθμίσεων πάνω στην τραπεζική εποπτεία και έτσι ήταν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για να δοκιμαστεί η αποτελεσματικότητά τους και η τυχόν ανάγκη για επιπλέον μέτρα ανάλογα με τα μαθήματα που θα προέκυπταν.

Η εμφάνιση της πανδημίας COVID-19 και η αναπόφευκτη υγειονομική και οικονομική κρίση που επήλθε πραγματοποιήθηκε σε μια συγκυρία όπου οικονομία και τραπεζικό σύστημα επούλωναν τις πληγές τους από τις κρίσεις των περιόδων 2007-2008 και 2011-2012. Οι τράπεζες, πάντως, στην ΕΕ βρίσκονται σε καλή, σχετικά, οικονομική κατάσταση και πιο επαρκώς έως και πολύ καλά κεφαλαιοποιημένες. Παρόλα αυτά, η τραπεζική ένωση συνεχίζει να λειτουργεί απρόσκοπτα προς την επίτευξη των στρατηγικών μακροχρόνιων στόχους που έχουν τεθεί ως προς την αρτιότερη τραπεζική εποπτεία, μεταξύ άλλων.

Όπως έχει αναφέρει ο Angeloni (2020), ο βασικός στόχος της τραπεζικής ένωσης είναι η μείωση του αριθμού των τραπεζών σε παν-ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό θα επιτευχθεί δημιουργώντας τράπεζες με μεγαλύτερο μέγεθος οικονομικά πιο αποτελεσματικών, εξαφανίζοντας, παράλληλα, τυχόν αδύναμες τράπεζες οι οποίες θα είναι πιο πιθανό να εμφανίσουν προβλήματα και να τα διαχέουν σε όλο τραπεζικό σύστημα. Αυτός ο βασικός σκοπός, λοιπόν, εξακολουθεί να είναι υψηλά στην ατζέντα της τραπεζικής ένωσης, στο πλαίσιο της τραπεζικής εποπτείας με μακροχρόνιο χαρακτήρα ακόμα και στην περίοδο της έναρξης της πανδημίας COVID-19. Πιο συγκεκριμένα, η επίτευξη ακόμα περισσότερης ενοποίησης, υψηλότερης λειτουργικής αποτελεσματικότητας, ύπαρξης λίγων, σχετικά, μεγάλων σε μέγεθος εμπορικών τραπεζών και διασυνοριακής διαφοροποίησης αποτελούν μόνιμους στόχους, όπως έχει επισημάνει ο Angeloni (2020).

Στο ίδιο πλαίσιο, ο Jochnick (2021) ισχυρίζεται ότι η ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης είναι ζωτικής σημασίας για μια αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ σε μακροχρόνιο ορίζοντα ικανή να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε μελλοντική κρίση ως λύση και όχι ως μέρος του προβλήματος. Πιο συγκεκριμένα, υλοποιώντας τον πολυπόθητο τρίτο πυλώνα, το δίκτυο προστασίας των τραπεζικών καταθέσεων, στο πλαίσιο της ψηφιακής πραγματικότητας που υφίσταται, πιστεύεται ότι το τραπεζικό σύστημα στην ΕΕ μπορεί να γίνει ακόμα πιο ισχυρό και ανταγωνιστικό σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το ότι οι στόχοι της τραπεζικής ένωσης επιθυμείται να συνεχίζουν να εκπληρώνονται και μέσα στην πανδημία δε σημαίνει πως κάτι τέτοιο είναι και κάτι εύκολο. Στο πλαίσιο αυτό οι Eichetal (2020) ισχυρίζονται πως έπειτα από την έναρξη της πανδημίας COVID-19, εκτιμάται ότι θα δοκιμαστεί σε σημαντικό βαθμό η συνοχή της τραπεζικής ένωσης. Η λογική είναι πως

οι επιπτώσεις δεν είναι ομοιόμορφες σε κάθε χώρα της ΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, σε κάποιες χώρες οι αρνητικές επιπτώσεις εκτιμάται πως θα είναι αρκετά πιο έντονες (πχ Ισπανία, Γαλλία), ενώ σε άλλες χώρες όχι (πχ Γερμανία, Ολλανδία). Συνεπώς, ακούγεται απολύτως λογικό οι πρώτες χώρες να επιζητούν αλληλεγγύη και ανάλογη στήριξη από εταίρους, ενώ οι δεύτερες να εκδηλώνουν μια σχετικά απροθυμία να μοιραστούν τους συνολικούς κινδύνους που απορρέουν.

Μια ακόμα δυσκολία που θα αντιμετωπίσει η τραπεζική ένωση εκτιμάται ότι αφορά τον πολυπόθητο τρίτο πυλώνα που αφορά την ενιαία προστασία των τραπεζικών καταθέσεων. Πιο συγκεκριμένα, η πανδημία θα αποτελέσει μια καλή αφορμή για να συνεχίσουν να υπάρχουν παρόμοιες και, ίσως, ακόμα μεγαλύτερες αντιστάσεις που θα εμποδίζουν αυτόν τον πυλώνα να καταστεί μια πραγματικότητα.

Οι παραπάνω πιθανές δυσκολίες που είναι δυνατό να αντιμετωπίσει η τραπεζική ένωση με αφορμή την πανδημία αποτελούν ουσιαστικά μια σειρά προκλήσεων οι οποίες πρέπει να αντιμετωπιστούν καταλλήλως. Πράγματι, όπως ισχυρίζονται οι Eich et al (2020) και Christie (2020), εκτός του ότι η αναγκαιότητα για υψηλότερο βαθμό συνοχής στην τραπεζική είναι πιο μεγάλη από ποτέ, έχει αυξηθεί επιπλέον η αναγκαιότητα και μια ολοκληρωμένη ένωση των ευρύτερων κεφαλαιαγορών (Capital markets union– CMU), ειδικότερα εάν διαφανεί πως το τραπεζικό σύστημα αντιμετωπίζει ιδιαίτερες δυσκολίες να διαχειριστεί την κρίση που δημιούργησε η πανδημία του COVID-19. Επιπρόσθετα, μια τέτοια ένωση με τόσο ισχυρό βαθμό ενοποίησης εκτιμάται ότι θα συνεισφέρει ακόμα πιο αποτελεσματικά σε μια πιο άμεση ανάκαμψη σε τραπεζικό σύστημα, αλλά και στην πραγματική οικονομία.

Η ένωση των ευρύτερων κεφαλαιαγορών εκτιμάται ότι θα μπορεί να στηρίξει ακόμα περισσότερο, σε σύγκριση με μόνο το παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα, τις χρηματοδοτικές ανάγκες και του δημοσίου τομέα, όπως ισχυρίζεται σχετικά η Christie (2020), κάτι που κρίνεται απολύτως αναγκαίο, όπως κατέδειξε η κρίση που έφερε η πανδημία του COVID-19. Πράγματι, ο δημόσιος τομέας είχε να παίξει έναν πολύ κρίσιμο ρόλο στη στήριξη της οικονομίας μέσα από παροχή επιδομάτων, οικονομικής στήριξης διαφόρων πληγεισών οικονομικών μονάδων, αλλά και στη στήριξη της υγείας δαπανώντας περισσότερα για προσωπικό και εξοπλισμό. Έτσι, η ύπαρξη ολοκληρωμένων κεφαλαιαγορών εκτιμάται ότι θα καλύψει ακόμα πιο αποτελεσματικά τις αυξημένες ανάγκες του δημοσίου τομέα σε περιπτώσεις κρίσεων που δημιουργούνται από εξωγενείς ή ενδογενείς παράγοντες.

4.6 Συμπεράσματα

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάστηκαν θέματα τραπεζικής εποπτείας στην ΕΕ ειδικότερα στην εποχή της πανδημίας του COVID-19. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάστηκαν οι διάφορες κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας οι οποίες προκάλεσαν έντονη αναγκαιότητα για ειδικά μέτρα τραπεζικής εποπτείας. Έπειτα, παρουσιάστηκαν τα διάφορα μέτρα και πολιτικές της τραπεζικής εποπτείας σε διάφορες χρονικές περιόδους οι οποίες περιλαμβάνουν την έναρξη της πανδημίας (2020), την εξέλιξη της (2021), αλλά και έναν πιο μακροχρόνιο ορίζοντα.

Η εμφάνιση της πανδημίας COVID-19 είχε πολύπλευρες συνέπειες, ιδιαίτερα στον οικονομικό, όπου η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω των αυστηρών περιοριστικών μέτρων έπληξε πολλούς κλάδους της οικονομίας. Έτσι, ήταν αναγκαίο να ληφθούν μέτρα στήριξης αλλά και μέτρα ώστε η χρηματοδότηση να ρέει απρόσκοπτα στις οικονομικές μονάδες που την είχαν ανάγκη.

Η πανδημία βρήκε τις τράπεζες στην ΕΕ ισχυρά κεφαλαιοποιημένες εξαιτίας της τραπεζικής εποπτείας. Έτσι, είχαν υψηλή δανειοδοτική ικανότητα και αποτέλεσαν μέρος της λύσης και όχι μέρος του προβλήματος. Σε αυτή τη συγκυρία η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ είχε στόχο το τραπεζικό σύστημα να συνεχίσει να τροφοδοτεί κεφάλαια και ρευστότητα την πραγματική οικονομία. Για αυτό χαλάρωσε τα μέτρα ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια, τη μόχλευση και τη ρευστότητα, ενώ σύστηνε ισχυρά στις τράπεζες να μην μοιράσουν ή να μην αγοράσουν ίδιες μετοχές αυτήν την περίοδο ώστε να έχουν επιπλέον κεφάλαια να διοχετεύσουν στην αγορά. Τα μέτρα αυτά, σε συνδυασμό με την ισχυρή κεφαλαιακή βάση συνετέλεσαν στο να επιτευχθεί ο στόχος που είχε τεθεί.

Παρόλο που η πανδημία συνεχίζεται δύο χρόνια μετά την έναρξη της, τα μέτρα χαλάρωσης δεν χρειάζεται να ισχύουν ακόμα. Έτσι, μπορεί η τραπεζική εποπτεία να περάσει στην άλλη φάση όπου πρέπει, σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο να αξιολογηθούν ορθά οι κίνδυνοι των δανειοληπτών, αλλά και των τραπεζών, την ώρα που λήγουν τα μέτρα στήριξης, ενώ σε πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο θα πρέπει να αντιμετωπιστούν μια σειρά από προκλήσεις.

Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να μην εφησυχάζονται οι τράπεζες ως προς τη διαχείριση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν ειδικά τώρα που μετά τη λήξη των μέτρων στήριξης θα αρχίσουν να φαίνονται τα όποια πραγματικά προβλήματα, αλλά και που στο πλαίσιο του περιβάλλοντος χαμηλών επιτοκίων αναζητούν άλλες πιο αποδοτικές επενδύσεις, αλλά,

μοιραία, με υψηλότερο επίπεδο κινδύνου. Θα πρέπει, επίσης, οι τράπεζες να ενσωματώνουν στην αξιολόγηση των κινδύνων που αναλαμβάνουν και κλιματικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, καθώς τείνουν να αποτελούν και αυτοί παράγοντες κινδύνου στη σημερινή εποχή. Θα πρέπει, επίσης, να εκμεταλλευτούν την ψηφιακή τεχνολογία μειώνοντας τις δαπάνες τους και ενδυναμώνοντας περισσότερο την κερδοφορία και τη βιωσιμότητα τους.

Θεωρείται πως το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III είναι το πλέον κατάλληλο για να στηρίξει μια τραπεζική εποπτεία που να υπηρετεί τους παραπάνω σκοπούς. Για αυτό και η ΕΚΤ δεν επιθυμεί να αναβάλει άλλο την ισχύ των κανόνων αυτών. Η ενδυνάμωση της τραπεζικής ένωσης εκτιμάται ότι θα είναι το κλειδί για ένα ισχυρό εποπτικό πλαίσιο σε μακροχρόνιο πλαίσιο το οποίο όχι μόνο θα εγγυάται την ασφάλεια και των ισχυροποίηση του τραπεζικού συστήματος, αλλά και την απρόσκοπτη ροή κεφαλαίων και ρευστότητας από τις τράπεζες στην πραγματική οικονομία.

Επιπλέον, δε, η επιπλέον ολοκλήρωση των κεφαλαιαγορών και των χρηματαγορών είναι πια ζωτικής σημασία όταν σε μελλοντικές κρίσεις θα είναι και πάλι επιτακτική η ανάγκη χρηματοδότησης των τραπεζών και του δημοσίου τομέα για χρηματοδότηση και στήριξη της πραγματικής οικονομίας.

Βιβλιογραφία Κεφαλαίου 4

- [1] Angeloni, I. (2020) Beyond the Pandemic: Reviving Europe’s Banking Union, *Centre for Economic Policy Research*, CEPR Press 2020.
- [2] Bassani, G. (2021) Of Viruses, Economic Crises and Banks: The European Banking Union and the Response to Covid-19, *European Business Law Review*, 32(3): 437 – 472
- [3] Christie, R. (2020) Markets Toward the Future, 16 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμους: <https://www.bruegel.org/2020/07/the-eus-opportunity-to-turn-its-markets-toward-the-future/>
- [4] Delatte, A.L. and Guillaume, A. (2020) COVID-19: A new challenge for the euro area, 17 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμους: <https://voxeu.org/article/covid-19-new-challenge-euro-area>
- [5] Eich, F., Küspert, T. and Schulz, P. (2020) The Corona crisis and the stability of the European banking sector: A repeat of the Great Financial Crisis?, [Online], Διαθέσιμους:

<http://financial-stability.org/corona-crisis-and-the-stability-of-the-european-banking-sector/>

- [6] Enria, A. (2020) The coronavirus crisis and ECB Banking Supervision: taking stock and looking ahead, 28 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/blog/2020/html/ssm.blog200728~0bcba8b8bc.en.html>
- [7] Enria, A. (2020B) Our response to the coronavirus pandemic, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>
- [8] European Central Bank (2019) Why do banks need to hold capital?, 12 Μαΐου 2019, [Online], Διαθέσιμοσε: https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/hold_capital.en.html
- [9] European Central Bank (2020A) Supervisory priorities, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/index.en.html>
- [10] European Central Bank (2020B) ECB Banking Supervision provides temporary capital and operational relief in reaction to coronavirus, Press Release, 12 Μαρτίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200312~43351ac3ac.en.html>
- [11] European Central Bank (2020C) ECB Banking Supervision provides further flexibility to banks in reaction to coronavirus, Press Release, 20 Μαρτίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200320~4cddbcbf466.en.html>
- [12] European Central Bank (2020D) ECB asks banks not to pay dividends until at least October 2020, Press Release, 27 Μαρτίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200327~d4d8f81a53.en.html>
- [13] European Central Bank (2020E) ECB extends recommendation not to pay dividends until January 2021 and clarifies timeline to restore buffers, Press Release, 28 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200728_1~42a74a0b86.en.html

- [14] European Central Bank (2020F) Our response to the coronavirus pandemic, [Online], Διαθέσιμoσε:
<https://www.ecb.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>
- [15] European Central Bank (2022) ECB will not extend capital and leverage relief for banks, Press Release, [Online], Διαθέσιμoσε:
https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ssm.pr220210_1~ea3dd0cd51.en.html
- [16] Fernandez-Bollo, E. (2021) ECB Banking Supervision’s post-pandemic priorities – the way forward, Keynote address by Edouard Fernandez-Bollo, Member of the Supervisory Board of the ECB, at the SmithNovak Global NPL Summit Frankfurt am Main, 5 October 2021, [Online], Διαθέσιμoσε:
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/speeches/date/2021/html/ssm.sp211005~2f87f669a5.en.html>
- [17] Jochnick, K. (2021) European banks – how have they coped with the crisis and what lies ahead? Speech by Kerstin afJochnick, Member of the Supervisory Board of the ECB, at the Handelsblatt Banking Summit 2021, Frankfurt am Main, 8 September 2021 [Online], Διαθέσιμoσε:
<https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/speeches/date/2021/html/ssm.sp210908~81ac33e0a2.en.html>
- [18] Restoy F. (2021) Banking Supervision After The Pandemic, In “*The Euro in 2021*”, IEAF-FEF, 311-322

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Τελικά Συμπεράσματα

5.1 Εισαγωγή

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα τελικά συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από τις εξελίξεις στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ την εποχή της πανδημίας COVID-19. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά παρουσιάζεται μια σύνοψη των συμπερασμάτων που προέκυψαν ως προς την τραπεζική εποπτεία αυτή την περίοδο όπου θα παρουσιαστεί και μια σχετική κριτική στα διάφορα μέτρα και πολιτικές που έλαβε η ΕΕ μέσω της ΕΚΤ. Έπειτα, παρουσιάζονται διάφορες προτάσεις ως προς την τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μέσα από την κριτική που έγινε για το ισχύον καθεστώς. Το κεφάλαιο αυτό κλείνει με αναφορά σε προτάσεις για μελλοντική έρευνα πάνω στο θέμα της τραπεζικής εποπτείας.

5.2 Σύνοψη Συμπερασμάτων ως Προς την Τραπεζική Εποπτεία

Με βάση την επιχειρηματολογία υπέρ της ύπαρξης τραπεζικής εποπτείας και ενός ιδιαίτερου κανονιστικού πλαισίου στ ο τραπεζικό σύστημα, προκύπτει εύλογα πως υπάρχουν μια σειρά από πολύ ισχυρά κίνητρα τα οποία καθιστούν αναγκαία την αυξημένη τραπεζική εποπτεία. Παρόλο που οι εμπορικές τράπεζες είναι ιδιωτικές επιχειρήσεις οι οποίες αναλαμβάνουν (πολλές φορές υπέρμετρα) ρίσκα για να επιτύχουν υψηλές αποδόσεις, όπως επιθυμούν οι μέτοχοι τους, εντούτοις παίζουν πολύ σπουδαίο ρόλο στο συνολικό οικονομικό σύστημα και έτσι εάν μια τράπεζα αντιμετωπίσει χρηματοοικονομικές δυσχέρειες ή φτάσει στη χρεοκοπία δημιουργείται ένα μεγάλο οικονομικό και κοινωνικό κόστος το οποίο, μάλιστα, βάσει νόμων και θεσμών καλείται να πληρώσει το κράτος, δηλαδή οι φορολογούμενοι. Έτσι, οι τράπεζες, εντέλει, κατά κάποιο τρόπο πρέπει να είναι κοινωνικά και οικονομικά υπεύθυνες και να μην αναλαμβάνουν υπέρμετρα ρίσκα. Άλλωστε δεν είναι δίκαιο όταν αναλαμβάνουν τέτοια να καρπώνονται τα οφέλη οι μέτοχοι τους και τις ζημιές να τις αναλαμβάνουν άλλοι. Καθώς, όμως, οι τράπεζες χαρακτηρίζονται από έντονη συστημικότητα και, γενικά, από αρκετούς κινδύνους, η ύπαρξη στενής τραπεζικής εποπτείας και λειτουργίας τους κάτω από ένα ιδιαίτερο κανονιστικό καθεστώς κρίνεται επιβεβλημένη.

Η επιτροπή της Βασιλείας κινείται προς αυτή την κατεύθυνση, δηλαδή της στενής τραπεζικής εποπτείας, θεσμοθετώντας ένα στιβαρό κανονιστικό πλαίσιο από όταν ξεκίνησε να υπάρχει. Μάλιστα, καθώς περνούσε ο χρόνος και είτε μεταβάλλονταν οι συνθήκες, είτε προέκυπταν νέα μαθήματα λόγω εμπειρίας, η κάθε μια έκδοση που δημοσιεύονταν (Βασιλεία II, Βασιλεία III) είχε στόχο μια ακόμα αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία. Έτσι, οι όποιες αδυναμίες της κάθε έκδοσης, από την αρχή, αποτέλεσαν αφορμή και αιτία για σχεδιασμό και δημιουργία επόμενης για να καλύπτονται τα κενά για να υπάρχει μια ολοένα και πιο αναγκαία στιβαρή εποπτεία στο τραπεζικό σύστημα.

Οι μελέτες που συνέδεαν την τραπεζική εποπτεία, ειδικά ως προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις, με την αποδοτικότητα των τραπεζών και έδειξαν ότι υπάρχουν μικτά αποτελέσματα, ανέδειξαν, ουσιαστικά, ότι οι τράπεζες πρέπει να αποσυνδέσουν την αποδοτικότητα τους από το εάν τηρούν ή όχι τις απαιτήσεις και ότι πρέπει να βλέπουν τις απαιτήσεις αυτές ως ένα αναγκαίο περιορισμό και βάσει αυτού να λειτουργούν ως οικονομικές μονάδες που επιθυμούν να βελτιστοποιήσουν την οικονομική απόδοσή τους.

Ως προς την τραπεζική εποπτεία ειδικά στην ΕΕ, ενώ πριν τις κρίσεις το σύστημα τραπεζικής εποπτείας ήταν περισσότερο αποκεντρωμένο, τα μαθήματα από τις κρίσεις ανέδειξαν την αναγκαιότητα να γίνει το σύστημα πιο συγκεντρωμένο με αυξημένες ευθύνες και αρμοδιότητες στην ΕΚΤ ώστε να περάσει η τραπεζική εποπτεία από περισσότερο πολιτικό πλαίσιο, όπως ήταν σε επίπεδο τοπικών – εθνικών κεντρικών τραπεζών, σε ένα περισσότερο τεχνοκρατικό πλαίσιο, σε επίπεδο ΕΚΤ. Επίσης, η μεγάλη αλληλεξάρτηση που εντοπίστηκε πάνω σε νομισματική πολιτική και τραπεζική εποπτεία επέτειναν ακόμα περισσότερο την ανάγκη να είναι όλες αυτές οι αρμοδιότητες κάτω από μια κοινή σκέπη. Συνεπώς, παρόλο τα μειονεκτήματα που υπήρξαν θεωρήθηκε αναγκαίο να υπάρξει ένας μεγαλύτερος βαθμός συγκέντρωσης στην τραπεζική εποπτεία όπου οι μηχανισμοί (SSM&SRM) που δημιουργήθηκαν υπηρετούσαν αυτή την κατεύθυνση, όπως το ίδιο έκανε και η διπλή, ουσιαστικά, λειτουργία της τραπεζικής εποπτείας η οποία διαχωρίστηκε σε μικρο-προληπτική και μακρο-προληπτική εποπτεία.

Επίσης, η δημιουργία της τραπεζικής ένωσης βρισκόταν και αυτή στην ίδια κατεύθυνση, όσον αφορά τον υψηλότερο βαθμό συγκέντρωσης που επιζητείται. Μάλιστα ο στόχος της τραπεζικής ένωσης για μείωση του αριθμού των εμπορικών τραπεζών που θα λειτουργούν στην ΕΕ και την αντικατάστασή τους με ένα μικρό αριθμό μεγάλων τραπεζών είναι απόλυτα ευθυγραμμισμένος με τον μηχανισμό SSM που αφορά μόνο μεγάλες τράπεζες και προσπαθεί

να αμβλύνει το μειονέκτημα του μηχανισμού SRMo οποίος κατά κανόνα ασχολείται με μικρότερες τράπεζες.

Ως προς την τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ στην εποχή του COVID-19, θα πρέπει καταρχάς να τονιστεί πως η εμφάνιση της πανδημίας COVID-19 είχε πολύπλευρες συνέπειες, ιδιαίτερα στον οικονομικό τομέα, όπου η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω των αυστηρών περιοριστικών μέτρων έπληξε πολλούς κλάδους της οικονομίας. Έτσι, ήταν αναγκαίο να ληφθούν μέτρα στήριξης αλλά και μέτρα ώστε η χρηματοδότηση να ρέει απρόσκοπτα στις οικονομικές μονάδες που την είχαν ανάγκη.

Η πανδημία βρήκε τις τράπεζες στην ΕΕ ισχυρά κεφαλαιοποιημένες εξαιτίας της τραπεζικής εποπτείας. Έτσι, είχαν υψηλή δανειοδοτική ικανότητα και αποτέλεσαν μέρος της λύσης και όχι μέρος του προβλήματος. Σε αυτή τη συγκυρία η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ είχε στόχο το τραπεζικό σύστημα να συνεχίσει να τροφοδοτεί κεφάλαια και ρευστότητα την πραγματική οικονομία. Για αυτό χαλάρωσε τα μέτρα ως προς την κεφαλαιακή επάρκεια, τη μόχλευση και τη ρευστότητα, ενώ σύστηνε ισχυρά στις τράπεζες να μην μοιράσουν ή να μην αγοράσουν ίδιες μετοχές αυτήν την περίοδο ώστε να έχουν επιπλέον κεφάλαια να διοχετεύσουν στην αγορά. Τα μέτρα αυτά, σε συνδυασμό με την ισχυρή κεφαλαιακή βάση συνετέλεσαν στο να επιτευχθεί ο στόχος που είχε τεθεί.

Παρόλο που η πανδημία συνεχίζεται δύο χρόνια μετά την έναρξη της, τα μέτρα χαλάρωσης δεν χρειάζεται να ισχύουν ακόμα. Έτσι, μπορεί η τραπεζική εποπτεία να περάσει στην άλλη φάση όπου πρέπει, σε βραχυπρόθεσμο επίπεδο να αξιολογηθούν ορθά οι κίνδυνοι των δανειοληπτών, αλλά και των τραπεζών, την ώρα που λήγουν τα μέτρα στήριξης, ενώ σε πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο θα πρέπει να αντιμετωπιστούν μια σειρά από προκλήσεις.

Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να μην εφησυχάζονται οι τράπεζες ως προς τη διαχείριση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν ειδικά τώρα που μετά τη λήξη των μέτρων στήριξης θα αρχίσουν να φαίνονται τα όποια πραγματικά προβλήματα, αλλά και που στο πλαίσιο του περιβάλλοντος χαμηλών επιτοκίων αναζητούν άλλες πιο αποδοτικές επενδύσεις, αλλά, μοιραία, με υψηλότερο επίπεδο κινδύνου. Θα πρέπει, επίσης, οι τράπεζες να ενσωματώνουν στην αξιολόγηση των κινδύνων που αναλαμβάνουν και κλιματικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες, καθώς τείνουν να αποτελούν και αυτοί παράγοντες κινδύνου στη σημερινή εποχή. Θα πρέπει, επίσης, να εκμεταλλευτούν την ψηφιακή τεχνολογία μειώνοντας τις δαπάνες τους και ενδυναμώνοντας περισσότερο την κερδοφορία και τη βιωσιμότητα τους.

Θεωρείται πως το κανονιστικό πλαίσιο της Βασιλείας III είναι το πλέον κατάλληλο για να στηρίξει μια τραπεζική εποπτεία που να υπηρετεί τους παραπάνω σκοπούς. Για αυτό και η ΕΚΤ δεν επιθυμεί να αναβάλει άλλο την ισχύ των κανόνων αυτών. Η ενδυνάμωση της τραπεζικής ένωσης εκτιμάται ότι θα είναι το κλειδί για ένα ισχυρό εποπτικό πλαίσιο σε μακροχρόνιο πλαίσιο το οποίο όχι μόνο θα εγγυάται την ασφάλεια και την ισχυροποίηση του τραπεζικού συστήματος, αλλά και την απρόσκοπτη ροή κεφαλαίων και ρευστότητας από τις τράπεζες στην πραγματική οικονομία.

Επιπλέον, δε, η επιπλέον ολοκλήρωση των κεφαλαιαγορών και των χρηματαγορών είναι πια ζωτικής σημασία όταν σε μελλοντικές κρίσεις θα είναι και πάλι επιτακτική η ανάγκη χρηματοδότησης των τραπεζών και του δημοσίου τομέα για χρηματοδότηση και στήριξη της πραγματικής οικονομίας.

5.3 Προτάσεις ως Προς την Τραπεζική Εποπτεία

Η τραπεζική εποπτεία την ΕΕ θεωρείται ότι βρίσκεται σε πολύ καλό επίπεδο. Άλλωστε τα αποτελέσματα μιλάνε από μόνα τους, καθώς οι τράπεζες εμφανίστηκαν ισχυρά κεφαλαιοποιημένες και μπόρεσαν και αποτέλεσαν τη λύση και όχι το μέρος του προβλήματος, ενώ παράλληλα εμφανίστηκαν ιδιαίτερα ανθεκτικές σε αυτή την κρίση.

Εντούτοις, προτείνεται ότι η όποια επιτυχία στους στόχους που είχαν τεθεί δε θα πρέπει να εφησυχάζει κανέναν. Ακόμα και ως προς αυτό, όμως, η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ ορθά φαίνεται να το έχει προβλέψει, καθώς εκτός του ότι παύει τη χαλάρωση των μέτρων στο τραπεζικό σύστημα, έχει ήδη έτοιμη την ατζέντα των νέων προκλήσεων που αντιμετωπίζουν και πρόκειται να αντιμετωπίσουν οι τράπεζες στην ΕΕ με αφορμή την παύση των μέτρων στήριξης από τις κυβερνήσεις, αλλά με ορίζοντα την πιο μακρινή εποχή μετά την πανδημία.

Πράγματι, το ότι οι τράπεζες είναι ισχυρά κεφαλαιοποιημένες και αποδείχθηκαν ανθεκτικές στην κρίση δε σημαίνει ότι δεν αντιμετωπίζουν κινδύνους. Μάλιστα, ορθά λαμβάνονται υπόψη κίνδυνοι κλιματικοί και περιβαλλοντικοί στο πλαίσιο της αξιολόγησης και διαχείρισης των τραπεζικών κινδύνων, ενώ επίσης ορθά λαμβάνονται υπόψη οι κίνδυνοι αφού ολοκληρώνονται τα μέτρα στήριξης των κυβερνήσεων.

Προτείνεται, επίσης, η συνεχής προσπάθεια για ολοκλήρωση όχι μόνο της τραπεζικής ένωσης, αλλά και της ενοποίησης όλων των αγορών κεφαλαίων και χρήματος, με παράλληλη σύσταση του τρίτου πυλώνα της πρώτης ο οποίος αφορά στην προστασία των τραπεζικών καταθέσεων.

Πράγματι, θεωρείται πως ο υψηλός βαθμός ενοποίησης του τραπεζικού συστήματος και των αγορών θα βοηθήσει την απρόσκοπτη ροή κεφαλαίων και ρευστότητα στην πραγματική οικονομία και μάλιστα σε νευραλγικούς τομείς που το έχουν ανάγκη, κάτι που θα συμβάλει στην περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη, αλλά και στην πιο γρήγορη οικονομική ανάκαμψη σε κακούς οικονομικούς καιρούς. Επίσης η υλοποίηση της προστασίας των καταθέσεων εκτιμάται ότι θα ενισχύσει την καταθετική βάση των τραπεζών η οποία αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή χρηματοδότησης τους και άρα το κλειδί για μια συνεχή και απρόσκοπτη δανειοδοτική λειτουργία τους.

Προτείνεται, τέλος, ότι θα πρέπει η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ να έχει έναν υψηλό βαθμό ευελιξίας. Πράγματι, παρόλο που φαίνεται αναγκαίος ο υψηλός βαθμός ενοποίησης στο πλαίσιο της τραπεζικής ένωσης και της ολοκλήρωσης των αγορών, εντούτοις, θα πρέπει να υπάρχει χώρος ώστε να αξιολογούνται και να αντιμετωπίζονται αποτελεσματικά και οι διάφορες ιδιαιτερότητες που μπορεί να ανακύψουν. Εδώ ο ρόλος των τοπικών εθνικών κεντρικών τραπεζών θα είναι μεν σημαντικός, αλλά δε θα πρέπει να παραμερίζεται ο ρόλος της ΕΚΤ ως η πλέον αρμόδια εποπτική αρχή στην οποία θα αναφέρονται όλες οι τοπικές προκειμένου να αποφεύγονται μεροληψίες και να εξασφαλίζεται η τεχνοκρατική αντίληψη.

5.4 Προτάσεις για Μελλοντική Έρευνα

Μια πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι να διερευνηθεί ποια ήταν τα μέτρα της τραπεζικής εποπτείας την εποχή της πανδημίας COVID-19 και σε άλλα μεγάλα τραπεζικά συστήματα, όπως αυτά των ΗΠΑ, της Μ. Βρετανίας, της Ιαπωνίας και άλλων σημαντικών οικονομιών. Ο σκοπός αυτής της διερεύνησης είναι να συγκριθούν οι πολιτικές που ακολουθήθηκαν σε αυτήν την περίοδο ως προς τις διαφορές και ομοιότητες, αλλά και ως προς την αποτελεσματικότητα που είχαν.

5.5 Συμπεράσματα

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάστηκαν τα τελικά συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από τις εξελίξεις στην τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ την εποχή της πανδημίας COVID-19. Πιο συγκεκριμένα, αρχικά παρουσιάστηκαν μια σύνοψη των συμπερασμάτων που προέκυψαν ως προς την τραπεζική εποπτεία αυτή την περίοδο όπου θα παρουσιαστεί και μια σχετική κριτική στα διάφορα μέτρα και πολιτικές που έλαβε η ΕΕ μέσω της ΕΚΤ. Έπειτα, παρουσιάστηκαν διάφορες προτάσεις ως προς την τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ μέσα από την κριτική που έγινε για το ισχύον καθεστώς. Το κεφάλαιο αυτό έκλεισε με μια αναφορά σε προτάσεις για μελλοντική έρευνα πάνω στο θέμα της τραπεζικής εποπτείας.

Η τραπεζική εποπτεία έχει κριθεί ιδιαίτερα αναγκαία για την αποτελεσματική λειτουργία του τραπεζικού συστήματος ως προς το ρόλο που παίζει στην πραγματική οικονομία. Η τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ ορθά έχει περάσει, λοιπόν, εδώ και αρκετά χρόνια στα χέρια των τεχνοκρατών της ΕΚΤ, ως ένα μάθημα των χρηματοπιστωτικών κρίσεων των περιόδων 2007-2008 και 2010-2012 και αυτό αποδείχθηκε ιδιαίτερα ευεργετικό όπως φάνηκε και από την κρίση της πανδημίας COVID-19. Η κρίση αυτή βρήκε τις τράπεζες ισχυρά κεφαλαιοποιημένες και χρηματοδοτώντας απρόσκοπτα την οικονομία, κάτω από ένα λίγο πιο χαλαρό εποπτικό καθεστώς, αποτέλεσαν τη λύση και όχι το μέρος του προβλήματος. Από εκεί και πέρα η τραπεζική εποπτεία επιστρέφει σχετικά άμεσα στην κανονικότητα, ενώ υπάρχει ήδη έτοιμη ατζέντα να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που έρχονται και λόγω της μετάβασης στην μετά-πανδημίας εποχή, αλλά και της γενικότερης μετάβασης στο μέλλον. Κλειδί για μια αποτελεσματική τραπεζική εποπτεία στην ΕΕ στο άμεσο και στο πιο μακροχρόνιο χρονικό πλαίσιο κρίνεται ότι αποτελεί η τελική ολοκλήρωση της τραπεζικής ένωσης και της ενοποίησης όλων των χρηματοοικονομικών αγορών.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

- [15] Agarwal, S, D Lucca, A Seru, and F Trebbi, (2014) Inconsistent regulators: Evidence from banking, *Quarterly Journal of Economics*, 129(2).
- [16] Ampudia, M., Beck, T., Beyer, A., Colliard, J.E., Leonello, A., Maddaloni, A., and Marques-Ibanez, D. (2019) “The new supervisory architecture in Europe”, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://voxeu.org/article/new-supervisory-architecture-europe>
- [17] Angeloni, I. (2020) Beyond the Pandemic: Reviving Europe’s Banking Union, *Centre for Economic Policy Research*, CEPR Press 2020.
- [18] Bash, A. (2020) International Evidence of COVID-19 and Stock Market Returns: An Event Study Analysis, *International Journal of Economics and Financial Issues*, 10(4), 34-38
- [19] Bassani, G. (2021) Of Viruses, Economic Crises and Banks: The European Banking Union and the Response to Covid-19, *European Business Law Review*, 32(3): 437 – 472
- [20] Beck, T, R Todorov, and W Wagner (2013) Supervising cross-border banks: theory, evidence and policy, *Economic Policy*, 28(73).
- [21] Berger, A.N., and di Patti, E.B.(2006) Capital structure and performance in the US banking industry, *European Financial Management*, 4, 49–70
- [22] Carrillo, J A, E G Mendoza, V Nuguer, and J Roldán-Peña (2017) Tight money-tight credit: Coordination failure in the conduct of monetary and financial policies, *NBER working paper* 23151.
- [23] Cassola, N., Kok, C., Mongelli, F.P. (2019) The ECB after the crisis: Existing synergies among monetary policy, macro-prudential policies, and banking supervision, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://voxeu.org/article/ecb-after-crisis>
- [24] Cecchetti S.G. and Schoenholtz, K.L. (2017)*Money, Banking and Financial Markets*, 5th edition, McGraw Hill
- [25] Christie, R. (2020) Markets Toward the Future, 16 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bruegel.org/2020/07/the-eus-opportunity-to-turn-its-markets-toward-the-future/>
- [26] Cihak, M. and Decressin, J. (2007) The Case for a European Banking Charter, *IMF Working Paper*, WP/07/173
- [27] Constâncio V, I Cabral, C Detken, J Fell, J Henry, P Hiebert, S Kapadia, S NicolettiAltimari, F Pires and C Salleo (2019) Macro-prudential policy at the ECB: Institutional framework, strategy, analytical tools and policies, *ECB Occasional Paper*, No. 227.

- [28] Constâncio, V (2016) “Principles of Macroprudential Policy”, *speech given at the ECB-IMF Conference on Macroprudential Policy*, Frankfurt am Main, 26 April.
- [29] Delatte, A.L. and Guillaume, A. (2020) COVID-19: A new challenge for the euro area, 17 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://voxeu.org/article/covid-19-new-challenge-euro-area>
- [30] Dell’Ariccia, G., Laeven, L. and Marquez, R. (2014) Monetary policy, leverage, and bank risk-taking, *Journal of Economic Theory*, 149, 65–99.
- [31] Dore, M. (2013) An Empirical Analysis of Bank Profitability in Ghana: Evidence from Bank Specific and Macroeconomic Factors, *Working Paper*, Eastern Mediterranean University, EMU.
- [32] Eber. M and Minoiu C. (2016) How Do Banks Adjust to Stricter Supervision?, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2662502> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2662502>
- [33] Eich, F., Küspert, T. and Schulz, P. (2020) The Corona crisis and the stability of the European banking sector: A repeat of the Great Financial Crisis?, [Online], Διαθέσιμοσε: <http://financial-stability.org/corona-crisis-and-the-stability-of-the-european-banking-sector/>
- [34] Eisenbach, T M, D O Lucca, and R M Townsend (2016) The economics of bank supervision, *NBER Working Papers* 22201
- [35] Ekholm, K. (2012) Pros and cons of taking part of the banking union, *Financial Regulation and Macroeconomic Stability*, Helsinki 12 December 2012
- [36] Enria, A. (2020A) The coronavirus crisis and ECB Banking Supervision: taking stock and looking ahead, 28 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/blog/2020/html/ssm.blog200728~0bcbafb8bc.en.html>
- [37] Enria, A. (2020B) Our response to the coronavirus pandemic, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>
- [38] Enria, A. (2020B) Our response to the coronavirus pandemic, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>
- [39] EurActiv (2012) Merkel warms up to EU banking union, 4 June 2012, [Online], Διαθέσιμοσε: <https://www.euractiv.com/section/euro-finance/news/merkel-warms-up-to-eu-banking-union/>

- [40] European Central Bank (2012) Hearing at the Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament: Introductory statement by Mario Draghi, President of the ECB, 9 October 2012, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.ecb.europa.eu/press/key/date/2012/html/sp121009.en.html>
- [41] European Central Bank (2019) Why do banks need to hold capital?, 12 Μαΐου 2019, [Online], Διαθέσιμο σε: https://www.bankingsupervision.europa.eu/about/ssmexplained/html/hold_capital.en.html
- [42] European Central Bank (2020A) Supervisory priorities, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/banking/priorities/html/index.en.html>
- [43] European Central Bank (2020B) ECB Banking Supervision provides temporary capital and operational relief in reaction to coronavirus, Press Release, 12 Μαρτίου 2020, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200312~43351ac3ac.en.html>
- [44] European Central Bank (2020B) ECB Banking Supervision provides further flexibility to banks in reaction to coronavirus, Press Release, 20 Μαρτίου 2020, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200320~4cddbfcf466.en.html>
- [45] European Central Bank (2020D) ECB asks banks not to pay dividends until at least October 2020, Press Release, 27 Μαρτίου 2020, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200327~d4d8f81a53.en.html>
- [46] European Central Bank (2020E) ECB extends recommendation not to pay dividends until January 2021 and clarifies timeline to restore buffers, Press Release, 28 Ιουλίου 2020, [Online], Διαθέσιμο σε: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2020/html/ssm.pr200728_1~42a74a0b86.en.html
- [47] European Central Bank (2020F) Our response to the coronavirus pandemic, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.ecb.europa.eu/home/search/coronavirus/html/index.en.html>
- [48] European Central Bank (2022) ECB will not extend capital and leverage relief for banks, Press Release, [Online], Διαθέσιμο σε: https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/pr/date/2022/html/ssm.pr220210_1~ea3dd0cd51.en.html

- [49] European Commission (2012) Commission proposes new ECB powers for banking supervision as part of a banking union, 12 September 2012, [Online], Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_12_953
- [50] European Commission (2013A) Legislative package for banking supervision in the Eurozone – frequently asked questions, 12 September 2013, [Online], Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_13_780
- [51] European Commission (2013B) Commission proposes Single Resolution Mechanism for the Banking Union, 10 July 2013, [Online], Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_13_674
- [52] European Commission (2014) A Single Resolution Mechanism for the Banking Union – frequently asked questions, 15 April 2014, [Online], Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_14_295
- [53] European Commission (2015A) Commission welcomes the successful ratification of the Intergovernmental Agreement on the Single Resolution Mechanism by Greece and calls on Luxembourg to follow suit, 7 Δεκεμβρίου 2015, [Online], Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_15_6258
- [54] European Commission (2015B) A stronger Banking Union: New measures to reinforce deposit protection and further reduce banking risks, 24 November 2015, [Online], Διαθέσιμο σε: https://en.wikipedia.org/wiki/Banking_union#cite_note-EDIS-3
- [55] European Commission (2018) Commission calls for the completion of all parts of the Banking Union by 2018, 11 Οκτώβρη 2017, [Online], Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_3721
- [56] Fallesen, I.M. (2015) The Challenges of the EU Banking Union - will it succeed in dealing with the next financial crisis?, *Bruges European Economic Policy Briefings* 36 / 2015, College of Europe, Department of European Economic Studies.
- [57] Fernandez-Bollo, E. (2021) ECB Banking Supervision’s post-pandemic priorities – the way forward, Keynote address by Edouard Fernandez-Bollo, Member of the Supervisory Board of the ECB, at the SmithNovak Global NPL Summit Frankfurt am Main, 5 October 2021, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/speeches/date/2021/html/ssm.sp211005~2f87f669a5.en.html>
- [58] Fiordelisi, F, O Ricci, and S Lopes (2017) The unintended consequences of the launch of the single supervisory mechanism in Europe, *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 52(6), 2809-2836

- [59] Gopalan, Y, A Kalda and A Manela (2017) Hub-and-spoke regulation and bank leverage, *Discussion paper*
- [60] Ho, S.J. and Hsu, S.C. (2010) Leverage, Performance and Capital Adequacy ratio in Taiwan's Banking Industry", *Japan and the World Economy*, 22, 264–272
- [61] Holmstrom, B. and Tirole, J. (1997) Financial intermediation, loan-able funds, and the real sector, *Quantitative Journal of Economics*, 112, 663–91
- [62] International Monetary Fund (2012) MF/CFP Policy Roundtable on the Future of Financial Regulation: Opening Remarks by Christine Lagarde, 17 April 2012, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp041712>
- [63] Jimenez, G., Ongena, S. Peydro, J.L. and Saurina, J. (2014) Hazardous times for monetary policy: What do 23 million loans say about the impact of monetary policy on credit risk-taking? *Econometrica*, 82, 463–505.
- [64] Jochnick, K. (2021) European banks – how have they coped with the crisis and what lies ahead? Speech by Kerstin af Jochnick, Member of the Supervisory Board of the ECB, at the Handelsblatt Banking Summit 2021, Frankfurt am Main, 8 September 2021 [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/speeches/date/2021/html/ssm.sp210908~81ac33e0a2.en.html>
- [65] Khatatbeh, I.N., Hani, M.B. and Abu-Alfoul, M.N. (2020) The Impact of COVID-19 Pandemic on Global Stock Markets: An Event Study, *International Journal of Economics and Business Administration*, 8(4), pp. 505-514
- [66] Kindleberger, C. (2011) *Manias, panics and crashes: a history of financial crises*, Palgrave Macmillan.
- [67] Kosmidou, K. (2008) The Determinants of Banks' Profits in Greece during the Period of EU Financial Integration, *Managerial Finance*, 34, 3, 146-159
- [68] Kumar Pandey, D. and Kumari, V. (2021) Event study on the reaction of the developed and emerging stock markets to the 2019-nCoV outbreak, *International Review of Economics & Finance*, 71 (January 2021), pp. 467-483
- [69] Lagarde, C. (2012) Global Challenges in 2012 By Christine Lagarde, Managing Director, International Monetary Fund, 23 Ιανουαρίου 2012, International Monetary Fund, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/28/04/53/sp012312>
- [70] Machado, C.D. (2016) The benefits and challenges of the European Banking Union, *Conferência Luzes e Sombras da União Europeia 30 anos Portugal na União Europeia*, 15 November 2016

- [71] Mayes, D.G. (2017) Banking union: the disadvantages of opportunism, *Journal of Economic Policy Reform*, 21(2)
- [72] Mehran, H. and Thakor, A. (2011) Bank capital and value in the cross-section, *Review of Financial Studies*, 24, 1019–67
- [73] Melecky, M. and Podpiera, A.M. (2013) Institutional structures of financial sector supervision, their drivers and historical benchmarks, *Journal of Financial Stability*, 9(3):428-444.
- [74] Official Journal of the European Union (2013) COUNCIL REGULATION (EU) No 1024/2013 of 15 October 2013 conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions, *Official Journal of the European Union*, (287):63–89, 29 October 2013, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32013R1024>
- [75] Peek, J, E S Rosengren and G M B Tootell (1999) Is Bank Supervision Central to Central Banking?, *Quarterly Journal of Economics*, 114(2), 629-653.
- [76] Perera, S., Skully, M., and Chaudrey, Z. (2013) Determinants of Commercial Bank Profitability: South Asian Evidence, *Asian Journal of Finance and Accounting*, 5, 1, 365-380
- [77] Presidency of the European Council (2012) Remarks by President of the European Council Herman Van Rompuy following the informal dinner of the members of the European Council, 24 May 2012, [Online], Διαθέσιμο σε: https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/130376.pdf
- [78] Restoy F. (2021) Banking Supervision After The Pandemic, In “*The Euro in 2021*”, IEAF-FEF, 311-322
- [79] Riaz, S., and Mehar, A. (2013) The Impact of Bank Specific and Macroeconomic Indicators on the Profitability of Commercial banks, *Romanian Economic Journal*, 16, 47, 91-110
- [80] Rochet, J.C. (2009) *Why Are There So Many Banking Crises? The Politics and Policy of Bank Regulation*, Princeton University Press
- [81] Saona, P.H. (2011) Determinants of the Profitability of the US Banking Industry, *International Journal of Business and Social Science*, 2, 22,, 255 – 269
- [82] Saunders, A. and Cornett, M.M. (2019) *Financial Markets and Institutions*, 7th Edition, McGraw Hill.

- [83] Schoenmaker, D (2009) The financial crisis: Financial trilemma in Europe, *VoxEU.org*, 19 Decvember.
- [84] Schoenmaker, D. and N Véron (2016) European banking supervision: Compelling start, lingering challenges, *VoxEU.org*, 25 June.
- [85] Shambaugh, J (2012) The Euro's Three Crises, *Brookings Papers on Economic Activity*, Spring.
- [86] Strupczewski, J. (2019), EU executive open to making new proposal to push deposit guarantee idea forward, Reuters, 12 Ιουνίου 2019, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://www.reuters.com/article/us-eurozone-integration-edis/eu-executive-open-to-making-new-proposal-to-push-deposit-guarantee-idea-forward-idUSKCN1TD18F>
- [87] Tucker, P (2018) *Unelected Power: The Quest for Legitimacy in Central Banking and the Regulatory State*, Princeton University Press.
- [88] Umoru, D. and Osemwegie, J.O. (2016) Capital Adequacy and Financial Performance of Banks in Nigeria: Empirical Evidence Based on the Fgls Estimator, *European Scientific Journal September*, 12, 25, 295-305
- [89] Van Rompuy, H. (2012) Towards a Genuine Economic and Monetary Union, 26 Ιουνίου 2012, [Online], Διαθέσιμο σε: <http://s3.documentcloud.org/documents/373846/towards-a-genuine-economic-and-monetary-union.pdf>
- [90] Véron, N. (2011) Europe must change course on banks, [Online], Διαθέσιμο σε: <https://voxeu.org/article/europe-must-change-course-banks>

Ελληνική

- [5] Βασιλείου, Δ. & Ηρειώτης, Ν. (2008) *Χρηματοδοτική Διοίκηση: Θεωρία και Πρακτική*, Εκδόσεις Rosili.
- [6] Γεωργόπουλος, Α. (2017) *Παραδόσεις Μαθήματος Τραπεζική Ανάλυση και Χρηματοδότηση*, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων Πανεπιστήμιο Πατρών
- [7] Πετράκης, Π.Ε. και Σαμιτάς, Α.Γ. (2010) *Τραπεζική και η Κρίση του 2008*, QUAESTOR
- [8] Συριόπουλος Κ. & Παπαδάμου Σ. (2014) *Εισαγωγή στην Τραπεζική & τις Κεφαλαιαγορές*, Εκδόσεις Utopia